

DIFERÈNCIES QUE ENRIQUEIXEN LA VIDA

Recursos didàctics per superar la imatge de l'altra persona com a enemiga amb infants i adolescents a partir dels 10 anys

Autoria: Alicia Barbero

Il·lustració i disseny gràfic: Teresa Blasco

Grup d'Educació per la Pau. Escola de Cultura de Pau
(Universitat Autònoma de Barcelona)

Grup d'Educació per la Pau. Escola de Cultura de Pau

Plaça del Coneixement , Campus UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Cerdanyola del Vallès (Barcelona)
Espanya
Tel.:93585884 <http://escolapau.uab.cat>

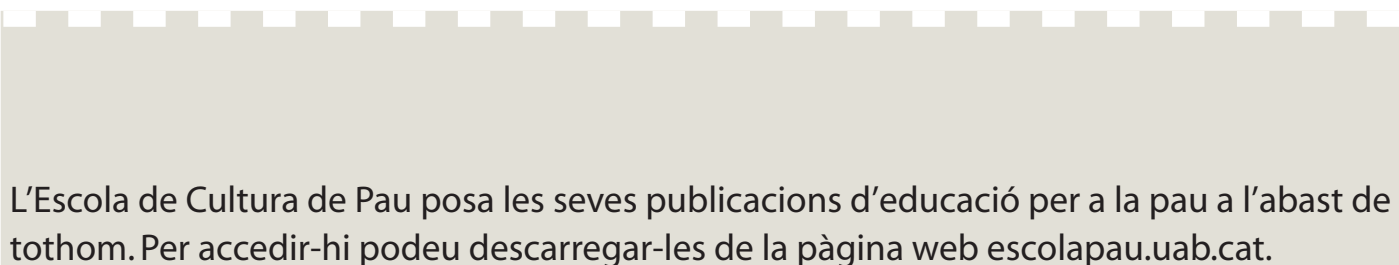
Autoria: Alicia Barbero Domeño

Il·lustració i disseny gràfic: Teresa Blasco Luz

Col·laboració o revisió i aportacions: Marina Caireta, Cecile Barbeito,
Georgina Casas i Gessamí Olesa.

Correcció d'estil i d'ortografia: Marta Brau

Cerdanyola del Vallès, desembre del 2018

L'Escola de Cultura de Pau posa les seves publicacions d'educació per a la pau a l'abast de tothom. Per accedir-hi podeu descarregar-les de la pàgina web escolapau.uab.cat.

ÍNDEX

0- Presentació i objectius educatius	5
1- Aproximació al tema.	7
2- Part A: Tot d'una.	9
2.1. Dinàmica general: entendre el procés de creació de la imatge de l'enemic, reconèixer-lo i transformar-lo.	
Dinàmica: La torre de cartes	10
Dinàmica: Anàlisi d'una notícia	18
3- Part B: Pas per pas	21
3.1. Conèixer-nos a nosaltres mateixes	22
3.1.1. Quan s'activa la nostra alarma? Les nostres necessitats.	22
Dinàmica: Passem la pilota; amenaces reals	27
Dinàmica: baròmetre; amenaces reals o irreal?	29
3.1.2. Les emocions i els pensaments (prejudicis i estereotips) que activen la nostra alarma.	32
Dinàmica: il·lusions òptiques	33
Dinàmica: stop de paraules	40
Dinàmica: relleus en grup	54
Dinàmica: les nostres emocions en el cos	61
Dinàmica: les nostres vàlvules de seguretat	64
3.1.3. La influència del grup i de l'entorn en nosaltres.	66
Dinàmica: els triangles	67
Dinàmica: els gomets	69
3.2. Conèixer les altres persones diferents	72
3.2.1. Les identitats flexibles i canviants.	72
Dinàmica: porta retrats dinàmic	73
Dinàmica: la ceba col·lectiva	74
3.2.2. Utilitzo noves ulleres per mirar l'altra persona diferent: similituds i diferències. Diferenciar la persona/grup del problema.	76
Dinàmica: les nostres similituds en etiquetes	78
Dinàmica: les nostres similituds en fotos.	80

ÍNDEX

Dinàmica: Humanitzem	83
Dinàmica: Amplio la meva empatia	100
3.2.3. La comunicació efectiva empàtica i respectuosa.	105
Dinàmica: Elaboració col·lectiva d'una figura de plastilina	106
Dinàmica: Stop als rumors	108
3.3. Entendre el món que ens envolta.	113
Dinàmica: Cinefòrum " fuego en el mar" (Gianfranco Rossi)	117
Dinàmica: Compto barreres físiques i mentals	120
Dinàmica: Un fet similar, dues reaccions diferents	122
Dinàmica: Excursió al memorial "som i serem ciutat refugi"	125
4- Claus que ens faciliten acceptar a les altres persones/grups que són diferents de nosaltres.	127
5- Bibliografia	129
6- Annex:	133
6.1. Taula de competències treballades en cada dinàmica per al cicle superior de primària	135
6.2. Taula de competències treballades en cada dinàmica de primer a tercer d'ESO	144

PRESENTACIÓ I OBJECTIUS EDUCATIUS

Aquest document presenta un conjunt de recursos didàctics per a professors/es, monitors/es i animadors socioculturals que proposa treballar amb els seus grups la desconstrucció de la imatge de l'altra persona com a enemiga. Entenem aquest concepte com el procés que, pel fet de sentir que una persona o un grup de persones són diferents a nosaltres, les percebem "amençadores" de les nostres necessitats i valors. Aquesta mirada particular de l'altra persona o grup de persones diferents, sovint, ens porta a discriminar-les, excloure-les o fins i tot eliminar-les. L'activació d'aquest procés intensifica el possible conflicte existent (incompatibilitat de necessitats/interessos) entre persones, grups o països. És un procés que, actualment, està vigent tant en situacions microsocials (en les relacions entre persones o grups) com en situacions macrosocials (entre diferents ètnies/cultures/grups socials, diferents estats en tensions prebèl·liques i conflictes armats) o, a una escala mundial, en fenòmens com el refugi o la immigració.

L'objectiu d'aquesta proposta didàctica és contribuir a entendre aquest procés de creació de la imatge de l'altra persona com a enemiga per saber reconèixer-lo i, així, poder transformar-lo.

La proposta didàctica planteja una primera part teòrica d'introducció al tema. Després deixa l'opció

a l'educador/a, en funció del seu temps, de treballar el tema amb una proposta breu d'una o dues dinàmiques (Tot d'una) o d'aprofundir-hi amb una seqüència de diverses dinàmiques (Pas a pas). En aquesta última opció, la proposta feta es compon de tres apartats, cadascun amb una introducció teòrica i les seves dinàmiques pertinents:

- a) conèixer-nos a nosaltres mateixes ,**
- b) conèixer a les altres persones i**
- c) entendre el món.**

En les parts teòriques s'utilitza un estil lingüístic comprensiu per a l'infant/jove que, d'una banda, vol facilitar a l'educadora la manera d'explicar-les i, de l'altra, vol facilitar a l'alumnat la seva lectura.

Està pensada per a grups d'edats corresponents al cicle superior de primària i els tres primers cursos de l'educació secundària obligatòria (ESO). Tot i això, es pot adaptar a cursos inferiors o superiors.

En el marc escolar, les dinàmiques exposades en aquest quadern permeten treballar les diferents competències transversals (comunicatives, metodològiques i personals) i les específiques (per conèixer i habitar el món) del currículum oficial del cicle superior de primària i d'ESO (tres primers cursos).

¹Diversos autors (2005): (Deconstruir) la imatge de l'enemic. Bellaterra. Escola de Cultura de Pau.

²Al llarg del document s'utilitza l'expressió «l'educador/a» per poder incloure tots dos gèneres en un context en què la majoria de les educadores són dones.

³Al llarg del document es fa referència «a conèixer-nos a nosaltres mateixes»; nosaltres mateixes està en femení perquè es refereix a persones.

És per això que a les últimes pàgines s'aporta una graella amb les àrees i dimensions de les competències del currículum oficial que cada dinàmica facilita treballar en els cursos referits. Això sí, depèn de cada docent el nivell de profunditat i amplitud que vulgui donar a cada dinàmica per treballar les dimensions de les competències assenyalades en les diferents àrees de coneixement. És a dir, cada dinàmica pot ser una excusa per aprofundir i ampliar el treball per àrees i dimensions de les competències exigides pel currículum oficial.

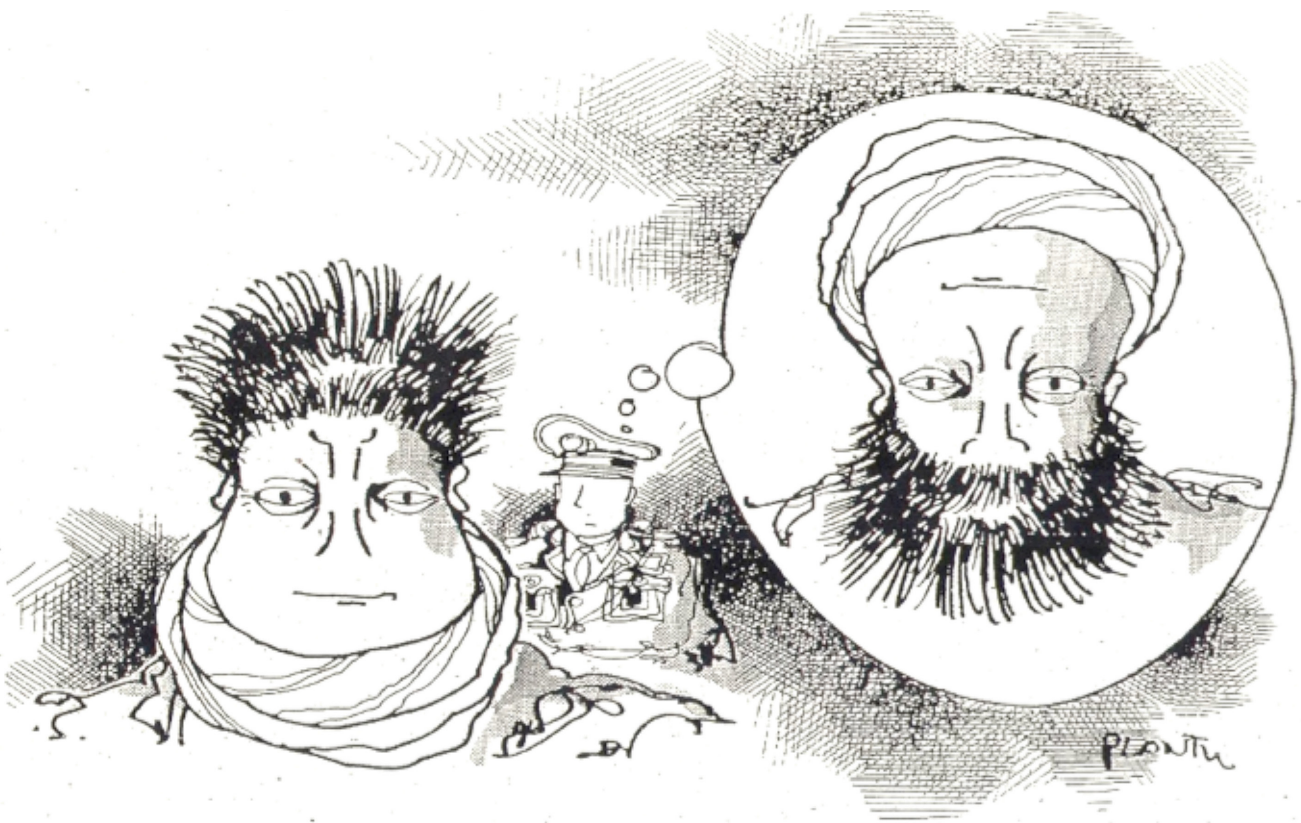
La metodologia de la majoria de les activitats proposades és socioafectiva. És a dir, facilita que el grup visqui i reflexioni sobre la vivència (de manera oral, escrita, visual, en paper, amb altres materials o a través de les TIC) i la pugui connectar amb la teoria (en aquest cas, la desconstrucció de la imatge de l'enemic) per tal d'aprendre i prendre decisions més inclusives, integradores i propositives en el món que l'envolta.

APROXIMACIÓ AL TEMA

Les persones no estem soles en el món, vivim en grup. També passa, freqüentment, que tenim més afinitat amb unes persones que amb d'altres. En un primer moment percebem sensorialment la persona/grup desconeguda i la connectem a les nostres idees (influïdes per l'entorn on vivim) i emocions. Això ens pot portar a acceptar la nova persona/grup malgrat les seves diferències o ens pot fer alertar davant d'un suposat perill imminent que amenaça les nostres necessitats bàsiques. Llavors, únicament veiem l'altra persona com una enemiga, davant la qual reaccionem distanciant-nos-en, discriminant-la, exclouent-la o, fins i tot, eliminant-la (mentalment, de les nostres relacions o físicament, com passa en les guerres). Sovint, aquella persona o grup no implica cap perill per

a les nostres necessitats bàsiques. Tot ha estat una falsa alarma. Hem sentit i percebut aquella persona o grup diferent com si fos una amenaça. De vegades, el nostre entorn (xarxes socials, mitjans de comunicació, líders polítics, els grups de què formem part, etc.) crea, ens influeix i alimenta aquesta percepció alterada de l'altra diferent com una amenaça. Sovint passa que, sense conèixer la persona o grup, les nostres idees es confabulen amb les nostres emocions i, prèviament, ja elaborem una percepció d'ella com una amenaça per a nosaltres. Això ens predisposa a reaccionar de manera destructiva contra ella en diferents graus.

De cara a sentir més bé el que et passa per dins quan perceps l'altra persona o grup com a enemiga, et convidem a pensar el següent:

- Hi ha cap aliment que no t'agradi gens ni mica (no estem parlant d'intoleràncies)?
- Que et generi corporalment esgarrifances?
- Que t'activi una emoció de por (per haver de tastar-lo), de rebuig o de tensió quan et diuen que te l'has de menjar?
- Que et faci pensar en com de terrible és?
- Que et faci reaccionar decidint que no el vols, el rebutges, el treus del teu plat i el llences?

Tot això és el que podem sentir o pensar o que ens pot fer reaccionar en diferents proporcions un cop veiem l'altra persona diferent com una amenaça (sense ser-ho) pel simple fet de ser, pensar o vestir diferent de nosaltres o tenir un origen diferent del nostre. Aquesta imatge alterada que l'altra pot atemptar contra meu em legitima (em dona permís) per reaccionar contra ell/a distanciant-me'n, discriminant-lo, exclouent-lo o, fins i tot, eliminant-lo. Això, actualment, també passa entre grups de diferents ètnies, territoris, propietats o pensaments en el món. De vegades, les condicions de l'entorn competitiu en què vivim ens fan precipitar, falsament, a percebre l'altra persona diferent com una enemiga. Llavors es forma una barrera entre els/les ciutadans/es a qui s'activa falsament l'alarma i el grup diferent percebut com una amenaça. Això provoca que la convivència es compliqui: es trenca el diàleg, la relació es torna tensa i es polaritza (estàs amb mi o contra meu). Fins i tot, de vegades, es complica la vida d'un dels grups (persecució i eliminació d'un grup humà) o de tots dos (guerra).

⁴Al llarg de tot el document l'altra diferent es refereix a «l'altra persona». Per això el pronom sempre serà en femení.

TOT D'UNA

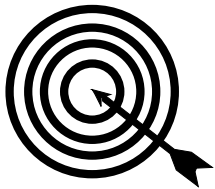
2.1. Dinàmica general per:

- Entendre'n el procés
- Tenir eines per reconèixer-lo i transformar-lo

2

PRIMERA DINÀMICA: LA TORRE DE CARTES

Font: Inspirada en la dinàmica del castell de cartes de Fundipau

OBJECTIU:

Identificar a través d'un joc els elements que sorgeixen i les reaccions que es desencadenen quan es percep l'altra persona diferent com una amenaça.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Cartes, plastilina (per enganxar cartes), fitxa 1, 2, 3 i 4.

TEMPS:

90 minuts.

DESENVOLUPAMENT: El joc té quatre moments:

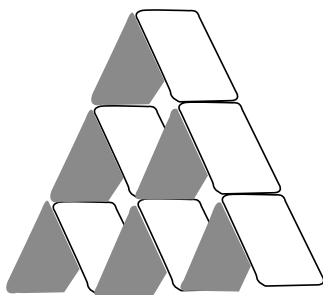
a) jugar, **b)** valorar el joc, **c)** analitzar-lo i reflexionar-hi i **d)** tancament.

a) jugar

Es fan tres grups. Dos grups juguen.

L'objectiu de cada grup és fer la torre més alta en un temps limitat de 5-10 minuts amb les cartes i la plastilina. Es reparteix el material entre els grups de forma desigual per fer la torre: tots dos reben el mateix nombre de cartes, però un grup rep molta menys plastilina que l'altre. Aquesta repartició desigual del material no s'ha d'explicitar als grups. En tot cas, al llarg del joc ho poden descobrir. Guanya qui a l'últim moment del joc té la torre més alta.

El tercer grup farà la funció d'observador: escriuen les relacions i reaccions observades en els jugadors/es (fitxa 1).

	Emocions	Conductes / reaccions constructives	Conductes / reaccions destructives
Grup A			
Grup B			

2

PRIMERA DINÀMICA: LA TORRE DE CARTES

b) Valoració del joc

Els/Les observadors/es expliquen les conductes identificades en els participants en funció del quadre anterior.

L'educador/a recull les aportacions del grup observador. Indica que, en una situació competitiva (on únicament un pot guanyar), es fàcil que augmenti la tensió i hi hagi persones que s'enfadin o es posin nervioses i tractin les persones adversàries com a enemics insultant-les o atacant-les (reaccions destructives). D'altres, expressen a través del diàleg el que senten, tenen una visió més global i profunda del que està passant i proposen canvis (reaccions constructives) que impliquin un benefici per a ambdues parts (tots/es guanyen).

Aquests primers de vegades confonen la persona (per exemple en Joan) amb el problema que hi ha en el joc (regles injustes, repartició del material injust o d'altres). Això els porta a veure la persona com un problema. Aleshores, en lloc de solucionar el problema eliminen la persona exclouent-la o tractant-la de maneres poc respectuoses. Aquesta mirada estreta fa que les persones s'oblidin del problema real que ha provocat que les dues parts estiguin enfrontades. Tanmateix, és quan saben diferenciar el problema real de la persona que en poden identificar les causes (repartiment injust del material) des de l'acceptació i respecte de l'altra. És a partir d'aquí que totes dues parts poden iniciar un camí per buscar possibles solucions conjuntament. Aquestes solucions implicaran que les dues parts cedeixin per sortir guanyant totes dues (exemple en el joc: prestar-se material).

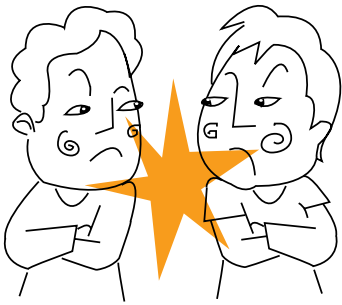
L'educadora penja o escriu aquest requadre a la pissarra i l'omple amb el que van responent els/les participants (Fitxa N°2)

	EMOCIÓ Com m'he sentit?	PENSAMENT Què he pensat de la persona que m'ha fet sentir amenaçat/da?	DETONANT Quina acció ha fet sentir-me amenaçat/da?	REACCIÓ Com he reaccionat quan m'he sentit amenaçat/da?
Grup A				
Grup B				

2

PRIMERA DINÀMICA: LA TORRE DE CARTES

L'educadora conclou (a partir del que han dit els nois/es) amb aquests arguments:

Els nostres pensaments, emocions i la influència del grup ens aboquen a percebre l'altra com a enemic i ens fan reaccionar, de vegades, de forma destructiva (exemples que poden sorgir en el joc: apartem del nostre grup els indecisos o lents en posar cartes, insultem, cridem a persones de l'altre grup o els fem caure les cartes perquè estan construïnt més ràpid que nosaltres).

Tanmateix, hi ha més sortides que ens poden portar a reaccions constructives. Si aquest tipus de respostes constructives es donen en el joc és interessant remarcar-les. Si no, l'educador/a pot assenyalar les següents: tenir una mirada àmplia i identificar el problema del joc (la distribució inequitable del material) en lloc d'atacar les persones; identificar el problema separat de la persona em pot fer decidir a demanar material a l'altre grup per tenir-ne tant com ell; proposar a l'altre grup cooperar junts en la mateixa causa.

c) Anàlisi i reflexió sobre la construcció i desconstrucció de la imatge de l'altra persona com a enemiga

Passos a seguir:

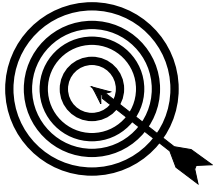
- 1- Es distribueix el gran grup en 4 grups (pot variar en funció de la grandària de cada grup).
- 2- Cada subgrup pensa en una reacció d'una persona/grup contra l'altra que ha passat durant el joc.
- 3- A la meitat dels grups se'ls dona la fitxa 3. A l'altra meitat se'ls dona fitxa la 4 i se'ls deixa uns 15-20 minuts. Un grup analitzarà els elements que ens han portat a veure el company triat com si fos el nostre enemic. L'altre grup pensa en accions concretes que ens poden ajudar en el procés de deixar de veure el company/a com si fos el nostre enemic.
- 4- Almenys un grup de cada fitxa comparteix amb la resta de la classe el que ha posat.

A continuació s'exposen els quadres que trobareu a la fitxa 3 i 4 i s'expliquen els continguts següents:

- Elements que fan que el meu cap transformi una persona/grup diferent en una representació d'enemic i fan activar la meua alarma (fitxa 3). Els elements externs que podem assenyalar són: el context de competició del joc, la repartició injusta de cartes; és a dir, una inequitat estructural. Els elements interns fan referència a: la gestió de les meves emocions, els pensaments que em venen respecte a l'altra persona (que sento que m'amenaça), com em deixo influir pel grup.
- Elements per calmar-nos i poder veure l'altra persona/grup diferent com un company/a i així evitar que se'ns activi la nostra alarma (fitxa 4).

2

PRIMERA DINÀMICA: LA TORRE DE CARTES

d) Dinàmica de tancament

OBJECTIU:

Tancar el matí, distendre el grup i socialitzar el que hem après cadascun de nosaltres.

MATERIAL:

Pilota.

TEMPS:

15 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

El grup es disposa en cercle (drets o asseguts). L'educador/a agafa la pilota i respon a aquesta pregunta:

- Què he après i m'emporto d'aquesta sessió?
- I llança la pilota a un/a noi/a. Aquest també contesta a la mateixa pregunta i llança, de nou, la pilota a una altra persona del cercle. I així fins que es tanca el cercle.

VARIANT:

Es pot fer amb un cabdell de llana en lloc d'una pilota.

2

FITXES

FITXA Nº 1:

Guió d'observació pel grup d'observadors.

	Emocions	Conductes / reaccions constructives	Conductes / reaccions destructives
Grup A			
Grup B			

Guió que pauta la reflexió dels grups jugadors.

	EMOCIÓ Com m'he sentit? (emocions)	PENSAMENT Què he pensat sobre la persona que em feia sentir amenaçat/ da?	DETONANT Quina acció ha fet que em sentís ame- naçat/da?	REACCIÓ Com he reaccionat quan m'he sentit amenaçat/da?
Grup A				
Grup B				

Elements que fan que el meu cap transformi una persona/grup diferent en una representació d'enemiga i fan activar la meva alarma.

VEIG O EM TROBO AMB UNA PERSONA O GRUP DIFERENT

EM SENTO AMENAÇAT/DA

NECESSITATS i VALORS AMENAÇATS

· biològiques

· de seguretat

· d'autonomia

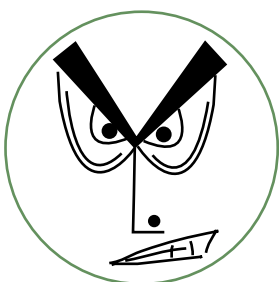
· identitat

FACTORS EXTERNS

Influència del context, mitjans de comunicació, les xarxes socials, líders polítics.

FACTORS INTERNES

PENSAMENTS (estereotips i prejudicis)
EMOCIONS (por, ràbia, enveja...)
INFLUÈNCIA DEL GRUP

VEIG L'ALTRA PERSONA DIFERENT COM UNA ENEMIGA

PENSAMENT (persona/grup = problema, no veig les causes del problema)

EMOCIÓ (por, ràbia, gelosia, enveja...)

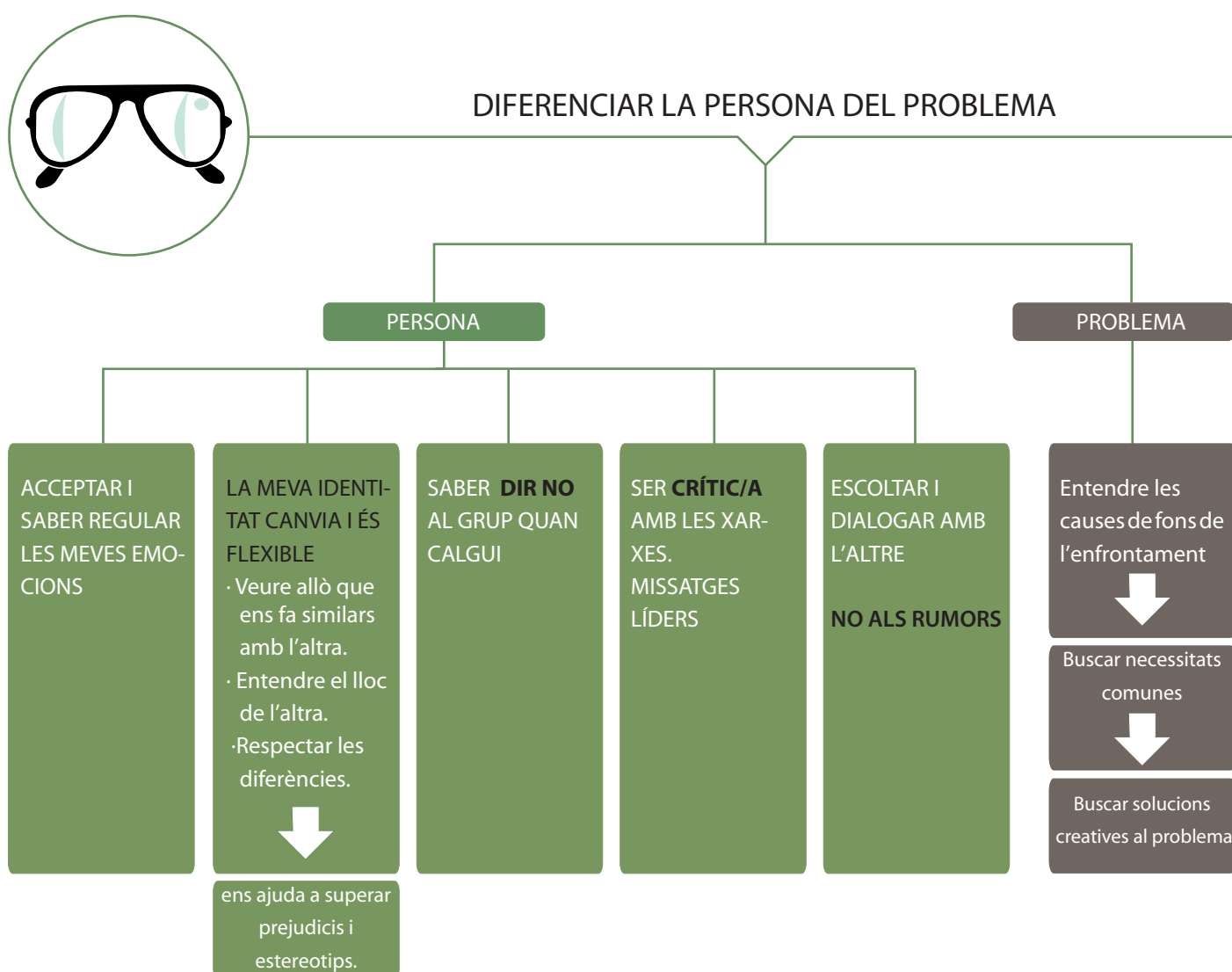

RELACIÓ DE DESCONFIANÇA – POLARITZACIÓ - NO DIÀLEG

JO O TU:

CONDUCTA/REACCIÓ contra l'altra: atacar (discriminar, excloure, insultar, pegar, anul·lar...), replegar-se (ignorar, desconnectar...)

Elements per calmar-nos i poder veure l'altra persona/grup diferent com un company/a i evitar, així, que se'ns activi la nostra alarma.

2

SEGONA DINÀMICA: ANÀLISI D'UNA NOTÍCIA

OBJECTIU:

Reconèixer la mirada a l'altra persona diferent com a enemic (sense que ho sigui) i analitzar els elements que ho fan possible. Reflexionar i proposar eines per evitar que torni a passar.

CURS:

Segon, tercer i quart d'ESO.

MATERIAL:

Les fitxes 3 i 4 (de la dinàmica anterior) i la fitxa 4 bis.

TEMPS:

30 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

Passos a seguir:

1. Es distribueix el gran grup en grups de quatre (pot variar en funció de la grandària de cada grup).
2. Es dona la mateixa notícia a cada subgrup: «Itàlia vive un repunte de las agresiones xenófobas».
3. La tasca consisteix a analitzar i identificar a la notícia: a) la meitat dels grups identifiquen i analitzen els elements de la notícia que fan que es transformi en la nostra ment la mirada d'una persona/grup diferent en una representació d'enemic i s'activi la nostra alarma (fitxa 3); b) l'altra meitat dels grups han de reflexionar i suggerir, a partir de la fitxa 4, alguns elements que podrien ajudar a fer que no torni a passar el que explica la notícia. És a dir, diferents eines per calmar-nos i poder veure l'altra persona/grup diferent com un/a company/a i, així, evitar que se'ns activi l'alarma.
4. Almenys un grup de cada fitxa comparteix amb la resta de la classe el que ha posat.

VALORACIÓ:

Es planteja que després d'aquest exercici ja tenen eines perquè no se'ls activi l'alarma davant d'una persona diferent i no reaccionin com si fos una enemiga.

Utilitzeu les fitxes 3 i 4 de la dinàmica anterior. La fitxa 4 bis és la següent:

Article: Italia vive un repunte de agresiones xenófobas

Font: <https://elpais.com/internacional/2018/08/04/actualidad/1533404557_001966.html>.

LORENA PACHO
Roma
4 AGO 2018 - 20:14
CEST

NOTICIA

El racismo, una tendencia aún minoritaria, experimenta un repunte en los últimos años alimentado por la institucionalización del mensaje del odio

Un hombre dispara desde el balcón de su casa una carabina de aire comprimido e hiere en la espalda a una bebé que va en brazos de su madre, ambas de etnia gitana, cerca de un campamento de la comunidad romaní. Sucedió hace unas semanas en Roma, a plena luz del día. El agresor es un italiano que días después dijo que estaba probando su arma. El presidente de la República, Sergio Mattarella, poco dado a comentar la actualidad en público, esta vez dejó claros los límites. «Italia no se puede parecer al salvaje oeste donde cualquiera compra un fusil y dispara a una niña de un año. Esto es una barbarie y debe suscitar indignación», dijo.

Ocurre en un momento en el que las agresiones contra inmigrantes están aumentando exponencialmente. En el último mes y medio se ha registrado, de media, un ataque cada dos días. Dos jóvenes negros disparados con pistolas de aire comprimido este jueves en Nápoles y Pistola; otro herido la semana pasada en Vicenza por un proyectil que disparó un hombre, que alegó que «había apuntado a una paloma»; un senegalés asesinado a tiros en Florencia en un crimen que aún se está esclareciendo, y un largo etcétera al que se suman múltiples casos de insultos y otros ataques.

Las agresiones más serias tienen un punto en común: el uso de algún tipo de arma, sobre todo de aire comprimido. En ese entorno, el vicepresidente y ministro del Interior, Matteo Salvini, plantea cambiar la ley para autorizar la legítima defensa dentro de la propiedad privada en todos los supuestos. La Liga también quiere levantar algunas restricciones a las armas para que se puedan comprar por correo o

sin límite de munición. En el último año estas licencias han aumentado un 13,8%, según el instituto CENSIS.

¿Despierta sentimientos racistas y xenófobos entre los italianos la retórica diaria, dura e iracunda de Salvini contra los inmigrantes? No hay un vínculo claro, pero hay dos factores evidentes. Por un lado, los ataques racistas están viviendo un repunte progresivo. La asociación Lunaria registró 319 agresiones de enero de 2007 a abril de 2009 y 169 solo en los tres primeros meses de este año. Según la OSCE, que se basa en datos reportados por la Policía, los crímenes de odio pasaron de 71 en 2012 a 803 en 2016, y la asociación Vox denunció 73.000 tuits contra los migrantes en 2017 frente a los 42.000 de 2016.

RACISM

Además, el líder de la Liga mantiene el tono provocador de sus mensajes, que ahora llegan desde el Ministerio del Interior, en busca permanente del rédito electoral. Habla de «invasión» o de necesidad de «limpiezas masivas» y el riesgo

de que este mensaje cale en la sociedad es manifiesto. «El nivel de propaganda política ha ayudado a difundir mensajes de hostilidad y esto ha contribuido a legitimar a nivel social comportamientos violentos o simplemente ofensivos con migrantes, refugiados y gitanos», señala a El PAÍS Grazia Naletto, portavoz de la asociación Lunaria.

LORENA PACHO
Roma
4 AGO 2018 - 20:14
CEST

NOTICIA

Campaña electoral

Las consignas de Salvini son gasolina para un fuego que comenzó a prender hace tiempo, al calor de una crisis económica que acentuó las desigualdades. Algunos partidos como la Liga aprovecharon la falta de gestión y la crisis migratoria de los últimos años para promover una campaña del miedo contra la inmigración. «El problema es que desde la otra parte no ha habido una capacidad igual de las fuerzas políticas democráticas para contraponer un mensaje vencedor de igualdad y de no discriminación», apunta Naletto, y señala que nos encontramos ante un proceso dilatado que ha ido transformando la sociedad a nivel cultural. «El papel de la política y de los medios de comunicación ha sido importante», concluye.

En una campaña electoral encendida en la que dominó el debate sobre inmigración, el ataque racista de Macerata, en el este del país —un hombre disparó desde su coche a seis inmigrantes—, abrió una rendija de la que la ultraderecha se valió para seguir lanzando mensajes que estigmatizaban a los extranjeros.

La vida de Kofi Wilson, ghanés y una de las víctimas alcanzadas por los disparos, cambió aquel día. Cuenta que en la actualidad apenas sale de casa y no consigue dormir —aún depende de la medicación para ello y para aliviar el dolor— y continúa viviendo en la localidad solamente porque no tiene otra opción. «Tengo miedo, pero no tengo otro lugar al que ir», dice. Tiene 21 años y llegó hace dos a Italia. Sobrevivió al infierno libio y a la peligrosa travesía por el Mediterráneo. No esperaba encontrar otro abismo en Italia.

«Vine a Europa para mejorar mi vida, no para esto»,

repite y añade: «Lo que ese hombre hizo es injusto, yo no había hecho nada, solo estaba caminando y él cogió una pistola y me disparó. Me trató como a un animal solo porque soy negro». También le preocupa la atmósfera que está fermentando. «Ahora el racismo es mayor, no sé por qué, pero cada

día es más alto y esto no es bueno», dice y relata un ejemplo cotidiano: «Cuando vas a comprar algo y te dicen “Deja el dinero en el mostrador, que luego lo recojo yo”, para no tocarte». Wilson ve cada vez más patente el rechazo.

«Hay mucha gente que está apoyando al chico y le está dando en cierto modo la razón cuando dice [a los inmigrantes] “Vosotros tenéis que volver a vuestro país”»,

explicaba Giancarlo Giulianelli, abogado del agresor, al diario La Repubblica.

La asociación de inmigración y delincuencia es otro de los grandes libelos de la Liga que cada vez genera más inseguridad entre los italianos. En cambio, los datos indican lo contrario. Según la asociación Antigone, el número de extranjeros detenidos ha ido cayendo en picado en los últimos años, a pesar de que la cifra de inmigrantes ha aumentado. En la actualidad hay 2.800 detenidos extranjeros menos que en 2008 y el 22% del total de presos procede de países no europeos. «El actual es un debate viciado, sin rastro de sensatez ni de respeto por el dato analítico o el parecer de los expertos, que se mueve solo en torno a las crónicas de sucesos y el miedo colectivo», opina el presidente de Antigone, Patrizio Gonnella, que invita a los políticos a «verificar los datos».

Pese a todo, los expertos consideran que el racismo es una tendencia minoritaria, aunque en los últimos años esté creciendo. Pero con las elecciones europeas de 2019 a la vuelta de la esquina preocupa que esta inclinación pueda dispersarse.

PAS X PAS

Aquesta part proposa a l'educador/a poder treballar com es pot entendre i reconèixer el procés de creació de la imatge de l'altra persona com a enemiga i la seva transformació pas per pas centrant-nos a:

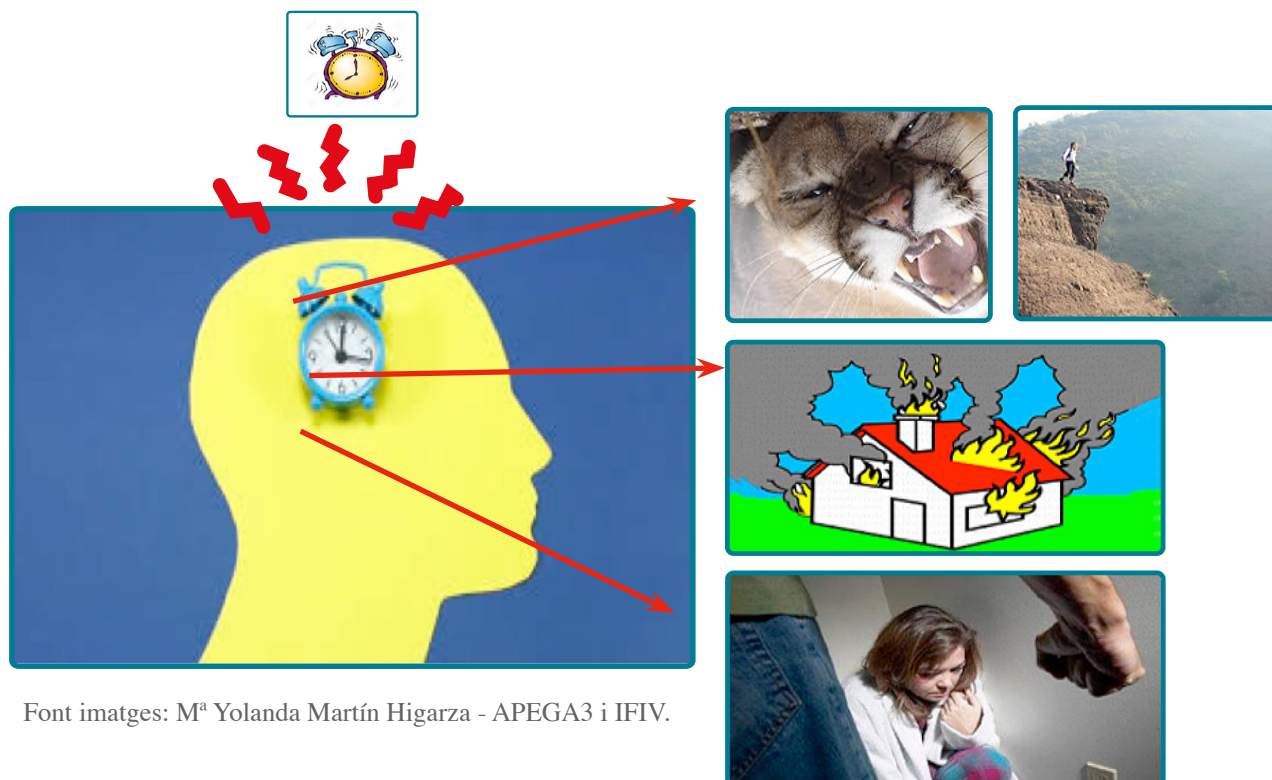
- 3.1. Conèixer-nos a nosaltres mateixes.
- 3.2. Conèixer l'altra persona o grup diferent.
- 3.3. Entendre el món que ens envolta.

En aquest apartat facilitarem al grup una aproximació als conceptes següents:

- Entendre en quines circumstàncies se'ns activa l'alarma (de vegades, quan no hi ha una amenaça real) i, en conseqüència, se'ns activen diferents mecanismes de defensa (reaccions) connectats a la supervivència.
- Entendre les nostres emocions, pensaments (prejudicis i estereotips) que activen la nostra alarma davant una altra persona diferent que no és una amenaça real.
- Entendre la influència del grup en nosaltres.

3.1.1. Quan s'activa la nostra alarma? Les nostres necessitats.

Des que les persones vivim en el món hem passat moltes situacions agradables i, també, de perill. Davant d'un perill, els animals es poden sentir amenaçats⁶. També les persones ens podem sentir amenaçades. Llavors ens sona una **ALARMA INTERNA** que ens avisa del possible i imminent⁷ PERILL⁸.

Font imatges: Mª Yolanda Martín Higarza - APEGA3 i IFIV.

⁶El significat d'amença es refereix a un perill latent, als senyals que percebem d'una situació de perill. Són una advertència per prevenir un possible perill.

⁷Imminent es refereix a una cosa pròxima o que està a punt de passar.

⁸ El significat de *perill* fa referència a una situació o persona existent que pot generar un impacte negatiu (accident, dany) a un/a tercer.

COM REACCIONEM?

FUGINT

Font imatges: Internet

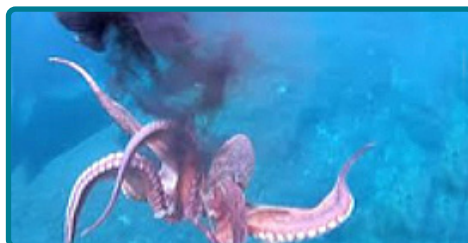

EXPLOTANT I ATACANT

O BLOQUEJANT-NOS

Aquestes **REACCIONS** ens han permès sobreviure en situacions d'amenaça, és a dir, davant de perills reals.

A continuació posarem la lupa en alguns exemples del món animal per tal d'identificar que també ells activen la seva alarma davant de situacions d'amenaça reals i reaccionen de maneres diferents per tal de sobreviure:

FUGIDA

Pops i calamars:

Llancen tinta als seus atacants per poder-se escapar.

http://www.youtube.com/watch?v=t_zR4E3HCDU

ATAC

Ratel:

Quan sent a prop un altre animal que el pot atacar, ataca: utilitza les seves urpes frontals afilades i llança un líquid pudent des de les glàndules ubicades sota la seva cua.

<http://www.youtube.com/watch?v=jONUuisp40&feature=related>

CONGELACIÓ/BLOQUEIG

Kākapo (ocell de Nova Zelanda) o iguana::

Quan identifiquen a prop un depredador es queden paralizats com un pal i es tornen del color del seu suport.

<http://www.youtube.com/watch?v=7a65uNQaEnM&feature=related>

Com acabem de veure, els animals capten amb el seu radar les situacions d'amenaça i reaccionen per sobreviure.

Les persones, a més de sentir i reaccionar, també podem calmar-nos i reflexionar abans de reaccionar i, fins i tot, dialogar amb l'altra persona/grup per buscar una solució. Algunes situacions de perill no ens ho permeten; hem de reaccionar al moment per aconseguir sobreviure. Però moltes altres sí.

En concret, hi ha moments que ens sentim amenaçades perquè convivim quotidianament amb per-

sones/grups diferents de nosaltres. Aleshores paga la pena permetre'ns un temps per CALMAR-NOS, REFLEXIONAR sobre el que sentim i pensem, DIALOGAR si escau i, sobretot, VERIFICAR la perillositat real.

Recapitulem.

Acabem de veure que:

- La nostra alarma s'activa quan ens sentim amenaçades davant d'un perill imminent i, això, ens permet reaccionar i sobreviure.

- Altres vegades la nostra alarma s'activa quan ens sentim amenaçades, però en realitat no hi ha cap perill imminent. En aquestes ocasions gastem molta energia inútilment i podem tenir problemes.

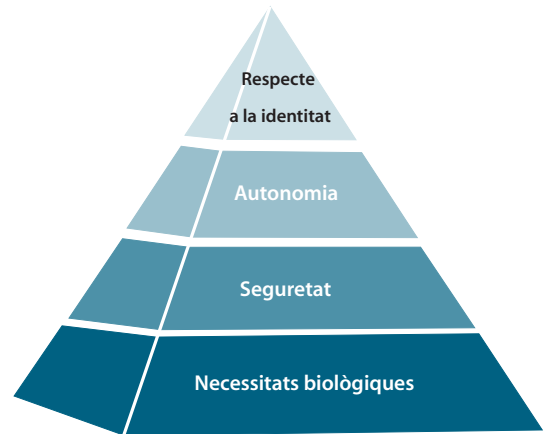
Observem amb la lupa què passa:

a. Quan ens sentim amenaçades per una situació que atempta contra les nostres necessitats humanes bàsiques.

Quines són les nostres necessitats humanes bàsiques?

Es poden classificar de maneres diferents. Nosaltres proposem la classificació següent:

- **Necessitats biològiques:** Poder menjar o beure.
- **Seguretat:** Sentir que la nostra vida no corre perill. Estar en unes condicions que ens permeten viure sense por de ser agredits.
- **Autonomia:** Poder desplaçar-nos amb llibertat, poder expressar la nostra opinió, poder tenir les condicions mínimes per viure. Totes aquestes necessitats sovint depenen de com és el país on vivim.

- **Respecte a la identitat:** Poder ser com som sense que es fiquin amb nosaltres, poder decidir com volem ser, a quins grups volem pertànyer i a quins no (els d'un esport, una afició, una forma de vestir, una música, una ciutat, un idioma, una cultura, un sexe, etc.). A poc a poc, a mesura que creixem, anem formant la nostra identitat de manera flexible i canviant (jo no soc el/la mateix/a que fa un any).

Alguns exemples de la relació directa entre una situació d'amenaça i la manera com atempta contra la satisfacció de les necessitats humanes són els següents:

Perill	Necessitat amenaçada (s'indica la necessitat principal)
Incendi al meu costat; em puc cremar.	Seguretat
Animal salvatge a prop meu; em pot ferir o matar.	Seguretat
Caminar al marge d'un precipici; puc caure i fer-me mal.	Seguretat
M'insulten i fan gestos de pegar-me; em poden fer mal.	Seguretat
Em perdo en un lloc desconegut.	Seguretat

b. Altres vegades, les nostres idees connectades a les nostres emocions (por, inseguretat, odi) ens fan reaccionar davant d'una persona/grup/situació que no és un perill o no és imminent. Existeix únicament en el nostre cap, cos i emoció. Ens fan una mala passada perquè ens fan creure que som davant d'una amenaça real i no és així. Llavors la nostra alarma s'activa i sona i reaccionem com si hi hagués una amenaça real contra l'altra persona/grup diferent.

A continuació posem alguns exemples del sentiment d'amenaça en què no hi ha una relació directa amb la pèrdua o retallada de la satisfacció de les nostres necessitats humanes. O, dit d'una altra manera, alguns exemples de quan l'amenaça sorgeix d'idees preconcebudes que tenim de les altres persones (connectades amb les emocions que se'ns activen) encara que no corresponguin amb la realitat. Són els següents:

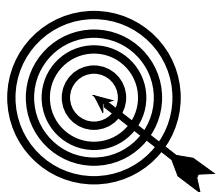
Situació real no perillosa	Pensament/emoció que ens fa veure l'altra persona com una amenaça	Necessitat que pensem i sentim que està amenaçada, però no és així
Un/a noi/a nou/va a la classe	Emoció: Por de perdre el meu amic. Gelosia Pensament: Ell és el meu rival.	Amistat (identitat)
Companys musulmans	Emoció: Por que m'ataquin. Pensament: Són terroristes.	Seguretat
Persones que dormen al carrer	Emoció: Por que em facin mal. Pensament: Són violents.	Seguretat
La gent de la cultura «X» fa trampes.	Emoció: Desconfiança. Pensament: Els nois/es de la meua classe d'aquesta cultura són uns mentiders.	Identitat, seguretat
La gent de països de fora d'Europa.	Emoció: Por i desconfiança, pèrdua. Pensament: Els nois/es d'altres països fan que no aprengui i m'encomanen polls, són bruts i mal educats.	Identitat, seguretat
Un noi diferent de mi (en el vestit, pentinat, pensament...).	Emoció: Intimidació, por, desconfiança. Pensament: És un perill per a mi..	Identitat, seguretat

A continuació es presenten tres dinàmiques per treballar amb els nois/es els continguts següents:

- Identificar amenaces que atempten contra les nostres necessitats bàsiques i ens porten a reaccionar per sobreviure.
- Diferenciar amenaces reals/imminents de les que són resultat d'idees i emocions que únicament existeixen al meu cap i cos i que no han de passar necessàriament.

PASSEM LA PILOTA; AMENACES REALS

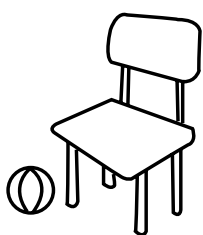
Font: Pròpia

OBJECTIU:

Identificar situacions en què una persona està en perill imminent en la vida real.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Pilota i cadires en cercle.

TEMPS:

15 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

Els nois/es es posen en cercle i l'educadora (també en el cercle) els pregunta: «**En quines situacions de la vida real es pot sentir amenaçada una persona?**»

(Pot passar que, en una mateixa situació, una persona se senti amenaçada i una altra no.)

L'educador/a diu dos exemples d'amenaça per il·lustrar-los (exemple 1: els insults; exemple 2: si no tinc res per menjar) i llança la pilota a un/a noi/a. Aquest/a diu un altra amenaça i llança la pilota a una altra persona que encara no hagi rebut la pilota.

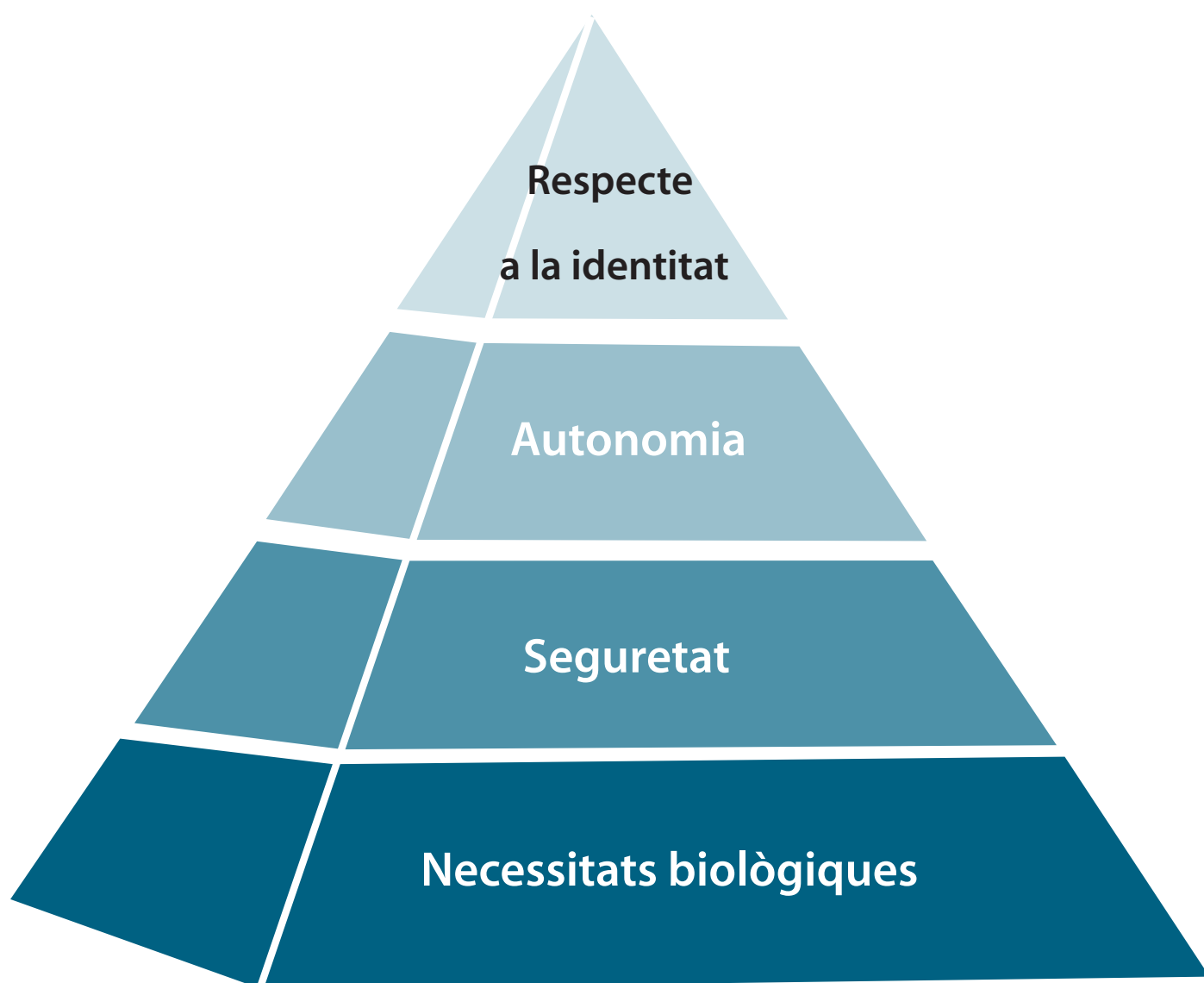
No cal que tots/es els/les nois/es responguin. En funció del clima de motivació del grup la dinàmica continua fins que tothom hi diu la seva. Com a mínim que opinin uns deus.

VALORACIÓ:

L'educadora confirma que els/les nois/es saben què és una amenaça real i quines necessitats bàsiques humanes són amenaçades.

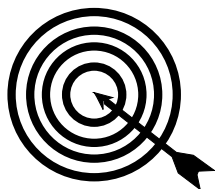
Altres indicacions: Una variant de l'activitat és passar un cabdell de llana en lloc de la pilota i construir una teranyina entre tot el grup. Aquesta ens mostra fortalesa i les eines per actuar davant les possibles amenaces de forma junta i creativa.

Piràmide de les nostres necessitats.

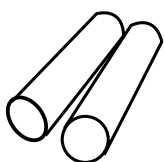
BARÒMETRE; AMENAGES REALS O IRREALS?

Font: Pròpia, inspirada en el baròmetre de valors

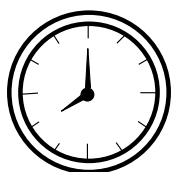
OBJECTIU:

Diferenciar si les amenaces són reals (són situacions/persones/grups que afecten les nostres necessitats) o són idees i emocions que no han de passar necessàriament, que únicament existeixen al nostre cap i cos.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Guix per fer una ratlla al mig subdividint l'espai en dos. Fitxes del material.

TEMPS:

20 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

L'educador/a se situa al mig de l'espai i diu una situació d'amenaça (no pot ser una frase ambivalent, ha de ser una frase davant la qual els/les nois/es es puguin posicionar amb un «sí» o un «no»). El grup que pensi que és real es posa a la banda dreta; el grup que pensi que és percebuda (no és real) es posa a la banda esquerra. Algunes persones de cada grup argumenten el perquè és real o percebuda (no real). Si algú canvia d'opinió davant dels arguments aportats també pot canviar de banda.

Exemple de frases (en poden ser d'altres)

• *Em sento amenaçat/da quan passejo al costat de persones que dormen al carrer,
ja que em poden atacar.*

• *Em sento amenaçat/da quan camino al costat d'un barranc amb un precipici,
ja que puc caure.*

• *Em sento amenaçat/da quan un/a noi/a m'insulta i crida
ja que m'està humiliant i em pot pegar.*

• *Em sento amenaçat/da quan comparteixo el pati amb nois/es que pensen diferent que jo,
ja que em poden acorralar i es poden ficar amb mi.*

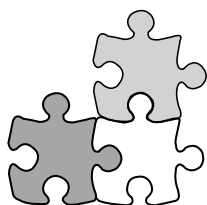
BARÒMETRE; AMENACES REALS O IRREALS?

Font: Pròpia, inspirada en el baròmetre de valors

ALTRES INDICACIONS:

Una variant pot ser que l'educador/a cridi dos nois/es i els proposi una situació d'amenaça i l'hagin d'escenificar per a tot el grup. El grup ha de debatre si és real o percebuda (no real).

Una altra activitat complementària a fer després de les dues anteriors activitats seria el trencaclosques. Consisteix en els passos següents:

Es distribueix el grup en petits grups de tres o quatre persones. Cada grup té totes les peces de la fitxa 6. L'objectiu és llegir totes les fitxes i classificar-les en funció de si són amenaces reals o percebudes (no reals, no passaran). Es diferencien perquè, si no és una amenaça real, la situació no ha d'implicar necessàriament un atemptat contra les nostres necessitats bàsiques. El grup ha de connectar cada amenaça amb la necessitat atemptada i amb les emocions i pensaments que li poden sorgir. Surt cada grup a exposar la seva classificació i s'observa el nivell de coincidència. En cas de discrepància el grup classificador explica els seus arguments i dues persones màxim d'altres grups fan el paper de qüestionadores dels criteris classificadors que planteja el grup. Aquestes miren d'arribar a un acord amb el grup discrepant-ne o convencent-lo en cas que la seva classificació no atengui els criteris dels conceptes apresos. Es vetlla per un procés de diàleg calmat, respectuós i efectiu.

Material per retallar, fotocopiar, classificar i unir

SITUACIÓ D'AMENAÇA QUE PASSARÀ	SITUACIÓ D'AMENAÇA QUE NO PASSARÀ
NECESSITAT AFECTADA	NECESSITAT QUE CREC QUE ESTÀ AFECTADA PERÒ NO ÉS AIXÍ
QUÈ PENSO	QUÈ SENTO

Incendi al meu costat; em puc cremar	Seguretat	Por	Em puc ferir greu-ment o morir.
Animal salvatge a prop meu	Seguretat	Por	Em pot ferir o matar.
Caminar al marge d'un precipici	Seguretat	Por	Puc caure i ferir-me o matar-me.
M'insulten i fan gestos de pegar-me	Seguretat	Humiliació, menyspreu, por	Em poden fer mal.
Em perdo en un lloc desconegut	Seguretat	Por	No sé si trobaré el camí.

Un noi/a nou/va a la classe	Por de perdre el meu amic. Gelosia	Ell/a és el meu rival.	Amistat (identitat)
Persones que dormen al carrer	Por que em facin mal	Són violents.	Seguretat
La gent de la cultura «X» fa trampes.	Desconfiança	Els/Les nois/es d'aquesta cultura són mentiders.	Identitat, seguretat
La gent de països de fora d'Europa	Por i desconfiança, pèrdua	Els/Les nois/es d'altres països fan que no aprengui i m'encomanen polls, són bruts i mal educats.	Identitat
Un noi diferent de mi (en el vestit, pentinat, pensament...)	Intimidació, por, desconfiança	La presència d'aquest noi/a diferent m'anul·la.	Identitat, seguretat

3.1.2. Les emocions i els pensaments (prejudicis i estereotips) que activen la nostra alarma

Continuem fent de detectius/ves per investigar quines idees i emocions (influides, de vegades, per l'entorn) ens activen la nostra alarma de perill davant d'una persona o grup que no implica cap amenaça.

a. Els nostres pensaments

Ara posarem la lupa en els nostres pensaments i idees. Es nodreixen del que sentim i veiem dels altres: les amistats, la família, els mitjans de comunicació, les xarxes socials... La nostra història també hi influeix. De tota aquesta influència nosaltres triem què volem recordar i què no. De vegades, triem que es quedin idees que no s'ajusten a la realitat. I aquestes ens fan veure la realitat de manera alterada.

Hi ha almenys dos tipus d'aquestes idees¹⁰ (representacions del món) que no s'ajusten a la realitat:

a) Prejudicis: Són idees que tenim abans de conèixer la persona/grup. Aquestes idees poden ser positives o negatives. Si són negatives, ens fan tenir una «actitud desconfiada envers alguna persona que pertany a un col·lectiu simplement per la seva pertinença a aquest grup». Per tant, ens predisposen a reaccionar d'una manera concreta davant d'una persona segons la seva pertinença social.

b) Estereotips: Són mirades de la realitat (representacions) simplificades construïdes i compartides pel nostre grup respecte a un altre grup (ells/es). També ens predisposen a reaccionar d'una manera o d'una altra davant l'altra persona/grup diferent.

Aquest tipus d'idees estan relacionades entre si i ens poden fer veure que l'altra persona diferent de nosaltres amenaça les nostres necessitats bàsiques, i no ha de ser així. Llavors aquestes idees fan que la nostra emoció canviï i s'intensifiqui davant l'altra persona/grup diferent.

Fan que s'activi la nostra alarma i que decidim reaccionar d'alguna de les maneres que ja sabem: atacant, fugint, bloquejant-nos o, de vegades, calmant-nos, reflexionant, dialogant i verificant la realitat i canviant d'opinió.

Per entendre més bé aquest procés proposem dues dinàmiques. Són les següents:

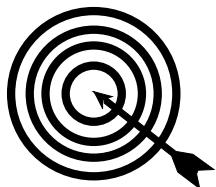
- *Il·lusions òptiques.*
- *Stop de paraules.*

¹⁰Diversos autors (2005): (Deconstruir) la imatge de l'enemic. Bellaterra. Escola de Cultura de Pau.

Col·lectiu Amani (2004): Educación Intercultural. Análisis y resolución de conflictos. Madrid. Editorial Popular.

¹¹Diversos autors (2016): Guia pràctica per a l'agent antirumors. Com combatre els rumors i estereotips sobre la diversitat cultural a Barcelona. Barcelona. Ajuntament de Barcelona

Font: pròpia utilitzant diferents fonts

OBJECTIU:

Descobrir que els prejudicis i estereotips ens influeixen a l'hora de percebre (mirar) una persona/grup diferent.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Imatges de fotografies (vegeu les fitxes).

TEMPS:

1 hora

DESENVOLUPAMENT:

L'educador/a ensenya les imatges següents, en les quals segons com les mires pots identificar diverses figures:

- Una velleta o una dona.
- Un perfil d'home o un músic tocant el trombó.
- Un esquimal en una cova o un perfil.
- Una rosa o dos enamorats fent-se un petó.
- Una poma o un perfil de cara.

L'educador ensenya les imatges (sense dir que poden tenir dues interpretacions) i pregunta:

«Què hi veieu?».

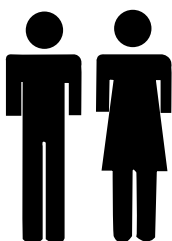
Els nois/es apunten en el paper el que veuen. Un cop ho han escrit tots/es, es convida a aixecar la mà:

- a) Els/Les nois/es que no han vist res.
- b) Els que han vist una sola figura.
- c) Els que han vist les dues o més figures.

VALORACIÓ:

A partir de recollir el que diuen els nois/es (al començament la majoria veurà una sola figura; després, amb més o menys temps, segurament, tots/es en veuran dos), l'educador/a ho connecta amb aquestes idees:

a) La nostra pròpia història i pensaments interiors, al començament, ens poden fer veure una sola figura. De vegades això ens passa amb les situacions i les persones que tenim al costat. Les percebo només amb un únic tret rígid, però cada persona està conformada per molts trets i són dinàmics. (S'acaba connectant aquest procés amb el concepte d'estereotip.)

b) Si sabem mirar profundament i àmpliament, podem descobrir en aquella situació o persona altres sentits o atributs, alguns similars als nostres.

L'educador/a convida a recordar als nois/es situacions concretes en què han pogut sentir una amenaça per una idea rígida i estreta i que, en general, no passa. Per trencar el gel, planteja un exemple extret del context escolar. Aquest seria:

a) Un/a noi/a mal vestit no és una bona companyia. (Identifico aquest noi/a com una amenaça per a mi, tot i que potser és simpàtic i comparteix les seves coses amb els altres, més enllà que vagi mal o ben vestit.)

Font: <<http://www.xtec.cat/centres/a8002800/dia/observem.htm>>.

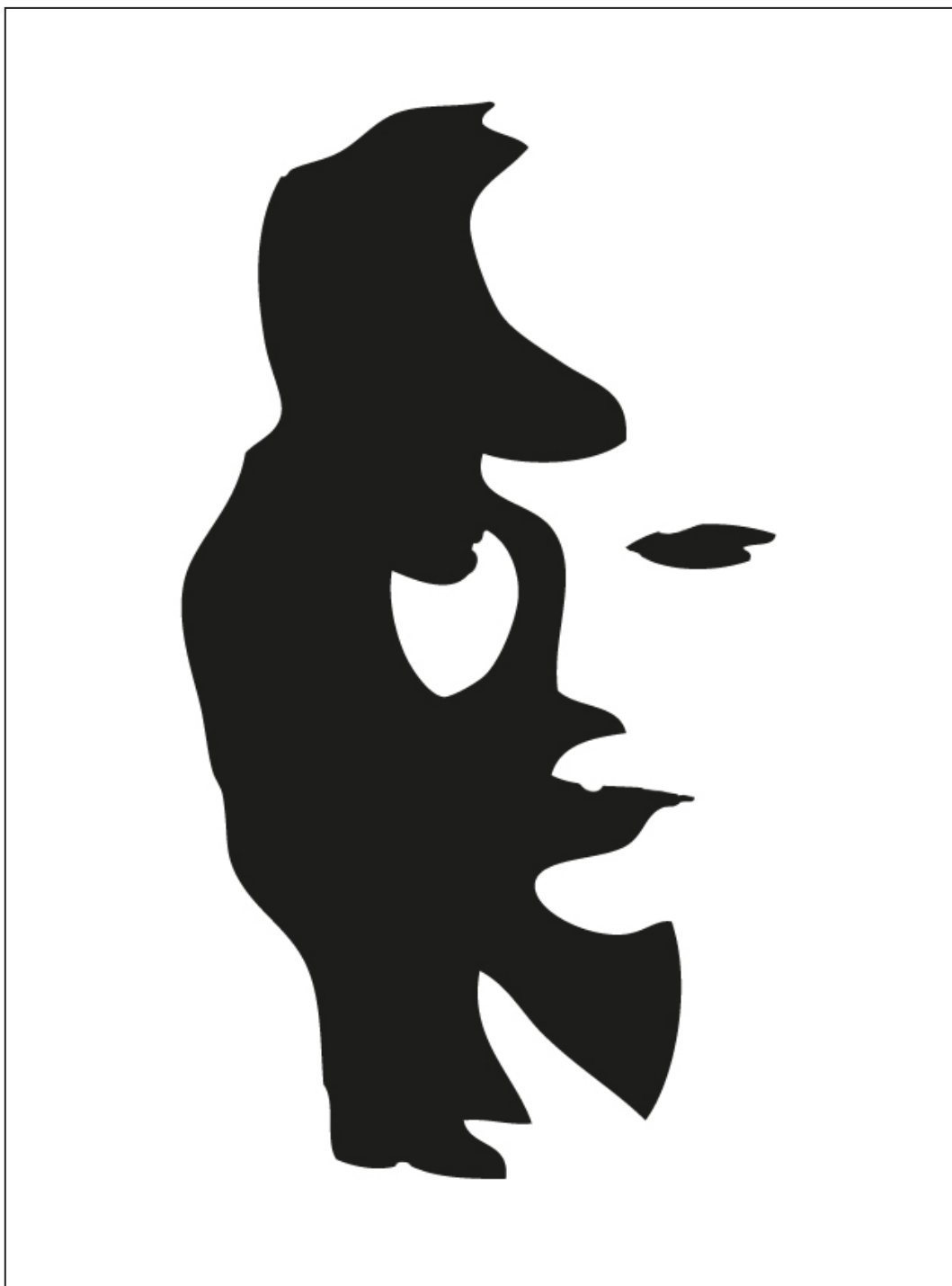
Alain Afflelou. <<https://www.afflelou.es/blog/si-no-lo-veo-no-lo-creo/ilusiones-opticas-ii/>>.

3

FITXES FITXA IMATGES

IL·LUSIONS ÒPTIQUES

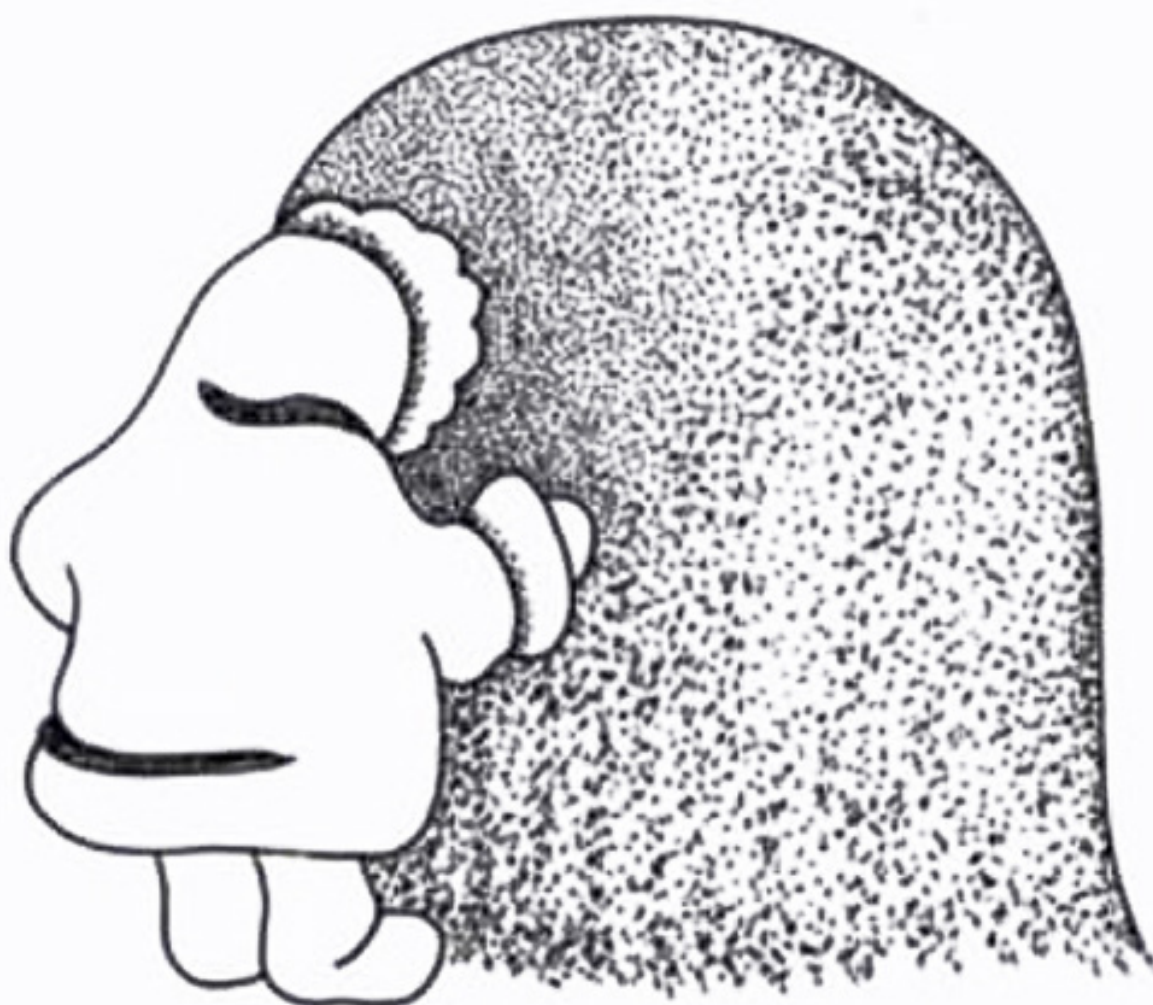

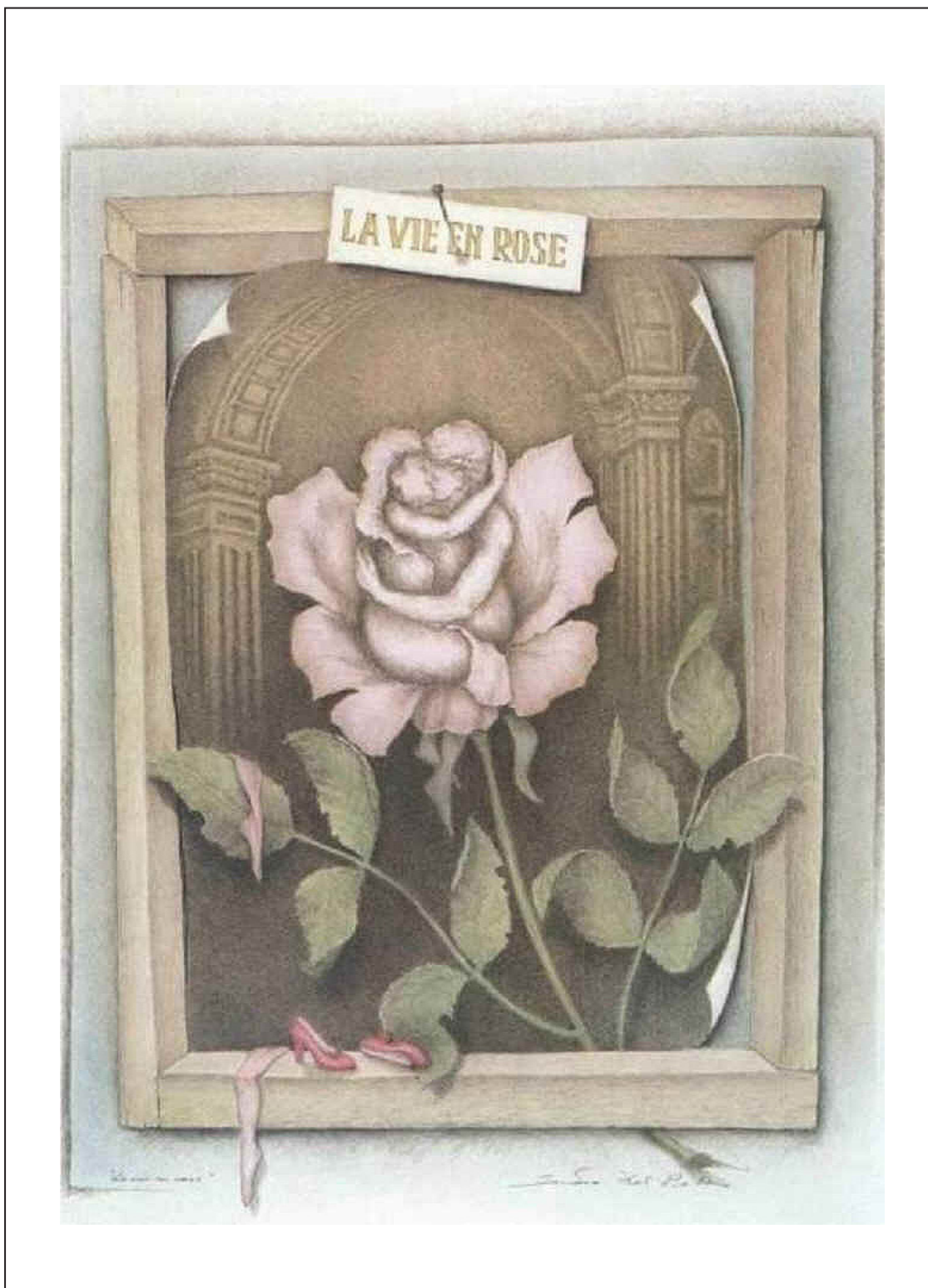
3

FITXES

FITXA IMATGES

IL·LUSIONS ÒPTIQUES

3

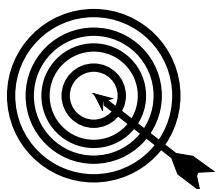
FITXES FITXA IMATGES

IL·LUSIONS ÒPTIQUES

Font: Jonathan Mak.

Font: Escola de Cultura de Pau.

OBJECTIU:

Descobrir que els prejudicis i estereotips ens influeixen a l'hora de percebre (mirar) una persona/grup diferent.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Imatges de fotografies (vegeu les fitxes).

TEMPS:

1 hora.

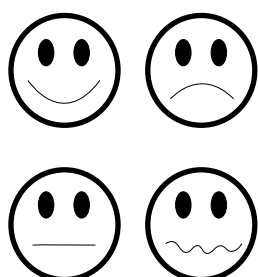
DESENVOLUPAMENT:

Primera part

L'educador/a reparteix una fitxa a cada noi/a, que ha d'emplenar immediatament després de veure cada una de les imatges que se li ensenyen. Durant un minut ha d'emplenar la fitxa amb totes les paraules que li sorgeixin en observar la imatge mostrada (vegeu la fitxa més avall). Ha d'anar fent el mateix amb diverses imatges.

Són les següents:

- Persones que dormen al carrer.
- Un noi i noia negres.
- Un grup de nois/es àrabs.
- Un noi i una noia molt lletjos.
- Un grup de famílies refugiades.

Un cop vistes les imatges i emplenades les fitxes, la persona que dinamitza escriu a la pissarra en dues columnes el que el grup va compartint: **a)** les paraules que els suggereix cada imatge; **b)** les sensacions i emocions que els despertem. Als grups més joves de 14 anys potser els costa diferenciar la idea (pensament) de l'emoció (sentiment), però és recomanable que ho intentin. Si s'identifica que no són capaços de diferenciar-ho es treballa únicament a partir de la columna de paraules suggerides en veure cada imatge.

Pissarra:

Imatges	Paraules pensades en veure cada imatge	El que han sentit en veure cada imatge
Imatge 1		
Imatge 2		
Imatge 3		
Imatge 4		

VALORACIÓ PRIMERA PART:

L'educador/a pot conduir la valoració en dues direccions:

a) Prejudicis i estereotips: Pregunta al grup quines paraules assignades a cada imatge impliquen un significat negatiu i un significat positiu o quines impliquen un significat reduït. Després ho connecta amb el concepte de prejudicis i estereotips.

b) Connexió pensament-emoció (únicament si s'ha pogut fer): Se'ls pregunta si «**el que han sentit quan han vist cada imatge està relacionat amb el que han pensat**».

Si els nois/es no contesten, es posen exemples sorgits en els resultats de la dinàmica. Per exemple, potser algú ha associat la imatge de nois àrabs amb la paraula terroristes i amb l'emoció de sentir por o ràbia. Aquesta connexió, pensament-emoció, pot facilitar en les persones que se'ls activi l'alarma. Llavors:

- Decideixen reaccionar d'una manera destructiva, fent actes d'atac contra ells: discriminant-los, exclouent-los, insultant-los, etc. Però, en realitat, aquest pensament connectat a l'emoció no s'ajusta a la realitat.
- O decideixen reaccionar d'una manera constructiva: qüestionant el seu pensament, connectat amb la seva emoció, i decidint conèixer més aquell grup de nois/es i les seves històries. Aquesta reacció constructiva ajuda a superar els possibles prejudicis i estereotips i les emocions negatives.

Font: Escola de Cultura de Pau.

DESENVOLUPAMENT:

Segona part

Imatges d'internet

L'educador/a ensenya, de nou, cada foto al grup i dona elements de comprensió que ajudin els nois/es a superar els seus possibles prejudicis sobre aquell grup humà. Els elements poden ser els següents:

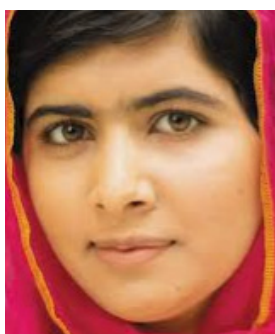
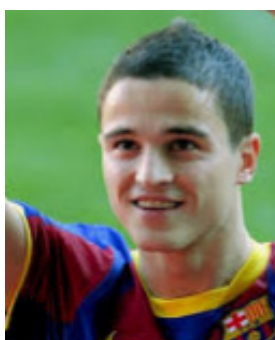
a) Persones que dormen al carrer (els prejudicis: són violents, alcohòlics i bruts). Totes les persones podem acabar dormint al carrer: si tenim problemes i no tenim ningú que ens ajudi quan tenim problemes seriosos: se'ns acaben els diners, tenim alguna malaltia, consumim drogues, no aconseguim feina per pagar els nostres deutes, etc. Les persones poden viure al carrer per motius molt diversos i complexos. No té a veure amb si ets bona o mala persona. Les persones que viuen al carrer solen ser pacífiques, no volen fer mal a ningú. Han viscut situacions molt difícils, i no han rebut ajuda o, si l'han rebuda, no s'han deixat ajudar. Alguns exemples ètics d'indigents: **a)** Dos indigents tornen 10.000 dòlars que troben en un carrer d'una ciutat del Brasil; **b)** Un indigent torna les claus d'una moto al seu propietari i el seu gest es fa viral.

b) Un noi i noia afro (prejudicis: no són de fiar, són lladres o tramposos). És un/a noi/a músic/a que toca en un grup. A més, treballa de cambrer en un restaurant de luxe. Sempre que pot ajuda els seus companys. És molt respectuós/osa. Les persones negres són com les blanques, llatines, asiàtiques, mestisses, àrabs. Hi ha de tot: N'hi ha de més simpàtiques, més antipàtiques, més treballadores, menys treballadores, etc. Alguns exemples de persones afro que destaquen són les següents: esportistes, com ara Draymond Green (jugador de bàsquet de l'NBA); líders socials, com ara Nelson Mandela (Sud-àfrica, va abolir l'apartheid), Martin Luther King (defensa dels drets afroamericans) i Barack Obama (expresident d'EUA); actrius i cantants, com ara Beyoncé i Rihanna.

c) Els nois àrabs (prejudicis: terroristes/perillosos). És un grup de nois d'un poble que formen un equip de futbol. Els nois àrabs són un grup humà de persones. N'hi ha de simpàtics, amables, treballadors, solidaris. I n'hi ha alguns que, per les seves idees i circumstàncies, decideixen fer atemptats terroristes; igual que hi ha nois i homes blancs dels Estats Units que decideixen matar-ne d'altres amb armes.

Font: Escola de Cultura de Pau.

Alguns joves àrabs coneguts en tot el món són els següents: alguns futbolistes, com ara Ibrahim Afellay, Karim Benzema i Samir Nasri; la jove de 17 anys guanyadora del Nobel de la Pau el 2014 Malala Yousafza, del Pakistan.

Imatges d'internet

d) Grup de famílies refugiades (prejudicis: perilloses, porten malalties, ens prenen la feina). Són famílies que fugen dels seus països en guerra, igual que alguns dels nostres avis van fugir d'Espanya quan hi havia guerra. Poden ser mestres, fusters, mecànics, cuiners/es, dependents/es, etc. Estan en condicions difícils per viure. Ho han deixat tot i no tenen res. Catalunya té capacitat d'acollir-los, sense que nosaltres hi perdem res. Per exemple: a) Mamoudou Gassama, un malià sense papers a París, va salvar la vida d'un nen de 4 anys penjat d'un balcó; b) Osama Abdul Mohsen, refugiat siriana, era entrenador de futbol al seu país; l'escola d'entrenadors de Getafe el va reconèixer als mitjans de comunicació en un camp de refugiats d'Hongria i el va sol·licitar, acollir i integrar a València.

e) Noi i noia lletjos (prejudicis: tenen problemes de salut mental, són estranys, perillosos, mala companyia). Són un noi i una noia molt expressius que s'estan fent selfies amb el seu mòbil. Estudien, fan esport i són voluntaris en una associació que protegeix els gossos abandonats.

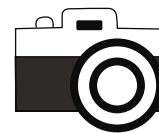
3

FITXES

FITXA IMATGE 1

STOP DE PARAULES

Font: <https://stockphotos.io/charity-nonprofit/page/5/>

1

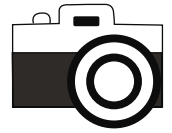
3

FITXES

FITXA IMATGE 2

STOP DE PARAULES

Font: <https://unsplash.com/>

2

3

FITXES

FITXA IMATGE 3

STOP DE PARAULES

Font: Teresa Blasco

3

3

FITXES

FITXA IMATGE 4

STOP DE PARAULES

Font: <<https://www.stockvault.net>>.

4

3

FITXES

FITXA IMATGE 5

STOP DE PARAULES

Font: Pablo Tosco (Intermon Oxfam).

5

3

FITXES FITXA IMATGE 6

STOP DE PARAULES

Font: <<https://www.stockvault.net>>.

6

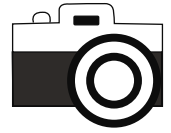
3

FITXES

FITXA IMATGE 7

STOP DE PARAULES

Font: <<https://www.stockvault.net>>.

7

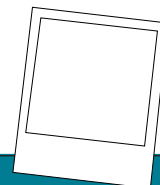
3

FITXES

FITXA IMATGES

STOP DE PARAULES

Fitxa a repartir a cada noi/a abans de veure les imatges

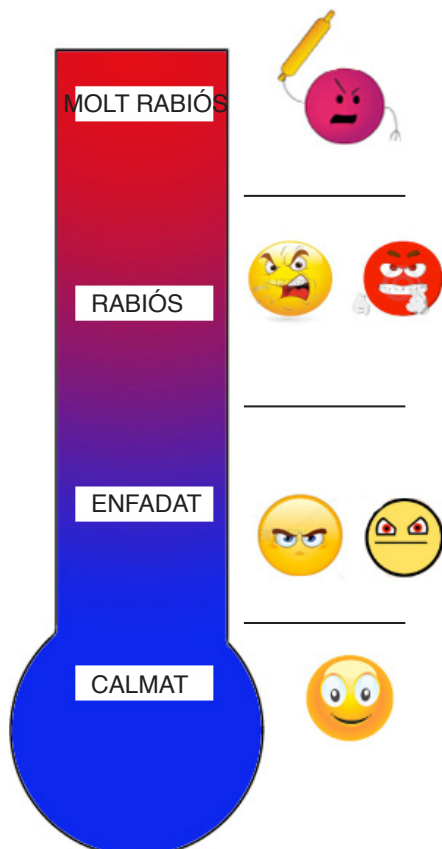
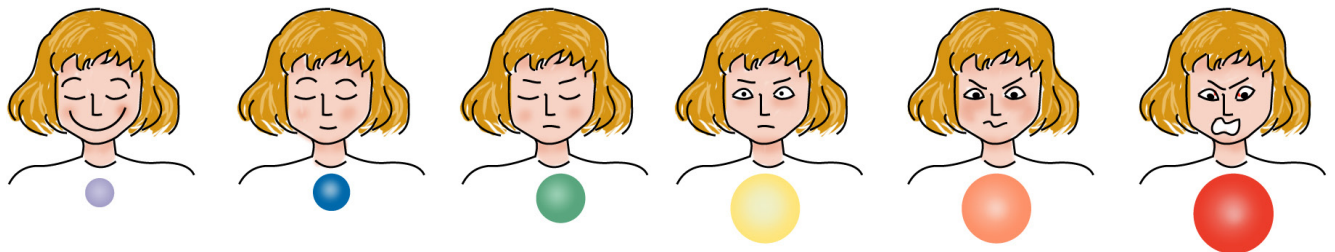

Imatges	Paraules suggerides en veure cada imatge
Imatge 1	
Imatge 2	
Imatge 3	
Imatge 4	
Imatge 5	
Imatge 6	
Imatge 7	

b. Les nostres emocions activen la nostra alarma

Davant de qualsevol amenaça detectada, les nostres emocions s'intensifiquen i ens donen energia per reaccionar i, així, poder sobreviure.

Sovint, quan els meus prejudicis i estereotips em fan veure l'altra persona diferent com una amenaça, també fan que canviïn i s'intensifiquin les meves emocions. Això pot passar fins a un punt que m'envaeixen totalment i em fan esclatar contra l'altra persona diferent. La por és una reacció natural que serveix per protegir-me dels perills. És com si s'encengués una espurna dins meu que creix i creix donant-me molta energia per reaccionar i, així, suposadament, poder sobreviure. Però, en els casos en què tinc estereotips i prejudicis, sovint l'altra persona/grup diferent no m'amenaça. Per tant, gasto molta energia per a res ja que no m'enfronto a cap perill extern real.

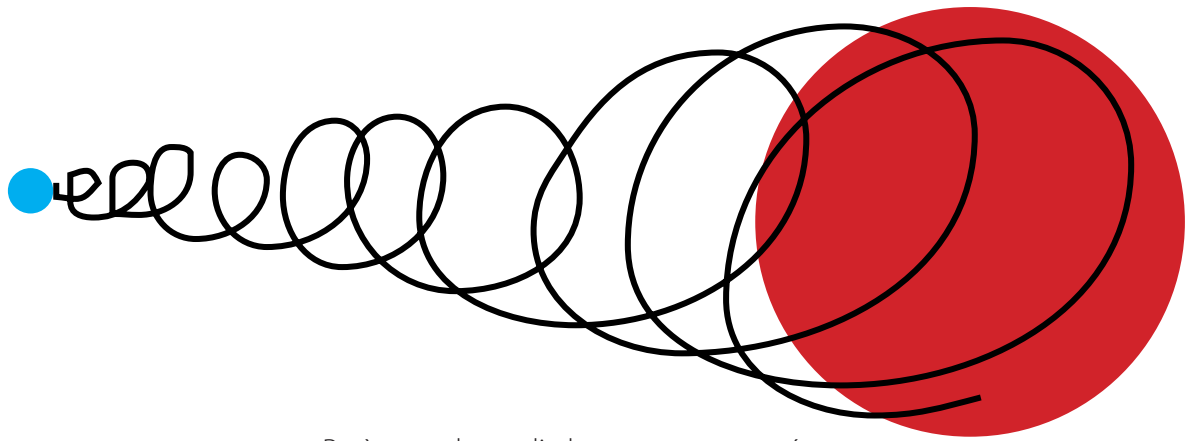

Font: Alicia Barbero

És com si la temperatura del meu termòmetre emocional creixés cada vegada més i més i arribés a 40 graus. Estic amb tanta energia que esclato. (Ensenyem les fitxes.)

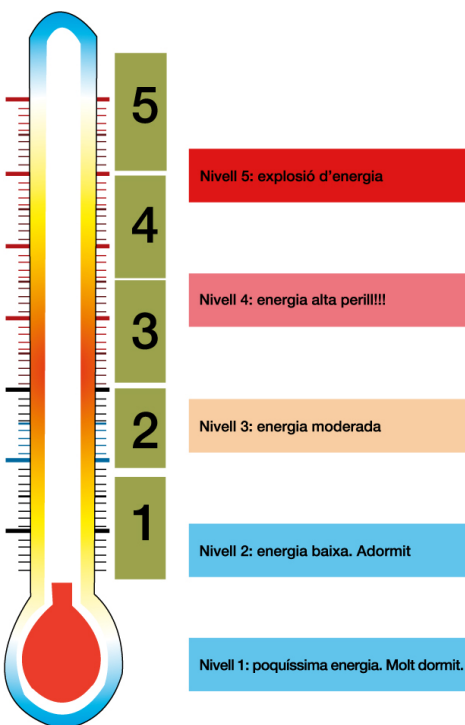
Però no n'hi ha cap, de perill!

Aleshores, de vegades decidim reaccionar descarregant tota aquesta energia contra aquella persona/grup diferent per la qual em sento amenaçada. Confonem la persona amb el problema i l'ataquem: ens en distanciem, l'excloem o l'eliminem (amb paraules o físicament).

Però, com hem dit, les persones no són problemes. Aquesta manera de reaccionar atacant les persones com si fossin els problemes encara ens porta més complicacions (més endavant les veurem).

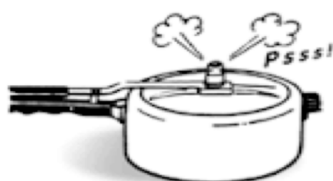
Ens toca aprendre a reconèixer quan s'intensifiquen les emocions i aprendre a regular-les abans d'actuar.

Quan les nostres emocions són a la meitat d'aquest termòmetre (ritme 3 a la imatge que té 5 ritmes) és que ens sentim calmats/des i estem atents/es al que passa en el nostre entorn. Llavors el nostre cos i ment ja estan preparats per poder analitzar el que està passant i poder redreçar la nostra mirada i conducta (reacció) o buscar una solució en la qual surtin guanyant les parts implicades.

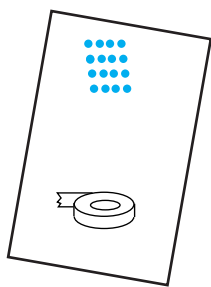
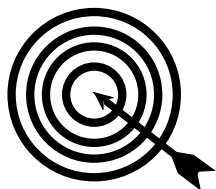
Quan les nostres emocions estan a un ritme superior al 3 és quan poden esclatar i fer mal. Com una olla tancada amb aigua bullint. Si l'olla té una vàlvula per anar traient el gas no explotarà, com passa amb les olles a pressió. Per tant, és positiu que les persones coneguem maneres de descarregar les nostres emocions evitant que esclatin contra les altres. Aquesta estratègia l'anomenem «vàlvula de seguretat»: El fet de poder descarregar les emocions de manera segura per les altres persones i per nosaltres ens facilita calmar-nos. Un cop calmats/des podem donar-nos un espai per reflexionar, dialogar i verificar si, realment, l'altra persona diferent és una amenaça per a nosaltres.

Font: Ifiv

- Les pròpies emocions: les seves diferents intensitats d'invasió i ritmes.
- Les pròpies vàlvules de seguretat per evitar que esclatin contra l'altra.

Font: Pròpia

OBJECTIU:

Identificar les meves emocions i reaccions davant d'una amenaça.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Cordes per lligar els turmells, cinta adhesiva petita, gomets i un full a la paret (diana), on cada equip enganxarà els seus gomets.

TEMPS:

45 minuts – 1 hora.

DESENVOLUPAMENT:

Es divideix el grup en dos equips i un grup d'observadors (5 persones). El joc consisteix en una carrera de relleus particular: Els participants de cada grup fan parelles i s'han de lligar amb una corda pels turmells. Quan ho indica l'educador/a una parella de cada grup ha de sortir caminant enrere lligada pels turmells i portant la cinta adhesiva petita al cap, que no pot caure. Si cau, comencen de nou. Quan arriben a la paret contrària, posen un gomet a la diana i tornen (si cau la cinta tornen a començar des de la diana). Després, surt una altra parella de cada grup. Guanya el grup que aconsegueix posar més gomets a la diana. Es pot jugar fins que passen totes les parelles de cada grup o es posa un temps límit; per exemple 15-20 minuts.

El grup d'observadors/es, a partir de la pauta següent, apunten el que observen (no apunten quines persones, sinó les relacions observades, sense assenyalar a ningú):

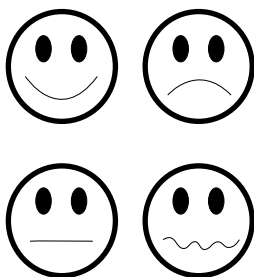
	EMOCIONS (tipus i intensitat)	REACCIONS (comportaments)
GRUP A		
GRUP B		

VALORACIÓ:

Un cop s'ha acabat el joc, el grup s'asseu en cercle.

L'educador/a apunta a la pissarra el que diu, primer, el grup d'observadors, i, després, el que comparteixen un o dos membres de cada grup participant.

- Com s'han sentit.
- Tipus d'emocions i la seva intensitat (si han variat i en quin sentit, a més, a menys...). Fitxa 1 i 2.
- Reaccions observades: Atac entre els/les nois/es (insults, crits, exclusió, menysprear, apartar...), desconexió del joc (bloqueig d'alguns), diàleg per animar o calmar, etc.. Fitxa 3.

Cada vegada que els grups parlen l'educadora pot aportar els idiogrames de les fitxes 1, 2 i 3 per poder connectar-los amb el que ha passat (emocions, la seva intensitat i reaccions). I, si no, ho pot fer al final del tot. Anteriorment, s'indiquen les fitxes corresponents a cada concepte treballat.

Aquesta dinàmica ens vol aproximar a conèixer les nostres emocions i reaccions. En situació de competició o estrès les nostres emocions s'intensifiquen (sentim molt intensament) i ens porten a reaccionar de diferents maneres contra els altres (de vegades, sense pensar): **a)** atacar (insultar, crits, excloure, no tenir en compte, menysprear...), **b)** desconnectar-nos o **c)** bloquejar-nos o paraitzar-nos.

En la dinàmica hem vist que les nostres emocions se'ns intensifiquen i ens desencadenen diverses reaccions. Això també ens pot passar puntualment o freqüentment, davant de situacions de convivència amb amics/gues i amb persones/grups diferents de nosaltres que percebem com una amenaça o com a competidors/es nostres (tot i que sovint, com hem vist, no ho són, sinó que ens en fem representacions que no s'ajusten a la realitat).

Font: Pròpia

Es proposa als nois/es que posin exemples de situacions en què els ha passat a l'escola. Si no surten exemples, se'n dona algun.

L'educador/a acaba la sessió emfatitzant que cadascun de nosaltres podem decidir què fem quan sentim les emocions molt intenses (ensenya les fitxes 1, 2 i 3):

- a)** Treure-les contra l'altra (passar del ritme 3 o 4 al 5).
- b)** Buscar maneres sanes de treure-les (respirar, parlar amb algú, fer exercici físic, etc.), calmant-se fins a tornar a arribar al ritme 3. En aquest ritme es pot pensar, reflexionar, dialogar i solucionar.

3

FITXES

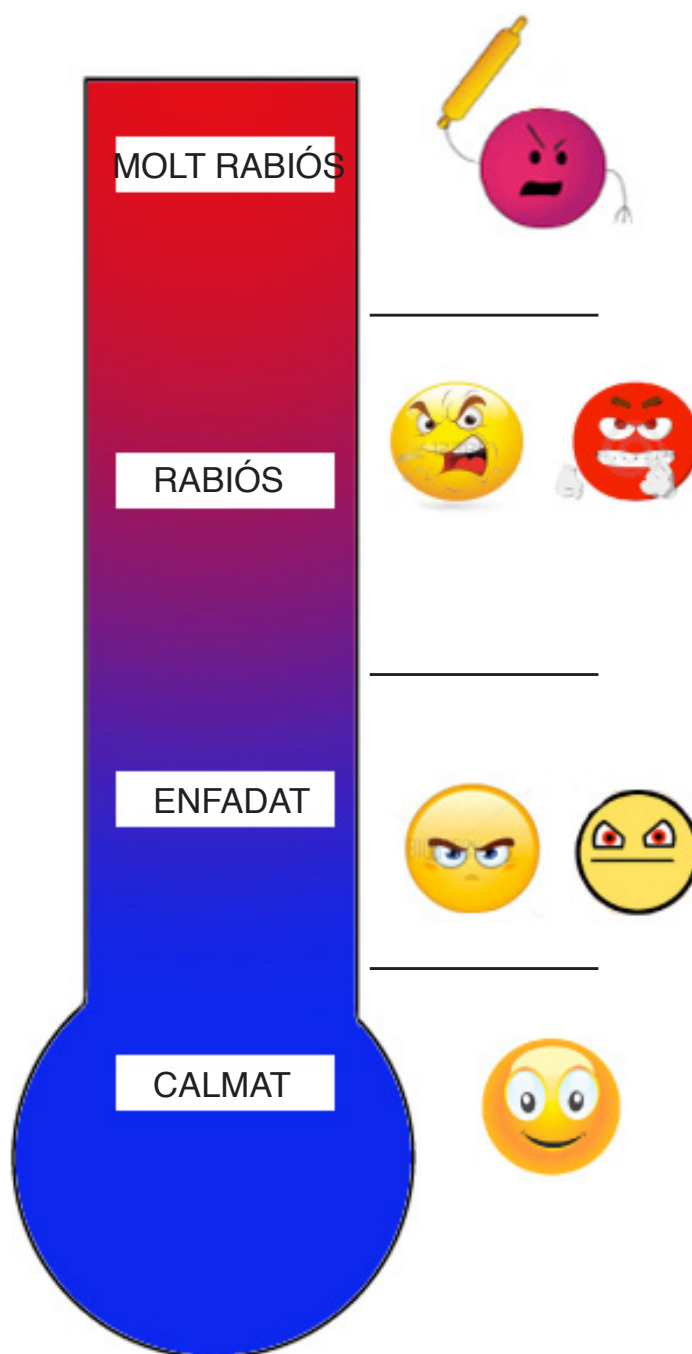
FITXA PAUTA

RELLEUS EN GRUP

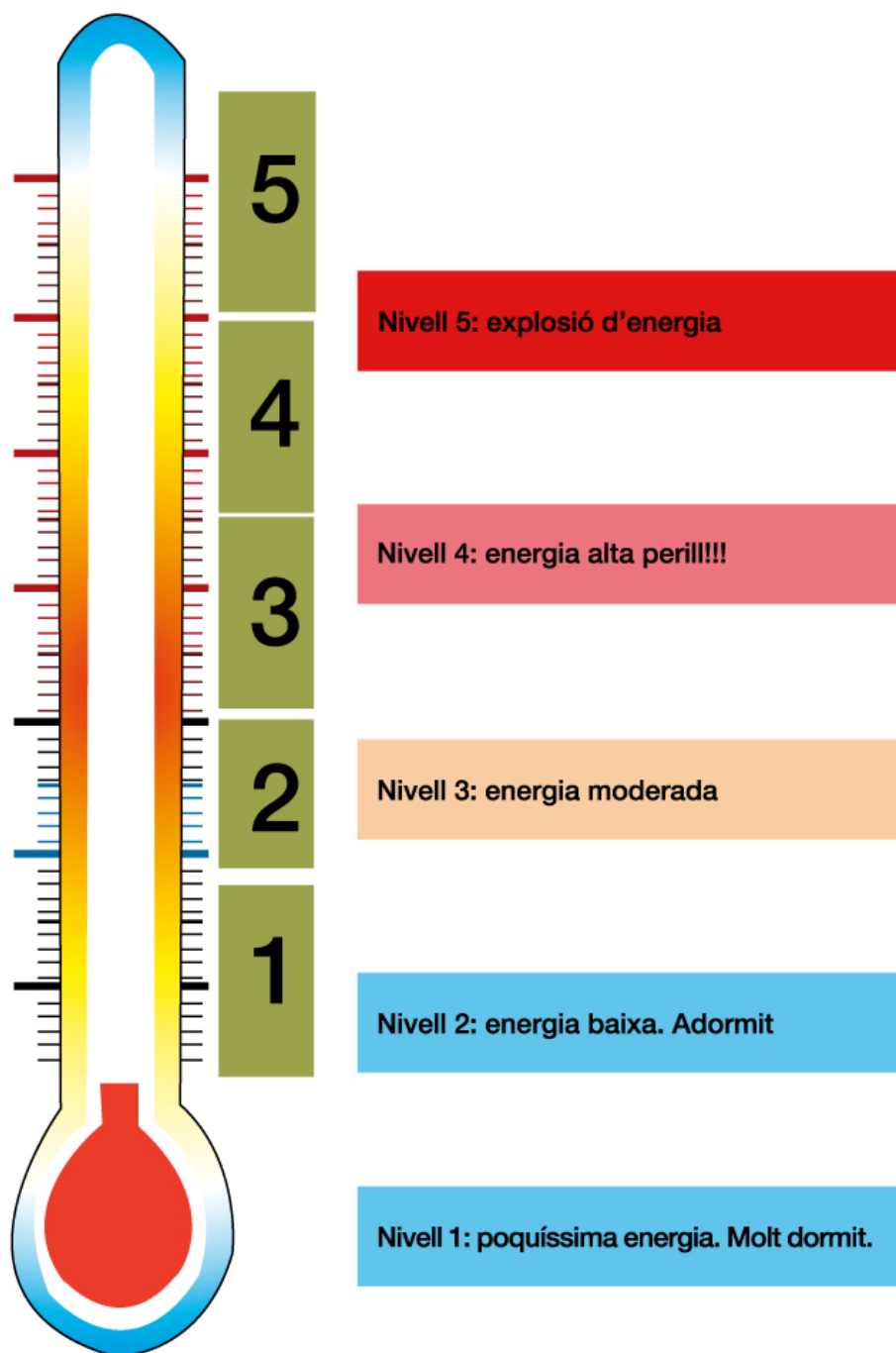
Fitxa. Pauta per als observadors/es

GRUP A	EMOCIONS (tipus i intensitat)	REACCIONS (comportaments)

Fitxa 1. Nivells: Enfadament

Fitxa2. Nivells d'energia de les emocions

Fitxa 3. Tipus de reaccions

QUEDAR-ME CONGELAT
COM UNA ESTÀTUA.
HI SOC PERÒ NO REACCIONO.

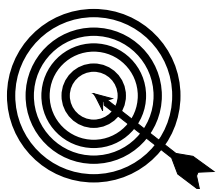
REACCIÓ D'EXPLOTAR.
INSULTO.
ET PEGO.
ET DISCRIMINO O IGNORO.

FUGIR ARREPLEGANT-ME.
M'APARTO DE LA DINÀMICA.

DIALOGAR. INTERCANVIAR IDEES

OBJECTIU:

Identificar la intensitat de les meves emocions en el meu cos.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Full amb la gràfica per apuntar les pulsacions (vegeu-lo a la fitxa de més avall).

TEMPS:

30 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

L'educador/a divideix la classe en parelles.

Els ensenya a prendre's el pols. Un cop cadascun sap prendre's el pols comença l'activitat.

- a)** Cada noi/a es pren el pols durant 15 segons (després el multiplica per quatre) i ho assenjala en una gràfica.
- b)** Un/a noi/a de cada parella comença a fer flexions o abdominals o a saltar sense parar en el seu mateix lloc. L'altra persona compta el temps màxim que aguanta saltant o fent l'exercici triat. Quan no pot més, es pren el pols 15 segons (després el multiplica per 4). Assenjala a la gràfica el seu nou pols.
- c)** Després el/la noi/a que ha fet exercici camina a poc a poc per la sala i respira cada vegada més lentament o s'estira i es connecta a la seva respiració durant una estona. Mira que el seu pols vagi més a poc a poc. Després d'uns cinc-deu minuts de relaxació es pren, un altre cop, el pols durant 15 segons i l'apunta al gràfic.
- d)** Es canvia el rol de les parelles (si hi ha temps) i es repeteix la mateixa seqüència.

VALORACIÓ:

L'educador/a convida els nois/es a observar el seu gràfic de pulsacions.

Pregunta: **Hi ha diferències? Quines?**

Es recullen les aportacions dels nois/es i es planteja la similitud d'aquesta experiència amb l'experiència de sentir una emoció molt intensament. Quan sentim una situació de perill real la nostra respiració i cor van molt de pressa, igual que quan som en un punt de màxim d'esforç físic. Si hi ha una situació que ens amenaça realment, aquesta energia ens serveix per activar una reacció que ens permeti sobreviure. Però, si sentim frustració, ràbia, gelosia o por i no hi ha cap situació real que ens amenaça (per exemple, veiem l'altra persona diferent com una amenaça, sense que ho sigui), aquesta energia que ens inunda (les emocions) ens porta a decidir unes reaccions destructives contra l'altra persona. Aleshores necessitem que aquesta energia baixi i, després, des de la calma, reflexionar («L'altra persona diferent és un perill per a mi? Per què?») i analitzar la situació per identificar si hi ha cap problema i, si és el cas, decidir una solució constructiva.

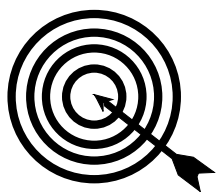
Fitxa 3. Registro el meu pols calmat i agitat; hi ha diferències?

110			
100			
90			
80			
70			
60			
	Tranquil/a	després d'un exercici	respirant profundament.

LES NOSTRES VÀLVULES DE SEURETAT

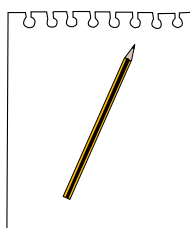
Font: IFIV

LA PERSONA NO ÉS EL PROBLEMA

OBJECTIU:

Identificar maneres segures de regular les nostres emocions sense que esclatin afectant els altres.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Colors o llapis. Fitxa de treball..

TEMPS:

15-20 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

Els/Les nois/es estan asseguts en cercle. L'educador/a dona a cada noi/a una fitxa d'una olla a pressió.

L'educador/a explica que, quan l'olla està en ebullició (les nostres emocions), perquè no esclati contra l'altra persona necessitem:

- Identificar què és el que està en ebullició. Acceptar i reconèixer les nostres emocions.
- Revisar que tenim la vàlvula de seguretat en funcionament per on vagi sortint el gas (emoció), sense esclatar ni fer mal.

L'educador/a planteja a cada noi/a que identifiqui quines són les seves vàlvules de seguretat que pot activar quan sent molt intensament la seva emoció abans de reaccionar contra l'altra persona. Algunes vàlvules de seguretat poden ser anar a córrer, trencar papers, donar cops als coixins, connectar-se a la seva respiració deu vegades, etc.). Si hi ha cap noi/a que no sap identificar-les, se'l convida a fer el treball en parella, amb un/a altre/a noi/a que sí que les sàpiga identificar.

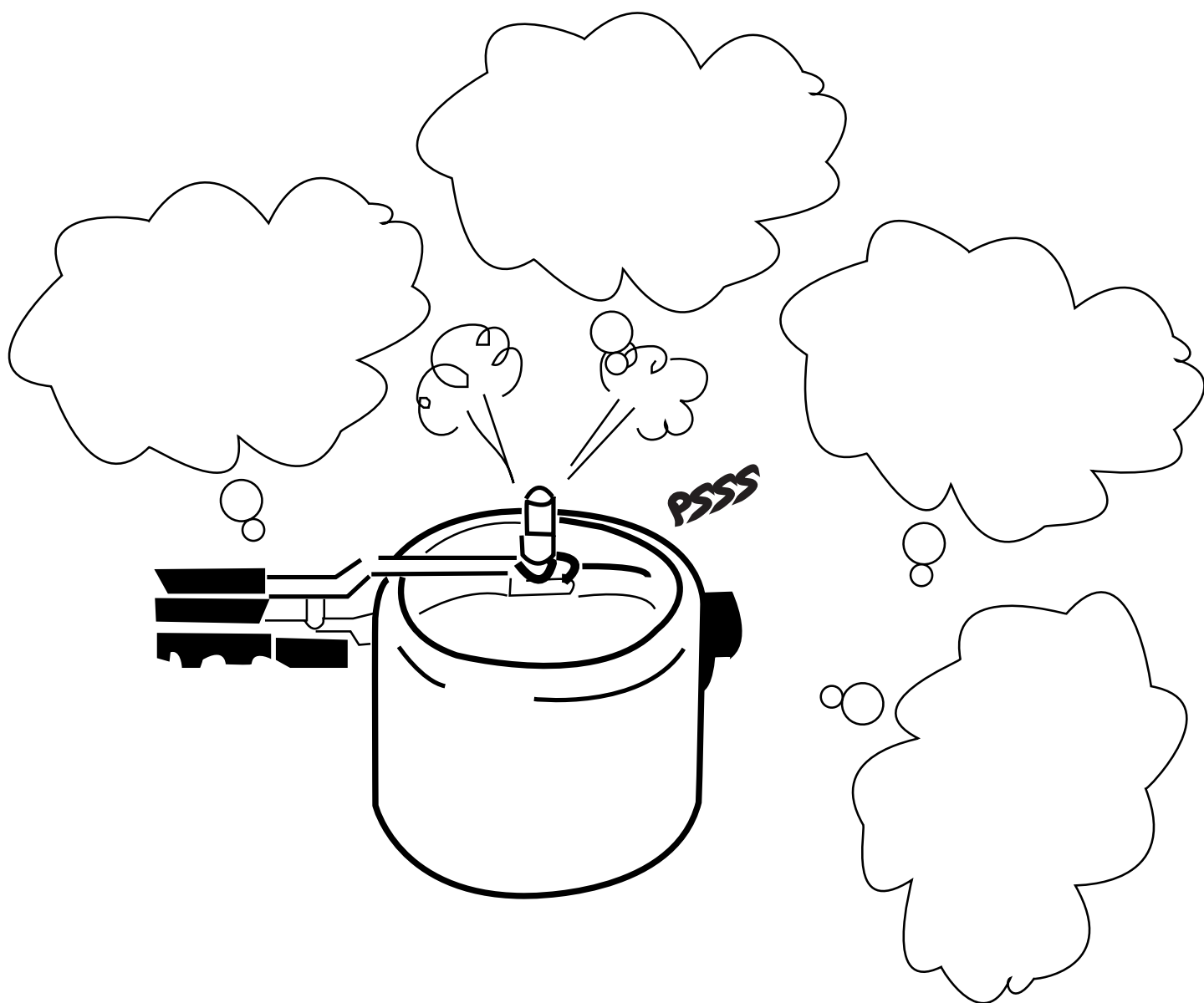

VALORACIÓ:

La vàlvula de seguretat ajuda que la intensitat de l'emoció baixi. D'aquesta manera ens ajuda a calmar-nos. Un cop calmats, podem analitzar la situació i reflexionar sobre com podem reaccionar de manera constructiva vers l'altra persona.

LES NOSTRES VÀLVULES DE SEURETAT (LA PERSONA NO ÉS EL PROBLEMA)

Font: IFIV

3.1.3. La influència del grup i de l'entorn en nosaltres

L'objectiu de les dues dinàmiques següents és facilitar la reflexió sobre la influència del grup en un/a mateix/a. En destaquem dues idees clau:

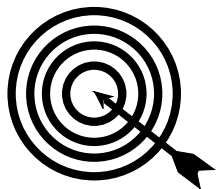
- La majoria de nosaltres al llarg de la nostra vida pertanyem a diferents grups: la família, els amics/gues, l'equip d'esport, el grup de música, etc. A partir de tots aquests grups anem construint la nostra identitat: incorporem uns trets o altres, maneres de fer, de vestir, idees, percepcions, etc.

- Dins d'un grup es produeixen dinàmiques que, molt accentuades, poden condicionar veure l'altra diferent com un enemic. Són les següents:

- Tenim una percepció molt més positiva del nostre grup que dels altres. Tendim a afavorir i defensar el que el nostre grup pensa i fa (favoritisme intragrupal).
- Els membres del mateix grup tendim a expressar el mateix pensament. Si hi ha diferències o desacords tendim a cobrir-los, no veure'ls o anul·lar-los (homogeneïtzació).
- Tendim a diferenciar-nos de l'altre grup i remarcar la diferència a l'hora de vestir, pentinar-nos, etc.
- Podem veure l'altre grup com a responsable o culpable del que ens passa. Aquest pensament no ens deixa analitzar el problema ni la nostra part de responsabilitat.
- Tendim a atribuir les característiques negatives a l'altre grup i no al nostre. Portats a un extrem no som capaços de veure res de positiu en l'altre.

A continuació, plantegem dues dinàmiques complementàries entre si per treballar el concepte de la influència del grup/entorn en mi. La primera intenta visibilitzar el fet que totes les persones ens influïm en coses. La segona dona peu a treballar la tendència de relacions que es produeixen en un grup que faciliten que la nostra alarma s'activi vers l'altra persona o grup diferent, encara que no sigui perillosa.

Font: Recollida de l'Esplai Sarau

OBJECTIU:

Viure en l'espai físic a través del moviment com totes les persones ens influïm en coses.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

ESPAI:

Un espai ample i sense obstacles.

TEMPS:

30 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

Aquesta dinàmica es fa en silenci. Cada persona del grup tria dues persones més i es col·loca en l'espai amb relació a aquestes formant un triangle imaginari. Aquestes dues persones no saben que han estat triades. Quan tot el grup està disposat en triangles, el grup avisa l'educador/a.

En aquell moment, dona l'ordre a un dels nois/es del grup perquè es desplaci quatre passos cap a la dreta o esquerra. Això provoca que tot el grup (o gairebé tot) es mogui per conservar la seva figura de triangles. L'educador/a torna a donar l'ordre a un altre noi/a de moure's tres passos cap a la dreta o esquerra. De nou, gairebé, tot el grup es desplaça per conservar la seva disposició de triangles a l'espai. Així diverses vegades. Es poden donar ordres de fer passos més ràpidament o més lentament.

VALORACIÓ:

El grup s'asseu en rodona.

L'educador/a pregunta al grup si algú pot explicar què ha passat. Les persones del grup, segurament, plantegen que tots estan interrelacionats entre si. Per tal de conservar l'objectiu de formar triangles, el fet que un es mogui genera que tothom es mogui de nou. Per tant, el moviment d'un influeix en el moviment dels altres. Aquesta dinàmica és un paral·lelisme amb el fet constatat que les persones/grups ens influïm totes en totes.

Font: Recollida de l'Esplai Sarau

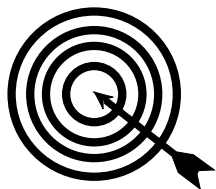

Per tant, cada persona ha de ser molt conscient de les influències que rep (idees, reaccions) i poder triar entre les constructives i les destructives. Ha de saber quines faciliten la convivència, la inclusió i la construcció i, quines, en canvi, cal aturar perquè aporten exclusió i destrucció. Es posen dos exemples:

a) Context microsocial: Reaccions del grup davant d'un noi/a que es vesteix (es pentina, etc.) totalment diferent del grup i els líders del grup el perceben com un perill i el deixen de banda. Nosaltres, que som del grup, el deixem de banda també? Seguim el que ens imposa el grup?

b) Context macrosocial: Els/Les ciutadans/es dels EUA es van deixar influir pel partit de Trump i el van votar majoritàriament, malgrat que incorporava polítiques que van en contra dels drets humans. Trump percep els estrangers que arriben als EUA per Mèxic com a enemics, un perill per a la seva cultura. Una de les polítiques concretes que ha aplicat ha estat separar els/les fills/es dels seus pares que arriben als EUA fugint dels seus països i deportar els últims als seus països d'origen.

Font: Desconeguda

OBJECTIU:

Viure, reflexionar i identificar les relacions d'exclusió o d'inclusió que poden sorgir dins d'un grup a partir del que marquen els seus líders o la majoria del grup.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Gomets verds, blaus, vermells, blancs i negres..

TEMPS:

30 minuts màxim.

DESENVOLUPAMENT:

Es divideix al grup en dos: observadors/es i jugadors/es.

Els observadors/es surten de la sala i se'ls explica que han d'observar la manera de jugar dels seus companys/es a partir d'aquest quadre (mireu la fitxa).

TIPUS D'INFLUÈNCIES I CONDUCTES	INCLUSIÓ	EXCLUSIÓ
S'influeixen entre ells? En què?		
Quines conductes/reaccions veus? Indica si són inclusives o d'exclusió.		

El grup que juga: L'educador/a posa un gomet a cadascun dels jugadors de diferents colors: blaus (la majoria), verds (també la majoria), vermells (una mica menys de la majoria), blancs (tres), negre (un de sol).

La consigna que dona l'educador/a és la següent: **«En silenci formeu grups»**.

Font: Recollida de l'Esplai Sarau

VALORACIÓ:

Els/Les observadors/es comencen compartint el que han observat. Es pregunta als jugadors com s'han sentit i per què.

La tendència en aquesta dinàmica és que els jugadors/es s'agrupin segons el color de gomet majoritari i en quedin exclosos dos o tres (blancs i negres). Un criteri que el mateix grup decideix. L'educador/a no ha determinat res, únicament ha donat l'ordre de formar grups.

En el cas que, al final, tots formin un únic grup, segurament en el procés de formació d'aquest únic grup, s'han produït relacions d'inclusió i exclusió a partir del grup de color majoritari.

Per tant, és una dinàmica en què s'observen relacions grupals d'inclusió i exclusió i, sovint, domina el criteri imposat per una majoria, que la resta no discuteix.

A partir de les relacions sorgides en el grup, s'aporten elements perquè el grup sigui més conscient de la influència que exerceix en les persones. L'educador/a pot aportar la tendència de relacions que es produeixen dins del grup i entre grups: favoritisme grupal, homogeneïtzació, culpabilitat de l'altre grup, atribucions negatives a l'altre grup. Aquestes tendències de relacions dins del grup i entre grups (més explicades a l'inici de la introducció) poden crear o fer alimentar el nostre pensament i veure l'altra diferent com una amenaça. Per tant, poden fer activar la nostra alarma i fer que reaccionem vers l'altra persona diferent de manera destructiva (excloent, discriminant, insultant, eliminant...).

Guia d'observació pels observadors

TIPUS D'INFLUÈNCIES I CONDUCTES	INCLUSIÓ	EXCLUSIÓ
S'influeixen entre ells? En què?		
Quines conductes/reaccions veus? Indica si són inclusives o d'exclusió.		

En aquest apartat facilitarem al grup una aproximació a l'altra persona/grup diferent i aportarem tres eines que ens ajudin a veure-la com un/a possible company/a o persona a respectar, malgrat les diferències. És a dir, a transformar la mirada a l'altra persona/grup diferent com una amenaça (sense ser-ho) en una mirada de reconeixement i respecte malgrat que discrepem en alguns aspectes. Ser diferents ens enriqueix mútuament. Per això, a partir de diverses dinàmiques, proposem treballar la transformació d'aquesta mirada amb les eines següents:

- Tenim identitats flexibles i canviants.
- Utilitzo noves ulleres per mirar l'altra persona diferent: similituds i diferències; diferenciar la persona/grup del problema.
- La comunicació efectiva empàtica i respectuosa.

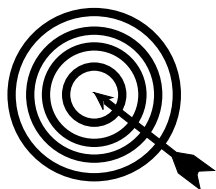
3.2.1. Les identitats flexibles i canviants.

Entenem la identitat com el conjunt de característiques d'una persona o grup que la distingeixen d'altres. És dinàmica i va variant al llarg de la nostra vida. Cadascú de nosaltres som com una ceba amb moltes capes. Cada capa defineix una característica de la nostra personalitat (què ens agrada, què no ens agrada, aficions, maneres de relacionar-nos, pensaments, maneres de regular les emocions, de resoldre els problemes, etc.). Aquestes capes poden variar en el temps en funció de les nostres experiències i del context que ens toca viure. El mateix li passa a l'altra persona que veiem (percebem) com una amenaça per a nosaltres (sense ser-ho), com una persona enemiga.

Per tant, la nostra identitat i la de l'altra persona són complexes, estan en construcció i varien en el temps. És per això que, possiblement, si ampliem la mirada contemplant les capes de la nostra ceba (identitat) i la de l'altra persona diferent (identitat), segurament identificarem característiques comunes en les quals coincidim, com, per exemple, sabors, textures, paisatges, idiomes, músiques, jocs i esports, instruments, llibres, fotografies, aficions, pensaments, formes de relacionar-se, rols a la vida, etc.

Aquesta pràctica de poder visualitzar la persona/grup diferent en totes les seves capes de la ceba ens ajuda a superar els nostres prejudicis i estereotips vers l'altra persona/grup diferent.

Font: Adaptada de font desconeguda

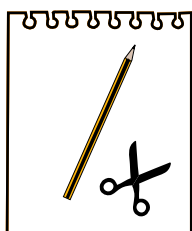

OBJECTIU:

Verificar que cada persona canvia físicament, però també canvia la seva identitat.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Fotos, cartolina, tisores, pega de barra, colors o retoladors, papers de diferents textures, colors i dissenys. Altres elements per decorar el retrat.

TEMPS:

1 hora.

DESENVOLUPAMENT:

Cada participant porta una foto de petit (mínim de tres anys) i una altra d'actual. Les enganxa en un full horitzontal. A sota de la foto de petit hi posa 3 o 4 trets personals que recorda o que li ha explicat la seva família sobre ell. A la foto actual posa 3 o 4 trets seus que defineixen la seva personalitat actualment.

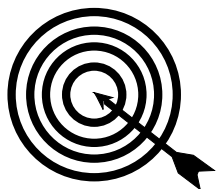
En una zona de la classe exposen els seus treballs (paret o taula gran). L'educador/a indica a cada noi/a que identifiqui si hi ha canvis en cada parell de fotos i de quin tipus. Acaben asseguts en una rotllana i compartint el que han observat.

VALORACIÓ:

L'educador/a assenyala que la identitat va canviant a poc a poc al llarg del temps. Ens nodrim de diferents persones i grups que ens envolten (família i amics/gues) i decidim el que agafem i el que deixem a cada moment perquè formi part del que som. És el que fa que ens identifiquem en moments amb uns grups i en altres moments amb altres grups. La consciència de l'aspecte dinàmic de la nostra identitat pot ajudar a fer que també siguem més reflexius i flexibles amb els altres diferents.

Font: Adaptada a partir d'una dinàmica del llibre All equal, All different. Education Pack. Consell d'Europa

OBJECTIU:

Practicar una mirada àmplia de la identitat de cada persona.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Un full gràfic de la ceba, bolígraf i fitxa.

TEMPS:

45 minuts o 1 hora.

DESENVOLUPAMENT:

Cada participant rep un dibuix d'una ceba en un paper amb moltes capes (vegeu la fitxa). A cada capa escriu algun tret personal seu que ell creu que el fa inconfusible de la resta. L'educador/a recull els papers. El grup s'asseu en cercle. L'educador/a llegeix cadascun dels papers i el grup ha d'endevinar de qui es tracta. Si el grup no ho endevina, es passa a un altre escrit. Abans de començar a llegir els papers es convida el grup a fixar-se i identificar similituds entre totes, per dir-les al final. Fem de detectius, a veure qui descobreix més denominadors comuns del grup.

VALORACIÓ:

Es pregunta al grup:

- Ha estat fàcil identificar les persones segons la seva ceba?

Es destaquen la diversitat d'identitats riques i úniques.

Es continua preguntant:

- Heu identificat similituds? Quines?

Alguns del grup poden contestar. Si no contesten, l'educador/a pot plantejar algunes semblances que ell hagi identificat per trencar el gel.

Font: Adaptada a partir d'una dinàmica del llibre All equal, All different. Education Pack. Consell d'Europa

L'educador/a destaca que entre diverses identitats és fàcil identificar similituds. Com hem dit anteriorment, de vegades passa que mirem com a enemics persones o grups que veiem diferents de nosaltres, tot i que no ho són. Si ens parem a identificar les capes de les seves cebes (identitat), i a contrastar-les amb les nostres, segurament trobarem alguna similitud entre nosaltres que ens permetria compartir alguna activitat. Això ens ajudaria a desmuntar la mirada que tenim que són una amenaça per a nosaltres.

3.2.2. Utilitzo noves ulleres per mirar l'altra persona diferent: similituds i diferències. Diferenciar la persona/grup del problema.

Encara que pugui semblar impossible, és fàcil pensar que tenim trets en comú amb els grups indígenes, australians, gitanos, pijos, chonis, etc. Potser l'edat, el gènere, les pors, les aficions, les expectatives de la vida, la manera d'afrontar els reptes. Fer l'esforç de trobar els aspectes que tenim en comú en comptes de ressaltar les diferències és una manera molt fàcil de trencar barreres entre les persones/grups.

Totes les persones tenim les mateixes necessitats. Fins i tot amb aquelles rivals o enemigues més enfrontades compartim necessitats comunes; tant en problemes entre persones com a escala mundial és possible trobar-ne exemples:

a) Entre persones: la necessitat comuna d'un grup de músics és que la seva música soni afinada i sintonitzada. Per tant, des d'aquesta òptica dos músics enfrontats es poden unir en aquesta necessitat comuna.

b) Entre països: Les necessitats comunes de la població de dos països enfrontats és tenir salut o accedir a una bona educació i cultura. Per tant, coincidiran en l'interès perquè els seus governs gastin la major part del seu pressupost en educació, salut, cultura i serveis bàsics per a la població i no en armes per eliminar el contrari.

En resum, les noves ulleres de mirar l'altra persona diferent posen èmfasi en el que ens fa similars (trets i necessitats comunes). Per això, necessitem una gran capacitat d'empatia com a pont de connexió amb l'altra persona més enllà de les seves diferències amb nosaltres.

Com a element complementari, a més de buscar el que ens fa semblants, hem de respectar el que ens fa diferents. Aquest exercici s'ha de fer des de la igualtat, sense considerar les diferències com un motiu de superioritat o d'inferioritat, i des de l'esforç per comprendre aquesta diversitat. És a dir, les noves ulleres posen èmfasi en el respecte de les diferències i ens ajuden a mirar-les com una font de riquesa.

D'altra banda, la distorsió de mirar l'altra persona/grup com una amenaça, com una enemiga, com ja hem vist, ens fa veure-la com un problema. És fàcil que, en l'intent de treure'ns de sobre el problema, acabem per treure'ns de sobre la persona, excloent-la, atacant-la o eliminant-la. Correm el risc d'oblidar que aquest problema té unes causes de fons, que són les que cal resoldre. Quan veig l'altra persona/grup com un problema, i l'altra em veu, també, com un problema, podem iniciar una cadena de reaccions destructives de l'una contra l'altra. Ens oblidarem de les seves causes inicials. Aleshores l'altra persona/grup es torna el meu objectiu i totes dues ens oblidem que les causes, segurament, ens afecten a totes dues parts i que per resoldre-les el més fàcil és col·laborar.

.....
¹² L'empatia és la capacitat de posar-se a la pell de l'altra persona (sentir el que ella sent) i actuar, conseqüentment, responant al seu sentiment com a mi m'agradaria si jo sentís el mateix.

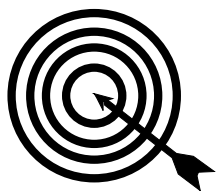
És a dir, davant un problema amb l'altra diferent podem veure l'altra diferent com una persona enemiga i intensificar aquesta mirada, amb totes les seves conseqüències ja esmentades. O podem veure-la com un/a company/a amb qui tenim una necessitat mútua que xoca (garantir la meua necessitat implica que la necessitat de l'altra no es pugui garantir). entre moltes altres de comunes. Intentarem buscar una solució que beneficiï les dues parts.

En aquest últim cas, és un problema que necessita un temps per resoldre's. Les persones implicades necessitem molta calma, paciència, reconeixement de l'altra i confiança. Si no és així, caldrà reequilibrar la relació per poder ser interlocutors a un mateix nivell. Hem de saber dialogar i acceptar que la realitat tal com l'hem entesa fins ara ens afecta a cadascuna de les parts de maneres diferents. Hem de detectar les causes que produeixen aquest fet. Toca parlar molt des del respecte i negociar per què les dues parts acabem cedint en alguns aspectes i guanyant en allò que és important per a totes dues. Així buscarem crear una nova estructura en què les nostres necessitats (projectes personals, socials, polítics) puguin cabre. Junts hem de reconèixer i analitzar el problema (causes, desencadenants, elements d'unió, elements de divisió...) i compartir-ne els resultats. Això ens facilita proposar plegades els canvis progressius necessaris que permetin un procés de solució.

Aquestes noves ulleres de mirar l'altra diferent ens faciliten, justament, diferenciar la persona/ grup del problema i identificar-ne les causes.

LES NOSTRES SIMILITUDS EN ETIQUETES

Font: Modificació de la dinàmica De qui és, de l'Escola de Cultura de Pau

OBJECTIU:

Aprendre a enfocar la mirada en les similituds que tenim amb els altres.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Etiquetes, aparell de música o ordinador i una música que al grup li agradi i no sigui gaire mogud.

TEMPS:

45 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

El grup està assegut en cercle.

Es dona una etiqueta groga (o unes quantes) i una altra de blanca (o unes quantes de blanques) a cada persona.

En un primer moment, cada persona asseguda diu alguna característica d'ella que creu que és incompatible, almenys, amb alguna persona del grup. Després l'escriu en una etiqueta groga i se la posa al pit.

En un segon moment, el grup s'aixeca i, en silenci, amb música de fons, passeja. Es tracta que, a l'hora del passeig, cada noi/a pensi per a cadascun dels companys/es un adjectiu, una afició, una manera de fer o una manera de reaccionar... en positiu i que sigui comú o comuna en tots dos. L'escriu a l'etiqueta blanca i, a baix en petit, escriu la inicial del seu nom i cognom.

Quan l'educador/a identifica que gairebé tothom ha escrit en diferents companys/es para la música i tots/totes s'asseuen, de nou, en el cercle.

Tal com estan asseguts/des s'aparellen amb el/la company/a del costat. Per parelles primer una llegeix en veu alta el que han escrit a l'altra persona. I, després, a l'inrevés.

L'educador/a, juntament amb dos nois/es voluntaris/àries, escriu a la pissarra les característiques que el grup va llegint, ordenant-les per columnes de similituds o denominadors comuns (exemple, la columna dels esports, o la columna de maneres de

LES NOSTRES SIMILITUDS EN ETIQUETES

Font: Modificació de la dinàmica De qui és, de l'Escola de Cultura de Pau

relacionar-se comunes, etc.).

Al final, a la pissarra sorgeix un esquema de les similituds majoritàries del grup o dels denominadors comuns del grup, malgrat que cadascú és diferent i que s'identifiquen trets personals incompatibles amb la resta.

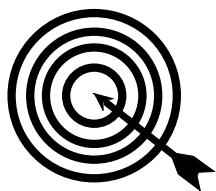

VALORACIÓ:

L'educador/a aprofita els exemples sorgits de la classe per indicar que cadascun de nosaltres tenim incompatibilitats i similituds amb la resta de companys/es. En general, tenim més similituds que incompatibilitats. Tot i això, si la persona/grup es capfica i se centra en les incompatibilitats amb l'altra, i les veu de manera reduccionista (accentuant aquella incompatibilitat), segurament no serà capaç de compartir res amb aquella persona. Potser li activarà una emoció de possible rebuig, por, odi o apatia vers l'altra. I unes relacions, possiblement, de distanciament, exclusió o atac (insult, crits...). En aquest procés, ens estem oblidant de tots els trets comuns que tenim amb aquella persona/grup, que, si bé no ha d'esdevenir amiga necessàriament, segurament és una persona/grup compatible per poder-hi fer un munt d'activitats i passar-nos-ho bé en diferents espais i moments com a companyes.

LES NOSTRES SIMILITUDS EN FOTOS

Font: Modificació d'una dinàmica de l'Escola de Cultura de Pau

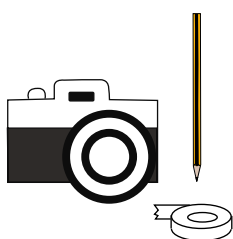

OBJECTIU:

Aprendre a enfocar la mirada en les similituds que tenim amb els altres.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Càmera de fotos Polaroid o mòbil, fotocòpies de les fotos fetes per repartir a cada grup, cinta adhesiva (corda o guix), cartolines, retoladors i colors i pega de barra.

TEMPS:

1 hora – 1 hora i 30 minuts (en funció del nombre de persones)..

DESENVOLUPAMENT:

Aquesta dinàmica té dues parts.

a) Vivencial

Es fa un cercle gran al terra amb cinta adhesiva, corda o guix i al voltant s'hi posen cadires (entre l'una i l'altra es deixa un espai lliure). El grup ha de rodar per fora del cercle de cadires. Es dona una instrucció (una característica) i el grup s'ha d'agrupar al centre del cercle o a fora segons aquella característica. Els nois/es que la compleixen han de passar al centre. Sense parlar han de fer una figura que representi la seva característica en comú. Les persones que no la compleixen es queden a fora del cercle i, parlant fluix, han de concretar una característica en comú. Llavors han de fer plegats una altra figura que representi la seva característica en comú. L'educador/a ha de fer una foto amb la càmera Polaroid (s'imprimeix a l'instant) o amb el mòbil (i després la imprimeix) a cada figura de dins i de fora del cercle, de manera que es vegin tots/es o la majoria dels participants.

Les instruccions a partir de les quals s'agrupen poden ser unes 6 i poden ser les següents o unes altres de diferents (de més a menys reflexives):

- Els que practiquen esport (a dins). Els que no en practiquen, a fora.
- Els que prefereixen el mar (van al mig i fan una figura). Als que no els agrada el mar es queden a fora del cercle i fan una altra figura.

LES NOSTRES SIMILITUDS EN FOTOS

Font: Modificació de la dinàmica De qui és, de l'Escola de Cultura de Pau

- Als que els agrada la música (van al mig i han de fer un grup i una figura). Als que no els agrada es queden a fora i fan una altra figura.
 - Els que treballen més bé en equip (van al mig i els altres es queden a fora).
 - Els que escolten més que xerren (van al mig i els altres es queden a fora).
 - Als que no els fa vergonya parlar en públic (van al mig i els altres es queden a fora).
 - Els que tenen amics i amigues de diferents orígens del món (van al mig i els altres es queden a fora).
 - Als que els agraden les pel·lícules de misteri (van al mig i els altres es queden a fora).
- relacionar-se comunes, etc.)

ALTRES INDICACIONS:

Una possible variant és: Totes les persones corren o caminen segons la instrucció de l'educador/a (cap endavant, cap enrere, amb un company a sobre, etc.). Quan l'educador/a para la música dona la instrucció del nombre d'agrupacions (per exemple, s'han de fer grups de 15, de 8, de 10, etc. El nombre mínim de persones per grup ha de ser de 6). Un cop agrupats, cada grup ha de descobrir el que tenen en comú i un cop decidit han de muntar una figura estàtica a l'altre grup perquè endevini de què es tracta.

Es fa una foto de cada figura.

b) Reflexiva

L'educador/a agrupa els nois/es en grups de quatre persones. Es dona a cada grup les fotos de les estàtues (prèviament les ha fotocopiats perquè cada grup les tingui totes) i recorda les preguntes (o recorda el que representava cada estàtua) anteriors a la realització de cada estàtua.

Cada grup, amb una cartolina, ha de fer un mural creatiu on identifiqui els denominadors comuns majoritaris del grup a partir d'analitzar les fotos. Se'ls deixa mitja hora.

Un cop cada grup acaba el mural, cadascun dels grups l'exposa a la resta.

LES NOSTRES SIMILITUDS EN FOTOS

Font: Modificació de la dinàmica De qui és, de l'Escola de Cultura de Pau

VALORACIÓ:

S'emfatitzen les similituds majoritàries trobades entre les persones del grup. Es recorda que, malgrat que cadascú de nosaltres som diferents, podem respectar les diferències i emfatitzar les similituds en mirar l'altra persona/grup diferent. Es connecta amb la idea que una manera de superar veure l'altra persona diferent com a una amenaça és posar-se unes ulleres noves per emfatitzar les similituds i necessitats comunes i respectar les diferències.

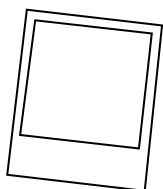
Font: Creació pròpia

OBJECTIU:

Facilitar la diferenciació entre persona/grup i problema. Viure un procés d'humanitzar una persona que em genera un rebuig inicial i adquirir les eines per poder conviure-hi superant la imatge de l'altra persona com a enemiga que n'havia construït.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

6 fotografies i material de fitxes (imatges del cicle superior de primària i primer d'ESO i imatges per a la resta de cursos de l'ESO).

TEMPS:

1 hora.

DESENVOLUPAMENT:

S'ensenyen 8 fotos de persones i cada noi/a ha d'assenyalar la que li genera més rebuig. Els/Les nois/es se centren en la que els genera més rebuig.

Acte seguit se'ls anima a fer el treball personal següent a partir de la foto triada:

a) Primer han d'escriure en un paper la resposta a les preguntes següents:

- Què sents en veure la cara que has triat? Què penses? Com reaccionaries si te la trobessis? Per què creus que et genera rebuig, aquesta cara? Quina de les teves necessitats sents amenaçada?

b) En segon lloc, es passa a cada noi/a una fitxa explicativa de la cara triada que li genera rebuig. La fitxa explica la vida d'aquella persona en resum i els seus quatre trets personals. Cada noi/a les llegeix per si mateix.

c) En tercer lloc, es convida a treballar per parelles:

- Un/a de la parella ha de llegir a l'altre company/a la vida i trets personals del personatge que li genera rebuig. Després li llegeix les causes per les quals se sent amenaçat/da davant aquella foto.

Font: Creació pròpia

- L'altre company, després d'escoltar la història i els trets personals del personatge de la foto, ha de reflexionar i identificar el següent:
- Quins trets comuns/similars hi ha entre el seu company i el personatge de la foto? (N'escriu dos o tres a la seva fitxa.)
- Després es canvien els rols dins la parella i es fa el mateix.

d) Cada noi/a, a partir dels trets comuns/similars que li ha dit el company/a que té ell/a i el personatge de la foto, pensa en alguna activitat que podrien fer junts o en què podrien coincidir i el perquè.

e) Amb tota la informació obtinguda i treballada pel noi/a, elabora una nota publicitària (escriptura i imatge) anunciant l'activitat que faran plegats.

f) Després, cada noi/a mira la foto de nou i escriu les respostes a les preguntes de l'apartat a):

- Què sents en veure la cara que has triat? Què penses? Com reaccionaries si te la trobessis? Per què creus que et genera rebuig, aquesta cara? Quina de les teves necessitats sents amenaçada?

Segurament hi haurà diferències, ja que cada noi/a ha fet un treball de contextualitzar la cara de la foto i d'emfatitzar les similituds comunes.

g) Cada noi/a penja a la paret de la classe la foto del personatge triat. A sota hi posa la seva percepció de l'inici i l'actual amb la nota de publicitat de l'activitat proposada per fer conjuntament.

VALORACIÓ:

Els/Les nois/es passen per la classe per mirar les imatges i el que han escrit els companys/es sobre les imatges. L'educador/a dona les indicacions següents:

- **Hi ha diferències en la percepció de l'inici i del final sobre la mateixa imatge?**
- **Per què creus que ha passat?**

Font: Creació pròpia

El grup s'asseu en cercle i comenta les respostes. L'educador/a pot facilitar la reflexió aportant les explicacions següents:

Els prejudicis o estereotips sobre una persona/grup poden fer-nos sentir rebutjats i posicionar-nos i reaccionar contra ell/a partir de mecanismes d'evitació, exclusió, o fins i tot d'atac.

Tot i això, si ens donem l'oportunitat de conèixer més aquesta persona/grup, segurament aquesta primera barrera de prejudicis o estereotips pot canviar. Així podem entendre més bé aquella persona/grup i les causes de la seva diferència amb nosaltres. Això ens ajuda a diferenciar-la del problema. Aquest fet ens dona calma i ajuda a ampliar la mirada vers aquesta persona/grup i identificar trets comuns, similars, amb cadascun de nosaltres. Fins i tot ens ajuda a poder imaginar una activitat comuna per fer amb aquesta persona. Aquest procés de transformació té a veure amb el procés d'humanitzar l'altra: diferenciar-la del problema, donar-li un valor propi, conèixer-la més, saber la seva història. Humanitzar-la em permet identificar trets comuns meus amb ella. Això m'ajudarà a percebre-la com una persona (no un problema) amb qui puc passar-m'ho tot encara que no sigui amiga meva, però sense ser tampoc una enemiga (contra la qual activo mecanismes d'evitació, exclusió o eliminació).

A continuació es presenten les fotos i posteriorment les històries de cada foto. Un grup va adreçat a nois/es de segon i tercer d'ESO i un altre grup a nois/es de cicle superior de primària i primer d'ESO.

Fotos per a segon i tercer d'ESO

Font: <https://www.pexels.com/photo/enjoy-garden-man-peoples-1404756/> (per rohan muzafar)

1

Font: <https://www.pexels.com>.

autora: Binti Malú.

2

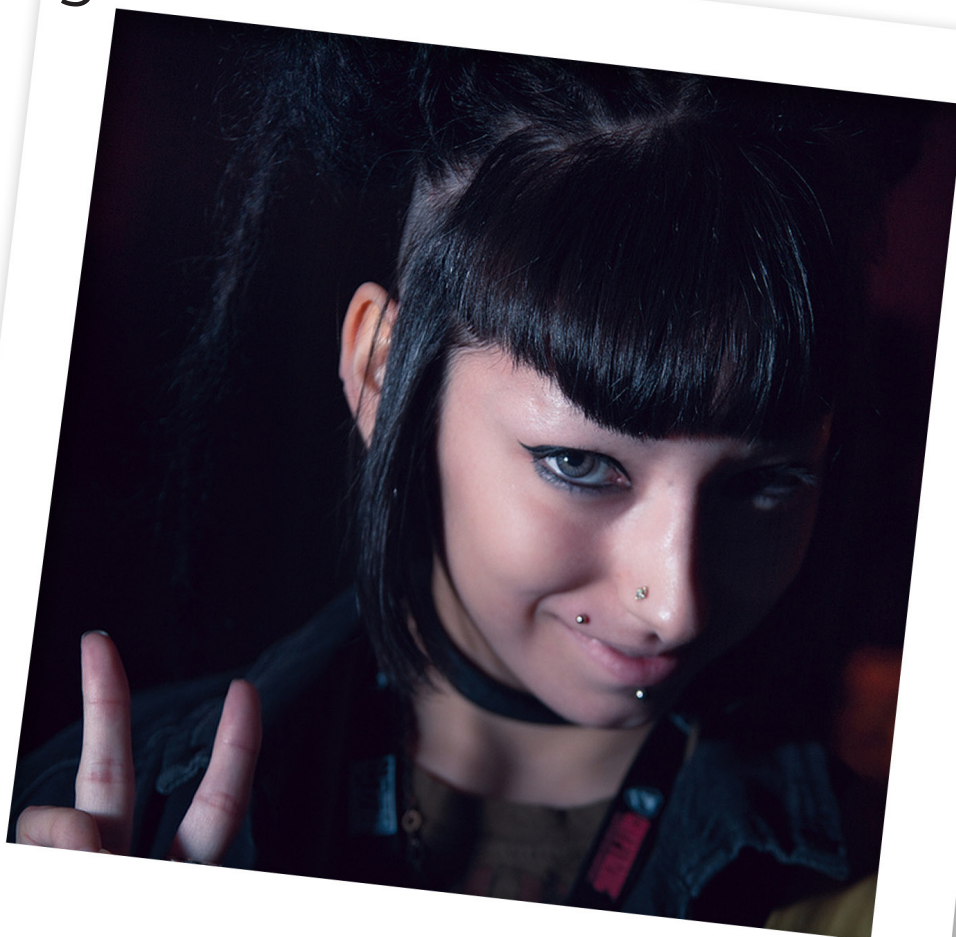
3

FITXES
FITXA

HUMANITZEM

Font: <http://imcreator.com/free/people> (per carianoff).

3

3

FITXES
FITXA

HUMANITZEM

Font: <<https://www.pexels.com>>.

4

3

FITXES
FITXA

HUMANITZEM

Font: <<https://stocksnap.io/search/people>>.

5

3

FITXES
FITXA

HUMANITZEM

Font: <<https://www.pexels.com>>.

6

1

Breu situació d'aquests personatges (segon i tercer d'ESO)

Són dos nois de Barcelona DJ d'un bar de Barcelona. A més a més, un estudia un cicle mitjà formatiu d'audiovisuals i l'altre estudia un cicle mitjà de mecànica. Encara viuen amb la seva família i hi contribueixen econòmicament. Les seves famílies són del Paquistan. Ells han nascut a Catalunya. Se senten d'aquí i d'allà. Sempre que poden col·laboren amb els altres.

2

És una noia de Barcelona que ha sortit de festa fins a la matinada. Treballa d'auxiliar de veterinària en una botiga d'animals. Li agrada molt pintar.

3

És una noia de Barcelona. Està acabant el batxillerat artístic. Li agrada molt cantar i tocar la guitarra. Té un grup de música. També li agrada molt pintar i anar en bicicleta. Viu amb els seus pares. És voluntària de la Creu Roja i ensenya a persones refugiades a parlar castellà.

4

És un senyor que fa dos anys va arribar de Síria com a refugiat. Li han concedit el dret d'asil. Té dos fills i una filla; de 10, 12 i 14 anys, respectivament. Ha après a parlar català i castellà. Al seu país era professor de matemàtiques de secundària. Li agrada molt jugar a futbol i explicar històries.

5

És un noi que treballa de mecànic de bicicletes. Li agrada molt fer esport i grafitis. N'acaba de fer un. Està mirant si l'han vist o no. Viu amb altres nois/es com ell en un pis compartit. Té quatre germans i els seus pares són dependents d'una botiga. De vegades ha fet tallers de grafitis a joves.

6

És una dona de l'Afganistan que és aquí, a la nostra ciutat. Va aconseguir el dret d'asil. Va venir fugint del seu país ja que les dones no tenen llibertat per a res (no poden estudiar, vestir com volen, sortir al carrer com i quan volen, etc.). Va ser perseguida perquè volia estudiar. Aquí està aprenent castellà i català i vol estudiar infermeria. Sap cosir molt bé, fa vestits molt bonics, tant típics del seu país com de la nostra ciutat. Et pot explicar mil i una històries i contes. Sap cantar molt bé.

Fotos per al cicle superior de primària i primer d'ESO

Font:<http://imcreator.com/free/people/gamer-girl> (jonathan Kos-Read).

1

3

FITXES
FITXA

HUMANITZEM

Font: <<https://www.pexels.com/search/young/>>.

2

3

FITXES
FITXA

HUMANITZEM

Font: <<https://www.pexels.com/search/young/>>.

3

3

FITXES
FITXA

HUMANITZEM

Font: <<https://www.stockvault.net/>>.

4

3

FITXES
FITXA

HUMANITZEM

Font: <<https://www.pexels.com/search/young/>>.

5

3

FITXES
FITXA

HUMANITZEM

Font: <<https://www.pexels.com>>.

6

1

Breu situació d'aquests personatges cicle superior de primària i primer d'ESO

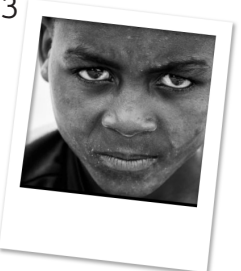
És una noia que va néixer a Catalunya i els seus pares són de la Xina. Parla xinès, català i castellà. No li agrada gaire estudiar, però sap que ho ha de fer i estudia. Vol ser ballarina. Practica gimnàstica rítmica, i, per cert, és molt bona. És una mica coqueta i juga amb les seves amigues a ballar, a pintar i a fer verticals.

2

És un noi que està plorant perquè està passant per un mal moment en la seva vida: El seu pare ha de marxar a treballar a un altre país i ell es queda aquí amb la seva mare. Tot i que en aquesta foto està plorant, és un noi molt divertit, aquí agraden molt els esports. En especial, el bàsquet i el futbol i anar en monopatí. També sap molts acudits.

3

És un noi que en els últims anys s'ho ha passat molt malament ja que ha hagut de viatjar amb la seva família des de Síria fins al Marroc i després a Espanya. Ara viu a Barcelona. Amb els pocs anys de vida que té ha passat per moltes calamitats. No t'ho pots ni imaginar. Per això té aquesta cara de tristesa i de desconfiança alhora. Però, si tens paciència i aconseguixes que tingui confiança en tu, s'obrirà i jugarà amb tu. Li encanta jugar a construir cotxes, avions i maquetes. És un crack amb les mans. Li agrada molt experimentar i fer invents.

4

És una noia que viu a la nostra ciutat. Va néixer a Algèria i de molt petita va venir a la nostra ciutat. Va a l'escola, té amigues de totes les cultures. Sap parlar quatre idiomes. Li encanta cuinar, ballar i fer teatre. És una gran actriu. A l'escola li donen els papers més importants en les obres de teatre. De gran vol ser metge.

5

És un noi a qui agrada molt llegir i escriu contes i novel·les breus. Li encanta el cine, sobretot les pel·lícules d'aventures i de por. També li agrada molt jugar a escacs i caminar: pujar pics i seguir rius. És un noi discret i no gaire obert, però té el seu grup d'amics, amb qui fa excursions.

6

És una dona de l'Afganistan que és aquí, a la nostra ciutat. Va aconseguir el dret d'asil. Va venir fugint del seu país ja que les dones no tenen llibertat per a res (no poden estudiar, vestir com volen, sortir al carrer com i quan volen, etc.). Va ser perseguida perquè volia estudiar. Aquí està aprenent castellà i català i vol estudiar infermeria. Sap cosir molt bé, fa vestits molt bonics, tant típics del seu país com de la nostra ciutat. Et pot explicar mil i una històries i contes. Sap cantar molt bé.

3.2.2: DINÀMICA

AMPLIO LA MEVA EMPATIA

Font: Adaptació del llibre Felços, d'Elsa Punset

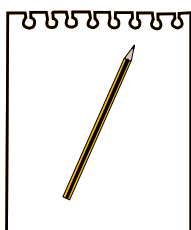

OBJECTIU:

Potenciar que una persona senti el que l'altra sent i a partir d'aquí actuar donant resposta al sentiment d'aquesta altra persona.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Paper, llapis o bolígraf i fitxa (més avall).

TEMPS:

1 hora.

DESENVOLUPAMENT:

Els nois/es segueixen les indicacions de l'educador/a i van emplenant la seva fitxa:

Fase 1:

Transporta la teva ment a una persona propera que estimis. Apunta-la a la fitxa.

Identifica una època en la qual aquesta persona hagi patit. **Pots imaginar com era aquest patiment?** Apunta-ho a la fitxa.

Pensa ara com creus que l'hauries ajudat en aquest patiment. O, si no et surt, pensa com t'hauria agradat que els altres t'ajudessin si haguessis tingut aquest patiment. Segurament a l'altra persona també li hauria agradat que l'ajudessin de manera similar. Escriu a la fitxa algunes idees.

Fase 2:

Ara transporta la teva ment a una persona que coneguis però que no t'importi. Apunta-la a la fitxa.

Identifica una època en la qual aquesta persona hagi patit. **Pots imaginar com era aquest patiment?** Apunta-ho a la fitxa.

Pensa ara com creus que l'hauries ajudat en aquest patiment. O, si no et surt, pensa com t'hauria agradat que els altres t'ajudessin si haguessis tingut aquest patiment. Segurament a l'altra persona també li hauria agradat que l'ajudessin de manera similar. Escriu a la fitxa algunes idees.

Font: Adaptació del llibre Feligós, d'Elsa Punset

Fase 3

I, finalment, pensa en una persona que coneguis que t'irrita, que no suportes, que mantindries tan lluny com fos possible, que eliminaries del planeta.

Identifica una època en la qual aquesta persona hagi patit. **Pots imaginar com era aquest patiment?** Apunta-ho a la fitxa.

Pensa ara com creus que l'hauries ajudat en aquest patiment. O, si no et surt, pensa com t'hauria agradat que els altres t'ajudessin si haguessis tingut aquest patiment. Segurament a l'altra persona també li hauria agradat que l'ajudessin de manera similar. Escriu a la fitxa algunes idees.

VALORACIÓ:

L'educador/a planteja: Segurament us deu haver resultat cada vegada més difícil fer aquest exercici i, segurament, deveu haver sentit rebuig a l'hora de fer-lo. **Qui de vosaltres l'heu pogut acabar?** Aixequeu la mà.

És un exercici difícil. Ajuda, però, a millorar la capacitat que tots i totes tenim per posar-nos en la pell de l'altra persona, ja sigui un amic, conegut, adversari o enemic. I, conseqüentment, mira d'alleujar el patiment de l'altra de manera activa i concreta. Aquesta capacitat s'anomena empatia, ens facilita a les persones connectar-nos, malgrat les nostres diferències, amb el dolor de les altres i a reaccionar ajudant-les (fer per a l'altra persona).

Entrenar aquesta capacitat, si més no mentalment, amb persones que ens irriren ens ajuda a ampliar la nostra capacitat d'empatia i a humanitzar l'altra persona diferent que percebo com un enemic. És a dir, m'entreno per posar-me en la seva pell, sentir el seu dolor i actuar de manera conseqüent, com a mi m'agradaria. Aquest mecanisme ens ajuda a concebre-la com una persona com jo, malgrat les nostres diferències. Aquesta connexió ens ajuda a no mirar-la com una enemiga que discrimino, ataco o elimino.

Fase 1: Persona a qui estimes o tens afecte

Nom de la persona propera a qui estimo o tinc afecte:

Recordes cap moment en què aquesta persona hagi patit?

Quin?

Com era aquest patiment?

El pots descriure?

Si tu haguessis patit d'aquesta manera, com t'hauria agradat que t'ajudessin? Escribe algunes idees.

1.

2.

3.

4.

Creus que a ell/ella li hauria anat bé que l'haguessis ajudat d'una manera similar a la que has apuntat?

Per què?

Fase 2: Persona que coneixes però que t'importa poc

Nom de la persona que conec però que m'importa poc:

Recordes cap moment en què aquesta persona hagi patit?

Quin?

Com era aquest patiment?

El pots descriure?

Si tu haguessis patit d'aquesta manera, com t'hauria agradat que t'ajudessin? Escribeu algunes idees.

1.

2.

3.

4.

Creus que a ell/ella li hauria anat bé que l'haguessis ajudat d'una manera similar a la que has apuntat?

Per què?

Fase 3: Persona que no suportes o que t'irrita quan és a prop

Nom de la persona que no suportes o que t'irrita quan és a prop:

Recordes cap moment en què aquesta persona hagi patit?.....

Quin?.....

Com era aquest patiment?.....

El pots descriure?.....

Si tu haguessis patit d'aquesta manera, com t'hauria agradat que t'ajudessin? Escribe algunes idees.

1.....

2.....

3.....

4.....

Creus que a ell/ella li hauria anat bé que l'haguessis ajudat d'una manera similar a la que has apuntat?

Per què?.....

3.2.3. La comunicació efectiva empàtica i respectuosa.

Quan veiem l'altra persona diferent com una amenaça per a nosaltres, sense que ho sigui, els nostres pensaments (prejudicis i estereotips) sobre l'altra i la forma de sentir-ho (emocions) ens fan alterar la manera de comunicar-nos-hi: li neguem la comunicació o ens comuniquem de manera alterada (irrespectuosa, amb menyspreu i confusió).

Un cop hem pogut identificar que la nostra mirada cap a l'altra estava alterada i, realment, no ens implica cap amenaça, hem de revisar la manera de comunicar-nos amb aquella persona o grup.

Això ho fem a partir de:

Reconèixer l'altra persona: Per conèixer l'altra com una persona, amb una relació sense prejudicis i amb comprensió, hi ha algunes pistes que ens poden ser útils:

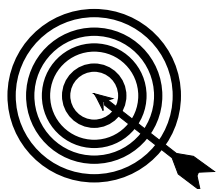
- Respectem les idees diferents: Es pot estar en desacord amb les opinions o els costums de les altres persones, però això no vol dir que s'hagin de ridiculitzar o treure'ls valor.
- Ens posicionem en igualtat: Parem i escoltem sense arrogàncies ni posicions de superioritat.
- Mantenim una actitud oberta: Implica diverses coses: **a)** Evitar pensar que els errors dels altres es deuen al fet que són perversos per naturalesa, i que els seus encerts es deuen a causes externes. **b)** Evitar pensar que tenen intencions amagades. **c)** Acceptar les idees i propostes dels altres quan són bones en comptes de rebutjar-les pel fet que qui les defensa són aquests altres. **d)** Reconèixer els propis errors.

Escoltar activament:

El diàleg s'ha de basar en l'escolta. Una escolta amb atenció, que ens permeti entendre el contingut del missatge de l'altra persona. Per això, és molt important no només escoltar l'altra sinó fer que se senti escoltada. Ho podem aconseguir a través de la nostra actitud corporal, a través de la mirada, l'assentiment, les preguntes aclaridores o repetint el que diu.

ELABORACIÓ COL·LECTIVA D'UNA FIGURA DE PLASTILINA

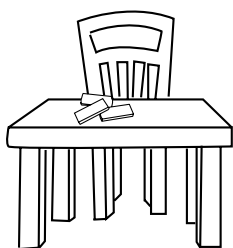
Font: Escola de Cultura de Pau

OBJECTIU:

Experimentar la importància del diàleg amb l'altra persona per aconseguir un objectiu comú.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Plastilina, una taula, cadires i fitxa (més a baix).

TEMPS:

1 hora.

DESENVOLUPAMENT:

Es fan dos grups: Observadors/es i jugadors/es.

Les jugadores són agrupades per parelles aleatòriament. Es disposen l'una al davant de l'altra. Es dona a cada parella un tros de plastilina. L'objectiu és construir conjuntament una cosa però no poden parlar entre si. Es poden comunicar únicament per gestos. Tenen deu minuts per construir una cosa.

Les observadores han d'observar el següent:

Mode de diàleg	Accions a favor	Accions en contra
Igualtat en el diàleg		
Escolta activa mútua		
Respecte		
Eficàcia		

VALORACIÓ:

Aquesta dinàmica ens mostra la importància de la comunicació amb una escolta activa, efectiva i respectuosa. Ens ajuda a entendre'ns entre persones i aconseguir un objectiu comú. El saber comunicar-nos d'aquesta manera se'ns presenta com un rept davant de persones que percebem com una amenaça (encara que no ho siguin).

ELABORACIÓ COL·LECTIVA D'UNA FIGURA DE PLASTILINA

Guia d'observació per als observadors/res

Mode de diàleg	Accions a favor	Accions en contra
Igualtat en el diàleg		
Escolta activa mútua		
Respecte		
Eficàcia		

Font: Modificació de la dinàmica de l'Escola de Cultura de Pau

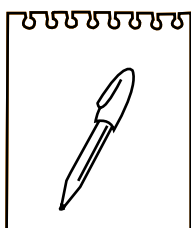

OBJECTIU:

Identificar estereotips o prejudicis sobre les persones immigrants o refugiades i saber construir arguments per refutar-los.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Fulls, bolígraf, paper i fitxa (més a baix).

TEMPS:

1 hora.

DESENVOLUPAMENT:

Es divideix el grup en quatre o cinc subgrups. A cada grup se li donen les etiquetes amb les frases (fitxa més avall). La major part ajuden a desmuntar els rumors. N'hi ha de buides, també. Quan cada grup té el seu material l'educador/a diu el primer estereotip o prejudici sobre les persones immigrants o refugiades. Quan l'educador/a fa el senyal, cada grup busca i mira d'identificar les frases que serveixen per desmuntar aquell estereotip o prejudici. A més, poden pensar-ne d'altres. Quan ha passat el temps previst (deu minuts màxim) comparteixen el que han decidit. Guanya qui més arguments per desmuntar el rumor ha trobat o creat.

Alguns exemples de frases estereotips que es poden fer servir en aquesta activitat sobre les persones immigrants o refugiades són els següents:

- Ens estan envaint.
- Són perillosos.
- No tenen valors i fan malbé els espais.
- Ens poden robar.
- Poden ser uns terroristes.
- Prenen la feina a la gent d'aquí.
- Ens porten malalties.

Font: Modificació de la dinàmica de l'Escola de Cultura de Pau

VALORACIÓ:

Aquesta dinàmica ens mostra la importància de la comunicació amb una escolta activa, efectiva i respectuosa. Ens ajuda a entendre'ns entre persones i aconseguir un objectiu comú. El saber comunicar-nos d'aquesta manera se'ns presenta com un rept davant de persones que percebem com una amenaça (encara que no ho siguin).

La seguretat és un aspecte molt subjectiu i, en molts casos, molt relacionat amb els propis prejudicis. Si nosaltres pensem que les persones estrangeres no són de fiar i que estan més relacionades amb actes delictius, la mera presència de ciutadans d'altres nacionalitats al carrer ens farà sentir insegurat.

La taxa de delinqüència no només no ha augmentat sinó que en els anys de màxima arribada de població estrangera al país ha disminuït.

La proporció de joves residents de sexe masculí estrangers (39%) i autòctons (61%) s'apropava molt a la proporció de presos estrangers (43%) i autòctons (57%) a les presons catalanes. També hem de tenir present que moltes de les persones que estem comptabilitzant en aquesta estadística no són realment estrangers residents a Catalunya. Són persones detingudes a les fronteres per delictes contra la salut pública, majoritàriament relacionats amb l'entrada de drogues, i que són empresonades a Catalunya.

Les persones immigrades i/o refugiades no tenen com sobreviure i per tant roben o maten, i això ens aporta poca seguretat.

La població estrangera va arribar sota demanda del mercat laboral i per complementar la mà d'obra autòctona.

Moltes de les activitats econòmiques on ha treballat la població estrangera es caracteritzen per l'ús intensiu de mà d'obra, salaris baixos i precarietat laboral, i algunes han sobreviscut gràcies a la presència de treballadors estrangers, que han contribuït, així, a la pervivència de determinats sectors productius que estaven predestinats a desaparèixer.

El 85% de les persones són acollides en països fora d'Europa, és a dir, països en vies de desenvolupament. Per tant, la majoria sobreviuen en països africans i del Pròxim Orient.

A Europa hi ha poc més d'un milió de refugiats reconeguts. És a dir, el 0,2% de la població europea.

Espanya es va comprometre el 2015 a acollir 17.337 persones abans del setembre del 2017. En data d'agost del 2018 només n'han arribat 2.792. És a dir, el 16,10%.

Fer actes terroristes no té a veure amb si vens de fora o no. Té més a veure amb el teu sentiment d'integració, de pertinença a un grup, d'inseguretat personal, de no saber regular el teu propi odi o ràbia. Aquestes característiques et fan vulnerable a caure en xarxes xenòfobes o jihadistes que estimulen a fer aquest tipus d'actes. Pensa que hi ha persones espanyoles que s'han sumat a les files jihadistes de Síria.

Una persona no neix terrorista o delinqüent, sinó que fa actes terroristes o delinqüents a més d'un altre tipus d'actes.

Una cinquena part de les multes per incivisme es deu a estrangers residents a Barcelona.

És cert que la població estrangera utilitza més els espais públics; per exemple, els parcs, per jugar a vòlei o per menjar. Però no és un ús incívic. A més, té a veure amb una vida saludable i, sobretot, amb les condicions d'habitatge i econòmiques en què viuen.

Una de cada tres persones espanyoles té alguna amistat propera d'una altra nacionalitat. Entre les persones estrangeres les que tenen amistosats d'altres nacionalitats són dues de cada tres.

La població de Barcelona cada vegada es barreja més: El 31,1% dels matrimonis que se celebren a la ciutat són entre parelles mixtes; el 13,9% del total de naixements a la ciutat són infants fills de parelles mixtes; el nombre de llars mixtes, on hi ha residents de nacionalitat estrangera i autòctons, supera el nombre de llars on solament resideixen estrangers. Les llars mixtes han augmentat un 24,6% entre el 2007 i el 2011.

La crisi econòmica del país i la corrupció son dues de les causes que han influït a fer que hi hagi poca feina. És a dir, la causa no està ubicada en les persones de fora que arriben.

Per mantenir la població envellida d'Espanya es necessita augmentar la mà d'obra de les persones joves. Les persones nouvingudes, la majoria joves amb fills, contribueixen en aquest sentit.

Els nostres joves han de marxar del nostre país perquè aquí no hi ha feina i, a sobre, venen més joves de fora que busquen feina.

Hi ha diversos estudis que demostren que moltes de les malalties «importades» no les porten els immigrants, sinó els viatgers i cooperants que no en són immunes.

Moltes vegades s'associa a la immigració el rebrot de malalties com la tuberculosi i el xarampió. Ara bé, la tuberculosi és una malaltia bacteriana que es propaga més fàcilment, entre altres factors, pel fet de viure en entorns empobrits i insalubres. De fet, els estudis existents afirmen que la majoria d'immigrants que han desenvolupat un cas de tuberculosi no l'han importat del seu país d'origen, sinó que l'han desenvolupat en el país d'acollida.

És un enriquiment personal i social viure amb persones d'altres orígens i cultures, ja que t'ajuden a ampliar la mirada del món i a aprendre un munt.

En aquest apartat centrarem la lupa a observar una situació actual del món. En aquesta situació, aprendrem a identificar que, justament, també passa el mateix que hem après fins ara però a gran escala: de vegades, les condicions de l'entorn competitiu i consumista en el qual vivim ens precipiten falsament a percebre l'altra persona/grup diferent com una enemiga. En l'àmbit social, sovint els governants, els mitjans de comunicació i les xarxes socials originen, influeixen o amplifiquen la transmissió d'aquesta mirada. Això crea murs entre tots dos elements: Els ciutadans/es, a qui s'activa falsament l'alarma, i el grup diferent, que se sent percebut com un perill sense ser-ho i també activa els seus mecanismes de defensa. Això provoca que la convivència es compliqui: que el diàleg es trenqui, es torni tens i es polaritzi (estàs amb mi o contra meu). En el pitjor dels casos s'arriba a la violència contra l'altre grup, persecució i eliminació d'un dels grups (habitualment el minoritari) o de tots dos (guerra).

Per tal d'investigar aquest fenomen en una situació actual en el món aproximarem la lupa als fluxos de persones que travessen el Mediterrani fugint dels seus països.

¹³ S'ha triat aquesta realitat migratòria entre d'altres perquè és la més significativa per als nois/es de Catalunya i perquè és notícia periòdica en els mitjans de comunicació. Quan parlem de fluxos migratoris englobem les persones que fugen dels seus països per motius de persecució, conflicte armat o violació de drets humans (persones refugiades) i també per motius de canvi climàtic o pobresa extrema.

Amb aquest apartat plantejem:

- Fer experimentar des de la simulació alguns elements del fenomen de la migració per poder analitzar i reflexionar posteriorment sobre les seves causes i les conseqüències en la població receptora (rebuig i construcció de la imatge de l'altra persona com a enemiga)
- Oferir un espai d'anàlisi i reflexió perquè els/les nois/es tinguin eines per poder posicionar-se i transformar aquest mecanisme en pro de la convivència i el respecte als drets humans.

Context teòric

Des de sempre les persones que no s'han sentit segures en el seu territori han intentat desplaçar-se a altres territoris buscant una vida més segura i amb la intenció de satisfer les seves necessitats. Si investigueu en el vostre arbre genealògic, segurament trobareu familiars que van marxar o venen d'altres països o autonomies. Durant la guerra civil espanyola molta població va fugir a Llatinoamèrica, Europa o els EUA. Alguns van tornar i altres es van quedar allà. Les persones que fugen és perquè la seva vida perilla i busquen protecció en un altre lloc. La Convenció de Ginebra sobre l'Estatut dels Refugiats, de la qual l'Estat espanyol és signatari, inclou entre els motius de persecució la raça, la religió, la nacionalitat, les opinions polítiques, la pertinença a un grup social determinat, el gènere o l'orientació sexual i el canvi climàtic. També es considera refugiada la població que fuig de conflictes armats o de situacions de violència generalitzada. Aquestes persones poden sol·licitar el dret a l'asil, que és la protecció que poden demanar les persones als estats. Quan una persona obté el dret d'asil, l'Estat que l'hi ha atorgat no la pot expulsar ni retornar al seu país ni extraditar.

A Espanya, la Convenció sobre l'Estatut dels Refugiats, en vigor des del 1978, deixa clar que les persones refugiades tenen els mateixos drets que totes les altres. I el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals obliga l'Estat a garantir un nivell de vida adequat a les persones refugiades, incloent-hi l'alimentació, el vestit i l'habitatge, entre d'altres coses.

Les principals causes de la migració forçada identificades són els conflictes armats, la persecució i la violació de drets humans. També el canvi climàtic, una de les causes de la pobresa extrema. Sovint, **l'origen de conflictes actuals o de l'empobriment d'altres països està relacionat amb el model de vida dels països econòmicament rics; entre ells el nostre.** En posem dos exemples:

L'explotació de recursos naturals com l'or i els robins a Moçambic. Aquesta matèria primera després és transformada en joies que es venen a les persones de classe mitjana-alta, sovint d'Europa i els EUA. L'or i el robí és extret per grans companyies multinacionals que expulsen la població dels seus territoris.

L'explotació del coltan, imprescindible per fer mòbils, ordinadors i tota classe de microxips per a aparells informàtics i de telecomunicacions, cada vegada més imprescindibles a tot el món. L'extreuen grans companyies multinacionals a la República Democràtica del Congo i és la causa principal del conflicte armat al país, que ha generat gairebé 5 milions de desplaçats.

No és estrany que en aquestes últimes dècades hagi augmentat el nombre de persones que fugen del seu país per buscar protecció en altres. Aquestes persones prefereixen jugar-se la vida en el recorregut que quedar-se a casa seva.

Quanta gent en moviment hi ha?

**68,5
milions**

de refugiats al món, gairebé com tota la població que viu a França (el 2017 n'eren 64.765.000).

L'Àfrica, el Pròxim Orient i l'Àsia són les regions més inestables del món i les que més refugiats generen. Síria, l'Afganistan i Somàlia (en conflicte armat, en què participen algunes potències europees) originen més de la meitat dels refugiats de tot el món.

**40
milions**

són persones desplaçades internes (no han sortit dels seus països).

**25,4
milions**

estan refugiades en altres països i 3,1 milions d'aquestes han demanat el dret d'asil.

85%

de les persones són acollides en països fora de Europa, és a dir, en països empobrits. Aquestes persones sobreviuen en països africans i del Pròxim Orient. L'Àfrica també acull prop del 40% de tots els sol·licitants d'asil. El conflicte sirianès ha convertit Turquia en el primer país d'acollida de refugiats del món. El Líban és el primer país del món en nombre de refugiats per capita, un per cada quatre habitants. Europa n'acull el 32% i Amèrica del Nord l'11%.

Per continents, en el rànquing d'acollidors, el primer país desenvolupat que surt és Alemanya i ocupa la cinquena posició.

**17.337
persones**

Espanya es va comprometre el 2015 a acollir 17.337 persones abans del setembre del 2017. En data d'agost del 2018 només n'han arribat 2.792. És a dir, el 16,10%.

**38.000
persones**

El Mediterrani continua essent un cementiri. Per fugir dels seus països, les persones arrisquen la vida. Un cop han aconseguit arribar a Líbia o al Marroc, el creuen en barques no segures, enganyades per grups mafiosos. Més de 38.000 persones han mort des del 2000 fins ara. El 2018 han mort 1.514 persones (fins a l'agost del 2018). El 2017 hi va haver 3.116 morts. I, el 2016, 5.143.

¹⁴ <<http://ciutatrefugi.barcelona/ca/preguntes-frequents>>.

¹⁵ Font: Acnur, 2017.

¹⁶ Font: <www.saberespracticos.com>.

Què fan els governs d'Europa davant d'aquest moviment de gent?

MURS i OBSTACLES

Construeixen

MURS i OBSTACLES

perquè aquestes persones no arribin

Alguns governs (uns més que altres) criminalitzen les ONG

És a dir, tracten de delinqüents les ONG que salven vides al mar: Itàlia reté un vaixell de l'ONG Proactiva Open Arms, diferents països no deixen desembarcar el vaixell Aquarius de SOS Mediterráneo amb 629 persones, etc.

No hi ha cap decisió europea de crear un canal segur

per on les persones que fugen puguin passar i distribuir-se segons quotes pactades entre els diferents països accedint al dret d'asil.

les armes i els diners circulen lliurement,

En nom de la seguretat dels països de la Unió Europea aquests governs justifiquen i aproven polítiques per impedir que aquestes persones entrin al seu país. Paradoxalment, **les armes i els diners circulen lliurement, sense problema, per Europa i el món.**

TRACTES

Fan tractes amb països africans perquè siguin aquests els que aturin les persones que des dels seus països volen arribar a Europa.

Les polítiques per obtenir el dret d'asil gairebé no funcionen:

Es tracta d'un procés molt lent i requereix molts tràmits; les quotes màximes d'acceptació de persones amb dret d'asil dels diferents països és baixa.

Creen opinió contrària a les persones que fugen del seu país

Alguns governs, partits polítics i moviments socials concrets creen opinió contrària a les persones que fugen del seu país. Actualment està passant a Itàlia, Alemanya, Àustria, entre d'altres. Els mitjans de comunicació i les xarxes socials es fan ressò d'aquests missatges xenòfobs, que serveixen de combustible a accions violentes contra la població refugiada que arriba als seus països.

¹⁷ Un exemple és la notícia de «Un ataque xenófobo cada dos horas y media en Alemania. Los insultos y amenazas a refugiados, centros de acogida o voluntarios se disparan en los dos últimos años». <www.el país.com/2017/03/2014>.

GINEFÒRUM: FUEGO EN EL MAR (GIANFRANCO ROSI)

Font: Creació pròpia

OBJECTIU:

Identificar les diferències existents entre grups humans i les seves causes. Diferenciar les persones del problema. Ser conscients de les conseqüències derivades de veure la persona/grup diferent com una enemiga o, al contrari, com un company de convivència.

CURS:

Cicle superior de primària i ESO.

MATERIAL:

Un dispositiu digital que permet descarregar la pel·lícula i projectar-la. Web: <https://www.documaniatv.com/social/fuego-en-el-mar-video_f2d60f1d7.html>.

TEMPS:

La pel·lícula dura 1 hora i 48 minuts. La primera part del cinefòrum dura 15 minuts i la segona part prop de 30-45 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

Se segueixen els passos següents:

- Es projecta la pel·lícula i el grup la mira.
- El grup s'asseu en cercle i l'educador/a obre un torn de paraules amb l'objectiu que el grup pugui verbalitzar les sensacions i els sentiments evocats per la pel·lícula.
- Un cop han verbalitzat durant un temps els seus sentiments i sensacions, es passa a la segona part del cinefòrum. Aquesta part es pot fer en el gran grup o a partir d'un treball per trios i, posteriorment, compartint les opinions.

Les preguntes que guien el cinefòrum són les següents:

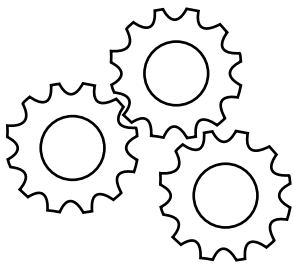
- **Digues diverses característiques de les formes de viure dels nois/es de l'illa (habitatge, alimentació, accés a l'aigua, seguretat, accés a l'educació, temps lliure, salut, etc.).**
- **Digues algunes característiques de les possibles maneres de viure als seus països d'origen de les persones que arriben i que han estat recollides en alta mar. Com t'imagines que deu ser el seu habitatge, la seva alimentació, la seva seguretat, l'accés a l'aigua, l'accés a l'educació, el temps lliure, la salut, etc.?**

CINEFÒRUM: FUEGO EN EL MAR (GIANFRANCO ROSI)

Font: Creació pròpia

- Hi ha diferències? Quines?
- En què t'identifiques o què tens en comú amb els/les nois/es que han arribat a l'illa? I amb els nois nascuts a l'illa?
- En quin estat físic arriben aquestes persones? Quines necessitats identifiquen que tenen quan arriben?
- Pel que has conegut d'aquestes persones, creus que són un perill real per als habitants de l'illa? O pot passar que les seves diferències reals les visquin com un perill que els genera por? Quins són els possibles prejudicis i estereotips que poden tenir els habitants que els facin percebre la població refugiada com una amenaça o com a enemics?
- Si tu estiguessis en el seu lloc, com t'agradaria ser rebut o rebuda per les persones de l'illa? Què necessaries que fessin per tu? Fes-ne una llista.
- Creus que el que has posat que t'agradaria que fessin per tu posa en perill la vida dels habitants de l'illa?

PROPOSTES D'ACCIÓ:

- Evidentment, l'arribada de persones que fugen dels seus països pot implicar en les ciutats i pobles on arriben més professionals i serveis per atendre'ls. Si fossis el/la batlle de la teva ciutat, quins tipus de canvis faries per aconseguir que aquestes persones fossin rebudes com cal? Enuncia'n alguns.
- Un cop fet aquest exercici, llegeix el programa «Barcelona, Ciutat Refugi» per si vols afegir cap aspecte més a tot el que has posat.
<<http://ciutatrefugi.barcelona/>>.
- A partir de llegir aquest programa «Barcelona, Ciutat Refugi», pots investigar si al teu poble hi ha cap iniciativa similar. En el cas que no n'hi hagi cap, quines accions d'aquest programa t'agradaria aplicar i en quines veus que podries participar?
- A la teva escola, quines accions se t'acudeixen que podries fer per acollir millor els/les alumnes que venen de fora? O, si ets de fora i has arribat a aquesta escola, pots pensar quines accions van faltar per millorar el teu procés d'acollida a l'escola?

FUEGO EN EL MAR

Referents de la pel·lícula

- Està àmpliament nominada i guardonada (Ós d'Or al Festival de Berlín 2016 i millor documental dels Premis del Cinema Europeu, entre d'altres).
- Acció situada en un dels moments més crítics de l'arribada de refugiats (any 2015).
- Està filmada a Lampedusa, una petita illa italiana de 20 km² i de 5.500 habitants, més pròxima a la costa africana que a Sicília.
- Està inspirada en la tragèdia del 19 d'abril de 2015, en què un pesquer amb més de 700 persones a bord va bolcar al canal de Sicília. Venia d'Egipte i havia fet escala a Líbia. Li quedaven 130 km per arribar a Lampedusa. Només 28 persones van sobreviure.

Sinopsi:

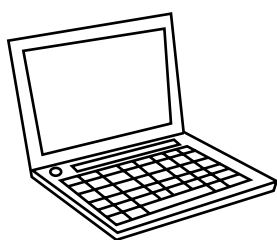
Aquest documental connecta els destins dels refugiats africans amb la vida d'una família italiana de pescadors. En Samuelle té 12 anys i viu en una illa enmig del mar. Explora els jocs que es poden fer a terra ferma i en el mar. Aquest documental exposa i contrasta la vida d'en Samuelle i, a través d'ell, la dels habitants d'aquesta illa, amb el procés d'una operació de rescat de persones refugiades en el mar. A través de les imatges, el cineasta ha aconseguit un retrat net de prejudicis dels habitants de Lampedusa enmig de les situacions adverses de les persones refugiades que arriben a l'illa. Lampedusa és la frontera més simbòlica amb Europa, que els últims vint anys travessen milers de persones en busca de llibertat.

COMPTO BARRERES FÍSiques I MENTALS

Font: Creació pròpia

OBJECTIU:

Posar-se en la pell d'una persona que fugi del seu país i seguir el seu itinerari. L'objectiu concret de l'activitat és crear l'itinerari amb les barreres que ha de superar una persona refugiada des del seu país fins a un altre país d'Europa.

CURS:

Cicle superior de primària i els cursos d'ESO.

MATERIAL:

El teu ordinador o material fungible per elaborar un itinerari i assenyalar barreres (cartolines, colors, retoladors, material en tercera dimensió (capses, plastilina, fang...)).

TEMPS:

1 hora.

DESENVOLUPAMENT:

- La seva realització pot ser individual o per grups (màxim de quatre persones).
- Tria un personatge refugiat que hagi sortit a la pel·lícula. Si cap no t'inspira prou, mira de crear el teu propi personatge i triar un país d'Àfrica del Sud.
- Un cop tens el teu personatge i el seu origen comença una fase de recerca per investigar les possibles situacions que han hagut de passar aquestes persones fins a arribar a Líbia. Recorda els testimonis del documental que has vist:

- **Per què fugen del seu país?**
- **En quins països han hagut de viure?**
- **Quins tipus de perills han hagut de travessar? Els perills són les barreres físiques i mentals que has de comptar.**
- **Un cop a Líbia, com han aconseguit un vaixell per arribar fins a Itàlia, Grècia o Malta?**
- **Com és el vaixell? En quines condicions viatgen?**
- **Quant deuen haver pagat per arribar a Europa? Diners i costos personals.**
- **Com es deuen haver sentit?**
- **Quina rebuda es mereixen?**
- **Amb quina rebuda es troben en la realitat?**

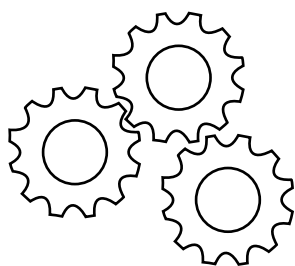
COMPTO BARRERES FÍSiques I MENTALS

Font: Creació pròpia

ALTRES INDICACIONS:

Una activitat complementària pot ser la següent:

Un cop ja tens tota la informació, tria COM la vols plasmar: si vols elaborar un joc d'ordinador o de forma plàstica o crear un joc de taula. Hi hauràs de dissenyar l'itinerari que ha hagut de seguir aquesta persona i els perills pels quals ha passat.

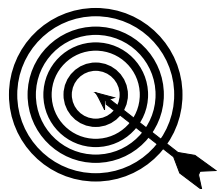

PROPOSTES D'ACCIÓ:

Es proposen les mateixes que les de la dinàmica anterior.

UN FET SIMILAR, DUES REACCIONS DIFERENTS

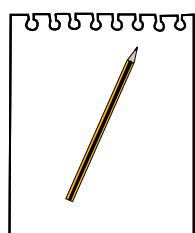
Font: Creació pròpia

OBJECTIU:

A través del contingut de dues notícies, poder analitzar el procés de transformació de veure l'altra persona diferent com a enemiga o com a company/a.

CURS:

Cicle superior de primària i els cursos d'ESO.

MATERIAL:

Paper i llapis i fitxes (vegeu-les més a baix).

TEMPS:

1 hora.

DESENVOLUPAMENT:

- Dividiu el grup en grupets de quatre o cinc persones.
- Repartiu dues notícies:

a) «Itàlia vive un repunte de agresiones xenófobas».

b) «Marc Gasol des de l'«Astral»:

“És inhumà, criminal. Aquestes persones s'han de rescatar”».

- Cada grup llegeix i contesta a les preguntes següents amb relació a la seva notícia:

Què heu sentit en llegir aquesta notícia?

Què heu pensat en llegir aquesta notícia?

Analitzem-la:

Quina mirada transmet cadascuna de les persones refugiades?

Quins sentiments transmet cadascuna de les persones refugiades?

De quina manera reaccionen en cada cas?

A la notícia que exposa l'atac a persones refugiades:

- Quins elements del context creus que hi han influït?
- Com explicaries que aquestes persones italianes vegin persones indefenses com a enemics que s'han d'eliminar? Quins elements faciliten aquesta mirada? Inspira't en el que has après fins ara.

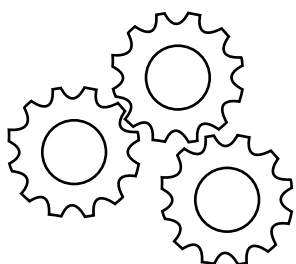
UN FET SIMILAR, DUES REACCIONS DIFERENTS

Font: Creació pròpia

En l'entrevista feta a Marc Gasol:

- Quines estratègies utilitza per veure les persones refugiades com a persones a qui s'ha d'ajudar i per decidir donar un temps de la seva vida per fer-ho? Quins elements faciliten aquesta decisió? Inspira't en el que has après fins ara.

Un cop els grups han acabat de reflexionar i de contestar a les preguntes es fa una posada en comú.

PROPOSTES D'ACCIÓ:

- Digues dues accions que et facilitarien a tu veure la persona refugiada com un/a companya, tal com fa Marc Gasol.
- Digues dues accions que podries fer en el teu entorn (grup, família) per veure l'altra persona diferent com un/a company/a.

FITXA 1. «ITALIA VIVE UN REPUNTE DE AGRESIONES XENÓFOBAS». VES A LA PÀGINA 19.

**FITXA 2. «MARC GASOL DES DE L'ASTRAL':
"ÉS INHUMÀ, CRIMINAL. AQUESTES PERSONES S'HAN DE RESCATAR"».**

https://cat.elpais.com/cat/2018/07/17/catalunya/1531851820_806537.html.

EL PIVOT CATALÀ HA PARTICIPAT AQUEST DIMARTS EN EL RESCAT D'UNA DONA AL MEDITERRANI

El jugador de bàsquet Marc Gasol participa en el rescat d'una dona en el Mediterrani. JUAN MEDINAREUTERS

P. Què han fet vostès?

R. Hem seguit un protocol de cerca. Aquest matí, prop de dos quarts de set o les set, hem albirat un inflable mig submergit. Hem anat cap allà. Un socorrista, Javier Filgueira, és el primer que s'ha llançat al mar. L'aigua era plena de gasolina i amb la sal és molt corrosiva. En principi semblava que no hi havia ningú amb vida. Però quan ens hi hem apropat una mica més hem vist que hi havia una dona. S'aguantava només amb un braç a un tros de fusta que devia fer mig metre, no més. Hi havia una altra dona i un nen morts.

P. Què han fet?

R. L'hem pujat a bord de la llanxa i després al vaixell, on l'han atès els metges. Estava en xoc, espantada. Li hem dit que l'ajudàriem. Ens hem assabentat que es diu Josephine i és del Camerun.

P. Per què fa tot això?

R. La situació ha arribat a un punt que està per sobre dels meus sentiments personals. Estem parlant d'actes inhumans, criminals. Aquestes persones s'haurien d'haver rescatat. La guàrdia costanera diu que havia salvat 158 persones. I, si no arribem a anar-hi nosaltres, així hauria quedat la cosa. Ningú n'hauria sabut res. Però ens hem adonat que allà hi havia cossos, que han deixat diverses persones en una situació impossible.

P. Quina sensació li ha quedat?

R. És una frustració. Sento ràbia, impotència. És la sensació d'haver ajudat a salvar una vida. Si no hagués estat pel nostre equip, ningú hauria sabut que això havia passat. S'hauria dit que havien salvat 150 persones i la realitat és que han deixat gent amb vida al mar. Sé com estava aquesta gent. Si hagués arribat abans potser hauríem salvat més gent. I, si arribem a trigar 15 o 20 minuts més, la Josephine estaria morta.

P. Què l'ha empès a participar en aquestes iniciatives?

R. No hi ha un motiu concret. Per descomptat, la fotografia del

nen turc [Aylan Kurdi] el 2015 em va provocar una sensació de ràbia i alhora em va fer veure que tots hem de col·laborar perquè no passin casos així. Va ser llavors quan vaig conèixer l'Òscar Camps i la gent d'Open Arms. Em van fer entendre que és una realitat que viuen molts nens de tot el món. Em va impactar la seva convicció, com ha posat a la disposició d'aquesta causa tots els seus recursos econòmics, logístics, personals per ajudar aquesta gent. Admiro aquest tipus de persones, que fan alguna cosa, que no esperen que ho facin uns altres.

P. Els seus fills tenen alguna cosa a veure en aquesta faceta de la seva vida?

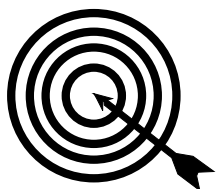
R. En tinc dos, la Júlia i el Luca. Vull ser un exemple. M'imagino la situació d'un pare que ha d'afrontar viatges en què abunden les extorsions, els assassinats, els perills de tot tipus i en què ho arriben tot per arribar a un país on puguin viure en pau i amb dignitat. En aquest cas, em poso a la seva pell i jo voldria que algú m'ajudés amb el seu temps, amb els seus diners, donant-me un cop de mà. Crec que tots hi hem d'aportar el nostre gra de sorra. És molt diferent escoltar o llegir que hi ha un nombre de morts aquí o allà. Però veus aquesta persona morta, i saps que aquesta persona era el centre del món en la vida d'algú. I ja no hi és. I es vol menystenir i menysprear la tasca de les organitzacions humanitàries que s'hi dediquen. Em sembla increïble, d'una falta d'humanitat inaudita.

P. Vostè és un professional de l'NBA, un jugador importantíssim per a Memphis Grizzlies. El seu risc és doble dedicant-se a aquesta tasca.

R. Hem de donar exemple, demostrar la gravetat del que està passant. Vull ser testimoni directe i salvar gent. El risc que pugui assumir pel fet de ser un jugador de l'NBA passa a un tercer pla. No hi ha cap exemple millor que els voluntaris que són aquí, amb qui estic convivint. Tenen un superequip i veus que tot ho fan per al bé comú.

EXCURSIÓ AL MEMORIAL «SOM I SEREM CIUTAT REFUGI»

Font: Inspirada en el web Barcelona, Ciutat Refugi

OBJECTIU:

Fer un acte d'empatia i reconeixement de les persones diferents de nosaltres que en el seu intent de fugir del seu país han mort ofegades al Mediterrani (el seu últim esglaió).

CURS:

Cicle superior de primària i els cursos d'ESO.

INDICACIONS:

El memorial «Som i serem ciutat refugi», ubicat a la platja de la Barceloneta, és una iniciativa de l'Ajuntament de Barcelona en el marc del pla «Barcelona, ciutat refugi».

El memorial incorpora el comptador de la vergonya. Actualment, la xifra reflecteix el nombre de persones que han mort o desaparegut a la Mediterrània des del començament de l'any 2018, segons el recompte que duu a terme el projecte «Missing migrants», de l'Organització Internacional de les Migracions (OIM). L'OIM documenta les dades mitjançant diverses fonts: oficials, ONG, premsa i entrevistes amb els supervivents.

El comptador del memorial «Som i serem ciutat refugi» s'actualitza periòdicament (<www.ciutatrefugi.barcelona>).

MATERIAL:

Aigua, un entrepà, calçat adequat, llibreta i estoig amb colors.

TEMPS:

En funció de la distància de cada escola a la platja de la Barceloneta.

EXCURSIÓ AL MEMORIAL «SOM I SEREM CIUTAT REFUGI»

Font: Inspirada en el web Barcelona, Ciutat Refugi

DESENVOLUPAMENT:

- Explicació als alumnes del sentit de l'excursió.
- Es reparteix als alumnes l'escrit següent:

No és només un nombre.

Són persones.

La Mediterrània, punt de trobada de cultures i civilitzacions, s'ha convertit, avui, en una enorme fossa comuna per a milers de persones sense refugi que buscaven protecció.

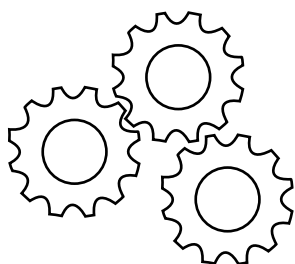
No en sabem els noms ni la seva història personal, però sí quantes són. Volem comptar-les, per retre'ls homenatge i perquè no les podem oblidar.

Barcelona no es cansarà d'exigir un passatge legal i segur d'arribada a Europa i un canvi de rumb de les polítiques d'asil.

Som i serem ciutat refugi.

Manifest del memorial «Som i serem ciutat refugi», platja de la Barceloneta, juliol de 2016

- Un cop al memorial, entre diversos alumnes llegeixen el poema.
- Es fotografien al memorial.
- Després es fan grups de tres o quatre alumnes i se'ls convida a triar entre les activitats següents, inspirades en el poema:
 - Fer una escultura a la sorra.
 - Un dibuix artístic.
 - Un poema.
- Les exposen i fan fotografies de les escultures fetes.

PROPOSTES D'ACCIÓ:

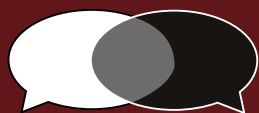
- Un altre dia elaboren entre tots/totes un mural a classe amb tot el material recollit (poemes, fotos, dibuixos, etc.): Hi expliquen el sentit del memorial i proposen algunes accions que poden ajudar les persones a tenir una mirada positiva vers les persones refugiades.
- El penjen a l'escola per informar sobre aquest tema.

CLAUS

**que ens faciliten acceptar les altres
persones/grups que són diferents de
nosaltres**

Alguns dels gestos que ens poden ajudar a superar la imatge estereotipada de l'altra persona diferent són els següents:

- Diferenciar els problemes de les persones.
- Buscar les causes dels problemes, que potser ens afecten a totes les parts.
- Dialogar amb l'altra persona des de la calma per resoldre els problemes que compartim.
- Dialogar amb l'altra des de l'escolta activa.
- Reconèixer la meua ràbia o por i treure-les de manera constructiva abans de trobar una solució o adreçar-me als altres.
- Sentir, pensar i decidir com puc actuar per crear connexions amb els altres.
- Buscar punts en comú amb les altres persones encara que siguin diferents.
- Reconèixer que les nostres diferències ens enriqueixen.
- Qüestionar el que em diuen dels altres companys/es, sobretot quan és negatiu. Ni el grup, ni la parella poden controlar el que penso, dic o faig.
- Identificar que totes les persones tenim similituds i necessitats comunes.
- Reconèixer que tots/totes tenim una identitat en construcció.
- Triar els meus amics i amigues però no excloure a ningú. Fer activitats amb companys diferents i gaudir-ne.
- Expressar el meu desacord quan els meus amics/amigues exclouen algú i buscar ajuda perquè no passi.
- Reconèixer que cadascun de nosaltres hem nascut en unes condicions i contextos diferents i, sovint, molts d'ells injustos. Més enllà del nostre origen, cultura i història, és fonamental el respecte als nostres drets com a persones que som.

BIBLIOGRAFIA

Referències bibliogràfiques

Álvarez, R. (2018): «Marc Gasol des de l'«Astral»: «És inhumà, criminal. Aquestes persones s'han de rescatar»». *El País Catalunya* (17 de juliol).
<https://cat.elpais.com/cat/2018/07/17/catalunya/1531851820_806537.html>. [Consulta: novembre 2018]

Barudy, J.; Dantagnan, M. (2013): *Mi alarma suena*. Barcelona.
IFIV, Exil.

Col·lectiu Amani (2004): *Educación Intercultural. Análisis y resolución de conflictos*. Madrid.
Editorial Popular.

Comissió Espanyola d'Ajuda al Refugiat (2018): «Ocho conclusiones que evidencian el fracaso de las respuestas del Consejo Europeo al desafío migratorio».
CEAR (29 de juny).
<<https://www.cear.es/ocho-conclusiones-que-evidencian-el-fracaso-de-las-respuestas-del-consejo-europeo-al-desafio-migratorio/>>. [Consulta: novembre 2018]

Diversos autors (2005): *(Deconstruir) la imatge de l'enemic*. Bellaterra.
Escola de Cultura de Pau (Quaderns d'Educació per la pau).

Diversos autors (2016): *Guia pràctica per a l'agent antirumors. Com combatre els rumors i estereotips sobre la diversitat cultural a Barcelona*.
Barcelona. Ajuntament de Barcelona.

Escalera, Á. (2018): «Se triplica en un año la llegada de personas refugiadas a las costas españolas».
Diario Sur (18 de juny).
<<http://www.diariosur.es/nacional/triplica-llegada-personas-20180618175256-nt.html>>. [Consulta: novembre 2018]

International Organization for Migration (2018): «Mediterranean migrant arrivals reach 46,449 in 2018; deaths reach 1,412».
IOM (7 de juny).
<<https://www.iom.int/news/mediterranean-migrant-arrivals-reach-46449-2018-deaths-reach-1412>>.
[Consulta: novembre 2018]

Lozada, M. (2002): «Violencia política y polarización social: desafíos y alternativas».
(Caracas, 9 de juny). Conferència dictada al CELARG.

Martín, M.Y. (2012): *Material psicoeducativo para el aprendizaje de la autorregulación de emociones*.
APEGA3.

Martín-Baró, I. (1986): «Conflicto y polarización social». XX Congreso Interamericano de Psicología. *Caracas*.

Médicos Sin Fronteras (2018): «Mediterráneo central: la UE debe priorizar la vida de las personas sobre los réditos políticos».

Médicos Sin Fronteras (17 de juny).

<<https://www.msf.es/actualidad/mediterraneo/mediterraneo-central-la-ue-debe-priorizar-la-vida-las-personas-los-reditos>>. [Consulta: novembre 2018]

Pacho, L. (2018): «Italia vive un repunte de las agresiones xenófobas».

El País (4 d'agost).

<https://elpais.com/internacional/2018/08/04/actualidad/1533404557_001966.html>. [Consulta: novembre 2018]

Psychologists for Social Responsibility (2002): Enemy images. A resource manual on reducing enmity.

Washington.

Punset. E. (2017): Feliços. Barcelona. *Columna.*

BIBLIOGRAFIA WEB

Darrera consulta: novembre 2018

Barcelona, Ciutat Refugi

www.ciutatrefugi.barcelona

Escola de Cultura de Pau

<http://escolapau.uab.cat/>

Flow Monitoring Europe

migration.iom.int/europe/

Frontera Sur

<http://ddhhfronterasur.org/es/>

OXFAM Intermón. Sala de premsa

<https://www.oxfamintermon.org/ca/informat/sala-de-premsa>

Psychologists for Social Responsibility

<http://www.psyr.org/>

Red Apega

www.traumaterepiayresiliencia.com

Sos Racisme

www.sosracisme.org

Stop Mare Mortum

<https://www.stopmaremortum.org/>

.....

Bancs d'imatges gratuïtes:

Darrera consulta: gener 2019

Pexels

<https://www.pexels.com>

Stock Snap

<https://stocksnap.io>

Stockvault

<https://www.stockvault.net>

StockPhotos.io

<https://stockphotos.io>

Unsplash

<https://unsplash.com>

IM Creator

<http://imcreator.com>

Altres imatges

Pablo Tosco. Intermon Oxfam

ANNEX:

Connexió amb les competències del cicle superior de primària i de l'ensenyament secundari obligatori (ESO)

Proposta educativa i competències bàsiques

Totes les dinàmiques, en més o menys grau, treballen les competències bàsiques assignades en el cicle superior de primària i l'ESO. De manera particular, totes les dinàmiques apunten a facilitar a l'alumnat l'adquisició de les competències específiques per conèixer i habitar el món.

Competències transversals

Competències comunicatives

1. Competència comunicativa lingüística i audiovisual
2. Competència artística i cultural

Competències metodològiques

3. Tractament de la informació i competència digital
4. Competència matemàtica
5. Competència d'aprendre a aprendre

Competències personals

6. Competència d'autonomia i iniciativa personal

Competències específiques per conèixer i habitar el món

7. Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
8. Competència social i ciutadana

Tot i això, el docent ha d'identificar, dins de cada dimensió, els continguts i objectius concrets per a cada curs de secundària de primària (cinquè i sisè) i d'ESO (primer, segon i tercer). Tanmateix, en funció de les àrees i dimensions assenyalades a continuació, el/la docent pot optar per treballar més o menys profundament cada dinàmica, més enllà de la proposta inicial.

A continuació es concreten la dimensió i les àrees en què cada dinàmica proposada aporta continguts al currículum oficial, tant per al cicle superior de primària com per a l'ESO.

6.1. Taula de competències treballades en cada dinàmica per al cicle superior de primària

Totes les dinàmiques, en més o menys grau, treballen les competències bàsiques assignades en el cicle superior de primària i l'ESO. De manera particular, totes les dinàmiques apunten a facilitar a l'alumnat l'adquisició de les competències específiques per conèixer i habitar el món.

2. Tot d'una

Dinàmiques	Àrees	Dimensions/ continguts
La torre de cartes	Llengua catalana	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Escriure
	Visual i plàstica	Explorar i percebre Interpretar i crear
	Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania	Convivència i valors cívics
Anàlisi d'una notícia	Llengua castellana	Llegir i comprendre / Escriure Coneixement del funcionament de la llengua
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Persones, cultures i societats
	Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania	Convivència i valors cívics Pertinença i ciutadania

3. Pas per pas

3.1 Conèixer-nos a nosaltres mateixes

Dinàmiques	Àrees	Dimensions/ continguts
Passem la pilota; perills/amenaces reals	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre
	Educació física	Habilitats motrius i qualitats físiques bàsiques
Passem la pilota; les necessitats humanes amenaçades	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Escriure
	Educació física	Habilitats motrius i qualitats físiques bàsiques
Baròmetre; amenaces reals o poc imminents?	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Persones, cultures i societats
	Educació per al desenvolupa- ment personal i la ciutadania	Convivència i valors cívics Pertinença i ciutadania
Trencaclosques	Llengua catalana,	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Llegir i comprendre
Aproximant-nos als nostres pensaments: a) Il·lusions òptiques	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Llegir i comprendre
	Educació per al desenvolupa- ment personal i la ciutadania	Convivència i valors cívics Pertinença i ciutadania

Dinàmiques	Àrees	Dimensions/ continguts
Aproximant-nos als nostres pensaments: b) Stop de paraules	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Llegir i escriure
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Persones, cultures i societats
	Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania	Convivència i valors cívics Pertinença i ciutadania
Relleus en grup	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre
	Educació física	Habilitats motrius i qualitats físiques bàsiques. Joc
	Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania	Convivència i valors cívics Pertinença i ciutadania
Les nostres emocions en el cos	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre
	Matemàtiques	Numeració i càlcul Mesura
	Educació física	Activitat física i salut Habilitats motrius i qualitats físiques bàsiques
Les nostres vàlvules de seguretat	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Les persones i la salut
	Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania	Convivència i valors cívics Pertinença i ciutadania

Dinàmiques	Àrees	Dimensions/ continguts
Els triangles	Llengua catalana, castellana o anglesa	Escoltar i comprendre Parlar i conversar
	Educació física	El joc
	Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania	Convivència i valors cívics Pertinença i ciutadania
El gomet	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Habilitats motrius i qualitats físiques bàsiques. Joc
	Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania	Identitat i autonomia Convivència i valors cívics Pertinença i ciutadania

3.2 Conèixer les altres persones diferents

Dinàmiques	Àrees	Dimensions/ continguts
Porta-retrats dinàmic	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Escriure
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Persones, cultures i societats
	Visual i plàstica	Interpretar i crear
	Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania	Identitat i autonomia
La ceba col·lectiva	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Escriure
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Persones, cultures i societats
	Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania	Identitat i autonomia
Les nostres similituds en etiquetes	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Escriure
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Persones, cultures i societats
	Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania	Identitat i autonomia Pertinença i ciutadania

Dinàmiques	Àrees	Dimensions/ continguts
Les nostres similituds en fotos	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Escriure
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Persones, cultures i societats
	Visual i plàstica	Interpretar i crear el joc
	Educació física	Expressió corporal
	Educació per al desenvolupa- ment personal i la ciutadania	Identitat i autonomia Pertinença i ciutadania
Humanitzem	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Escriure
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Persones, cultures i societats
	Educació per al desenvolupa- ment personal i la ciutadania	Identitat i autonomia Pertinença i ciutadania Convivència i valors cívics
Amplio empatia	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Escriure
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Persones, cultures i societats
	Educació per al desenvolupa- ment personal i la ciutadania	Identitat i autonomia Pertinença i ciutadania Convivència i valors cívics

Dinàmiques	Àrees	Dimensions/ continguts
Elaboració col·lectiva d'una figura de plastilina	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Coneixement del funcionament de la llengua
	Visual i plàstica	Interpretar i crear
	Educació per al desenvolupa- ment personal i la ciutadania	Convivència i valors cívics
Stop als rumors	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Coneixement del funcionament de la llengua
	Educació per al desenvolupa- ment personal i la ciutadania	Convivència i valors cívics Pertinença i ciutadania

3.3 Entendre el món que ens envolta

Dinàmiques	Àrees	Dimensions/ continguts
Cinefòrum: Fuego en el mar (Gianfranco Rosi)	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Escriure
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Persones, cultures i societats
	Visual i plàstica	Explorar i percebre
	Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania	Convivència i valors cívics Pertinença i ciutadania
Compto barreres físiques i mentals	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Escriure
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Persones, cultures i societats
	Visual i plàstica	Interpretar i crear
	Matemàtiques	Mesures
	Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania	Convivència i valors cívics Pertinença i ciutadania
Un fet similar, dues reaccions diferents	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Coneixement del funcionament de la llengua
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Persones, cultures i societats
	Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania	Convivència i valors cívics Pertinença i ciutadania

Dinàmiques	Àrees	Dimensions/ continguts
Excursió al memorial «Som i serem ciutat re- fugi»	Llengua catalana, castellana o anglesa	Parlar i conversar Escoltar i comprendre Escriure
	Coneixement del medi natural, social i cultural	Persones, cultures i societats
	Visual i plàstica	Interpretar i crear
	Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania	Convivència i valors cívics Pertinença i ciutadania

6.2. Taula de competències treballades en cada dinàmica de primer a tercer d'ESO

Com a excepció, amb relació a l'àrea de ciències socials, geografia i història, consten els objectius generals de l'àrea en aquests tres cursos. De la resta s'indiquen les dimensions de cadascuna de les competències exigides pel currículum oficial.

2. Tot d'una

Dinàmiques	Àrees	Dimensions
La torre de cartes	Llengua catalana, castellana o anglesa	Participació en interaccions orals i escrites Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals Expressió de missatges orals i escrits
	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure Aprendre a ser ciutadans i ciutadanes en un món global
Anàlisi d'una notícia	Llengua catalana, castellana o anglesa	Participació en interaccions orals i escrites Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals Expressió de missatges orals i escrits Coneixements del funcionament de la llengua i el seu aprenentatge
	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure Aprendre a ser ciutadans i ciutadanes en un món global

3. Pas per pas

3.1 Conèixer-nos a nosaltres mateixes

Dinàmiques	Àrees	Dimensions
Passem la pilota; perills/amenaces reals	Educació física	Jocs i esports
	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure
Passem la pilota; les necessitats humanes amenaçades	Educació física	Jocs i esports
	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure
Baròmetre; amenaces reals o poc imminents?	Llengua catalana, castellana o anglesa	Participació en interaccions orals i escrites Comprensió de missatges orals, es- crits i audiovisuals Expressió de missatges orals i escrits
	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure
Trencaclosques	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure
Aproximant-nos als nostres pensaments: a) Il·lusions òptiques	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure

Dinàmiques	Àrees	Dimensions
Aproximant-nos als nostres pensaments: b) Stop de paraules	Llengua catalana, espanyola o anglesa	Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals Expressió de missatges orals i escrits
	Ciències socials, geografia i història	Reconeixement dels drets i deures individuals i col·lectius, identificant i rebutjant les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació, especialment les relatives al gènere, que afecten persones i col·lectius en el món
	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure. Aprendre a ser ciutadans i ciutadanes en un món global
Relleus en grup	Educació física	Jocs i esports
	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure
Les nostres emocions en el cos	Educació física	Condicció física i salut
	Matemàtiques	Mesura (Relació entre longituds i àrees, i entre àrees i volums de figures. Selecció i ús del tipus d'unitat per a cada situació de mesura)
	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure
Les nostres vàlvules de seguretat	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure
Els triangles	Educació física	Jocs i esports
	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure Pertinença i ciutadania
El gomet	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure Pertinença i ciutadania

3.2 Conèixer les altres persones diferents

Dinàmiques	Àrees	Dimensions
Porta-retrats dinàmic	Llengua catalana, castellana o anglesa	Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals Expressió de missatges orals i escrits
	Educació visual i plàstica	Explorar i percebre Interpretar i crear
	Educació per la ciutadania	Aprendre a ser i actuar de manera autònoma Aprendre a conviure
La ceba col·lectiva	Llengua catalana, castellana o anglesa	Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals Expressió de missatges orals i escrits
	Educació per la ciutadania	Aprendre a ser i actuar de manera autònoma Aprendre a conviure
Les nostres similituds en etiquetes	Llengua catalana, castellana o anglesa	Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals Expressió de missatges orals i escrits
	Educació per la ciutadania	Aprendre a ser i actuar de manera autònoma Aprendre a conviure

Dinàmiques	Àrees	Dimensions
Les nostres similituds en fotos	Llengua catalana, castellana o anglesa	Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals Expressió de missatges orals i escrits
	Educació física	Expressió corporal
	Educació visual i plàstica	Explorar i percebre Interpretar i crear
	Educació per la ciutadania	Aprendre a ser i actuar de manera autònoma Aprendre a conviure
Humanitzem	Llengua catalana, castellana o anglesa	Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals Expressió de missatges orals i escrits
	Educació per la ciutadania	Aprendre a ser i actuar de manera autònoma Aprendre a conviure
Amplio empatia	Llengua catalana, castellana o anglesa	Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals Expressió de missatges orals i escrits
	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure
Elaboració col·lectiva d'una figura de plastilina	Educació visual i plàstica	Interpretar i crear
	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure
Stop als rumors	Llengua catalana, castellana o anglesa	Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals. Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals Expressió de missatges orals i escrits
	Educació per la ciutadania	Aprendre a conviure

3.3 Entendre el món que ens envolta

Dinàmiques	Àrees	Dimensions
<p>Cinefòrum: Fuego en el mar (Gianfranco Rosi)</p>	<p>Llengua catalana, castellana o anglesa</p>	<p>Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals Expressió de missatges orals i escrits</p>
	<p>Ciències socials, geografia i història</p>	<p>Reconeixement dels drets i deures individuals i col·lectius, identificant i rebutjant les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació, especialment les relatives al gènere, que afecten persones i col·lectius en el món. Identificació dels focus de conflicte en el món actual i valoració del diàleg i de la cooperació com a formes pacífiques de resolució de conflictes Situació en el temps i en l'espai dels fets històrics rellevants, aplicant la periodització convencional Localització i caracterització de diferents paisatges, analitzant la interacció entre els grups humans i el medi i caracteritzant les formes de vida que possibiliten</p>
	<p>Educació visual i plàstica</p>	<p>Explorar i percebre Dimensió cultural i social</p>
	<p>Educació per la ciutadania</p>	<p>Aprendre a conviure Aprendre a ser ciutadans i ciutadanes en un món global</p>

Dinàmiques	Àrees	Dimensions
<p>Compto barreres físiques i mentals</p>	<p>Llengua catalana, castellana o anglesa</p>	<p>Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals</p> <p>Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals</p> <p>Expressió de missatges orals i escrits</p>
	<p>Ciències socials, geografia i història</p>	<p>Identificació dels focus de conflicte en el món actual i valoració del diàleg i de la cooperació com a formes pacífiques de resolució de conflictes</p> <p>Aplicació dels coneixements històrics a la comprensió i interpretació d'alguns dels problemes de l'actualitat, des d'una perspectiva global del món</p> <p>Treball dels diferents continguts de la matèria amb mitjans audiovisuals i recursos TIC de manera creativa i responsable.</p> <p>Identificació i ús de diferents tipus de fonts, valorant les seves aportacions al coneixement del medi físic i de les formes de vida en el present i el passat</p> <p>Localització i caracterització de diferents paisatges, analitzant la interacció entre els grups humans i el medi i caracteritzant les formes de vida que possibiliten</p> <p>Lectura i interpretació de mapes, plànols i imatges de diferents característiques i suports, per localitzar i per caracteritzar els grans àmbits geopolítics i econòmics</p> <p>Cerca, anàlisi i contrast d'informacions estadístiques, gràfics i mapes, especialment amb suport TIC</p>
	<p>Educació per la ciutadania</p>	<p>Aprendre a conviure</p> <p>Aprendre a ser ciutadans i ciutadanes en un món global</p>

Dinàmiques	Àrees	Dimensions
<p>Un fet similar, dues reaccions diferents</p>	<p>Llengua catalana, castellana o anglesa</p>	<p>Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals</p> <p>Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals</p> <p>Expressió de missatges orals, escrits i audiovisuals</p> <p>Coneixements del funcionament de la llengua i el seu aprenentatge</p>
	<p>Ciències socials, geografia i història</p>	<p>Reconeixement dels drets i deures individuals i col·lectius, identificant i rebutjant les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació, especialment les relatives al gènere, que afecten persones i col·lectius en el món</p> <p>Identificació dels focus de conflicte en el món actual i valoració del diàleg i de la cooperació com a formes pacífiques de resolució de conflictes</p> <p>Aplicació dels coneixements històrics a la comprensió i interpretació d'alguns dels problemes de l'actualitat, des d'una perspectiva global del món</p> <p>Desenvolupament de les competències lingüístiques pròpies del coneixement social en l'anàlisi i interpretació dels fenòmens, així com en la comunicació de resultats d'una recerca</p>
	<p>Educació per la ciutadania</p>	<p>Aprendre a conviure</p> <p>Aprendre a ser ciutadans i ciutadanes en un món global</p>

Dinàmiques	Àrees	Dimensions
<p>Excursió al memorial «Som i serem ciutat refugi»</p>	<p>Llengua catalana, castellana o anglesa</p>	<p>Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals</p> <p>Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals</p> <p>Expressió de missatges orals, escrits i audiovisuals</p> <p>Coneixements del funcionament de la llengua i el seu aprenentatge</p>
	<p>Ciències socials, geografia i història</p>	<p>Reconeixement dels drets i deures individuals i col·lectius, identificant i rebutjant les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació, especialment les relatives al gènere, que afecten persones i col·lectius en el món.</p> <p>Identificació dels focus de conflicte en el món actual i valoració del diàleg i de la cooperació com a formes pacífiques de resolució de conflictes</p> <p>Aplicació dels coneixements històrics a la comprensió i interpretació d'alguns dels problemes de l'actualitat, des d'una perspectiva global del món</p>
	<p>Educació visual i plàstica</p>	<p>Interpretar i crear</p> <p>Explorar i percebre</p> <p>Dimensió social i cultural</p>

DIFERÈNCIES QUE ENRIQUEIXEN LA VIDA

Recursos didàctics per superar la imatge de l'altra persona com a enemiga amb infants i adolescents a partir dels 10 anys

.....